

30 ГОДИНА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ 1991 - 2021

1991 - 2021

**30 ГОДИНА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
1991 – 2021**

Издавач:

Народна скупштина Републике Српске

За издавача:

Небојша Згоњанин, генерални секретар

Приредио:

Одсјек за односе са јавношћу
Мирјана Кусмук, уредник издања

Лектор:

Љиљана Кнежевић

Дизајн и графичка припрема:

Ивана Пастир
Милана Ђурић

Штампа:

„Графомарк“ Лакташи
Тираж: 300

30 ГОДИНА

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Бања Лука, 2021.

*Посланици Клуба Српске демократске странке и Клуба Српског покрета обнове,
у Скупштини Босне и Херцеговине, као легитимни представници српског народа у Босни и
Херцеговини, на основу Уставом утврђеног права на самоопредјељење, укључујући и право
на одлучивање, на сједници од 24. октобра 1991. године, доносе*

Одлуку о оснивању Скупштинe српског народа у Босни и Херцеговини

I

Основа се Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, као највиши представнички и законодавни орган српског народа у Босни и Херцеговини.

II

Скупштину српског народа у Босни и Херцеговини сачињавају посланици Српске демократске странке и Српског покрета обнове у Скупштини Босне и Херцеговине. Посланицима Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини постају и други посланици Скупштине Босне и Херцеговине српске националности потписивањем изјаве о приступању овој скупштини.

III

Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини разматраће и одлучивати о питањима која се односе на остваривање равноправности српског народа са осталим народима и народностима који живе у Босни и Херцеговини и заштиту интереса српског народа уколико би ти интереси били угрожени одлукама Скупштине СРБиХ.

IV

Српски посланици настављају рад у Скупштини СРБиХ и радним тијелима у која

су бирани, осим у случајевима када се оцијени да скупштинска акта која се разматрају и усвајају угрожавају равноправност и национални интерес српског народа у Босни и Херцеговини.

V

Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини признаје важност аката Скупштине Босне и Херцеговине, која нису у супротности са интересима српског народа.

VI

Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини признаје савезне прописе као и републичке прописе ако су у сагласности са савезним прописима и ако не повређују равноправност и интересе српског народа.

VII

Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини ће до доношења аката о организацији, дјелокругу и начину рада, донијети Привремени пословник Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини.

VIII

Ова одлука ступа на снагу даном доношења, а објавиће се у Листу српског народа "Јавност".

Број 02-18/91
24. октобра 1991. године
Сарајево

Предсједник
Скупштине српског
народа у БиХ,
Мр Момчило Крајишник, с.р.

Свечано проїлашење Скупштинe српског народа у БиХ 24.10.1991.

Уводна ријеч

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

НАРОДНА СКУПШТИНА НАЈВИШИ УСТАВНИ И ЗАКОНОДАВНИ ОРГАН У СТРУКТУРИ ВЛАСТИ РЕПУБЛИКЕ

Народна скупштина Републике Српске је највиши уставни и законодавни орган у структури власти Републике Српске и централна институција парламентарног уређења Републике Српске.

Одлуку о оснивању Скупштине српског народа у БиХ, посланици изабрани на изборима у јесен 1990. године, донијели су 24. октобра 1991. године, чиме је почео процес конституисања Републике Српске.

У то вријеме административно сједиште Скупштине српског народа БиХ било је у Сарајеву.

Непосредно након избијања грађанског рата, сједиште Скупштине измјештено је у Пале. Од 1998. године сједиште Народне скупштине Републике Српске је у Бањалуци.

Посланици Народне скупштине Републике Српске, 9. јануара 1992. године, усвојили су Декларацију о проглашењу Републике српског народа Босне и Херцеговине. Овај дан се у Републици Српској обиљежава као Дан Републике.

Народна скупштина, 28. фебруара 1992. године, донијела је Устав Републике Српске и Уставни закон за његово спровођење, чиме је формалноправно настао државноправни субјективитет српског народа.

Према савременим парламентарним принципима, састав скупштине чине 83 народна посланика изабрана на непосредним парламентарним изборима.

Први послијератни избори одржани су 1996. године. До тада, Скупштину су

чинили посланици који су били изабрани на првим вишестраначким изборима у БиХ 1990. године, као посланици тадашње Скупштине Социјалистичке Републике БиХ.

До 2002. године народни посланици бирају на мандат у трајању од двије године, а од 2002. године посланици се бирају на четворогодишњи мандат.

Сазиви

Народна скупштина је, до сада, функционисала у десет сазива.

Први сазив Народне скупштине радио је у периоду од 24. октобра 1991. године до 14. септембра 1996. године. У Првом сазиву одржане су 63 редовне сједнице, четири посебне и једна свечана.

Други сазив Народне скупштине радио је у периоду од 19. октобра 1996. до 27. децембра 1997. године. У овом сазиву натполовичну већину, 45 посланика, имала је Српска демократска странка, 14 мандата Странка демократске акције, десет мандата Народни савез за мир и прогрес, шест мандата Српска радикална странка Републике Српске, два мандата Патриотски-демократски блок Републике Српске, два мандата Странка за БиХ, два мандата Здружена листа за БиХ (СДП-УБСД-МБО-ХСС), а по један посланички мандат Српска странка Крајине и Српска патриотска странка (СПАС).

Трећи сазив парламента радио је од 27. децембра 1997. до 29. октобра 1998. године, а у њему највише мандата је имала Српска демократска странка - 24.

Сједишће Народне скупшћине Пале

Сједишће Народне скупшћине Бања Лука

Слиједе Коалиција за БиХ са 16 мандата, Српски народни савез Биљане Плавшић 15, Српска радикална странка Републике Српске 15, Социјалистичка партија Републике Српске девет, Странка независних социјалдемократа и Социјалдемократска партија БиХ по два мандата.

Четврти сазив Народне скупштине радио је од 29. октобра 1998. до 16. децембра 2000. године. Највише посланика у Четвртом сазиву парламента имала је Српска демократска странка 19, Коалиција за цјеловиту и демократску Босну и Херцеговину 15, Српски народни савез 12, Српска радикална странка Републике Српске 11, Социјалистичка партија Републике Српске десет, Странка независних социјалдемократа шест, Радикална странка Републике Српске три, Српска коалиција за Републику Српску два, Социјалдемократска партија БиХ два, Коалиција за краља и отаџбину један, Нова хрватска иницијатива један и Хрватска демократска заједница један мандат.

У Петом сазиву Народне скупштине, који је радио од 16. децембра 2000. до 28. новембра 2002. године, Српска демократска странка имала је 31 посланика, Партија демократског прогреса 11, Странка независних социјалдемократа и Странка демократске акције по шест посланика, Социјалистичка партија Републике Српске четири, Демократска социјалистичка партија Републике Српске четири, Социјалдемократска партија БиХ четири, Странка за БиХ четири, Демократски народни савез три, Српски народни савез два, Пензионерска странка Републике Српске једно, Нова хрватска иницијатива једно и

Демократска странка Републике Српске једно посланичко мјесто.

Централна изборна комисија БиХ први пут је 5. октобра 2002. организовала изборе за Народну скупштину Републике Српске, а мандат посланика Народне скупштине продужен је на четири године. Изабран је Шести сазив, који је радио од 28. новембра 2002. до 9. новембра 2006. године. Овај сазив чинило је: 26 посланика Српске демократске странке, 19 Савеза независних социјалдемократа, девет Партије демократског прогреса, шест Странке демократске акције, четири Српске радикалне странке Републике Српске, три Социјалистичке партије Републике Српске, три Демократског народног савеза, четири Странке за БиХ, три Социјалдемократске партије БиХ, један Пензионерске странке Републике Српске, један Савеза народног препорода, један Српског народног савеза, један Демократске патриотске странке, један Демократске странке Републике Српске и један посланик Нове хрватске иницијативе.

Седми сазив Народне скупштине Републике Српске радио је од 9. новембра 2006. до 15. новембра 2010. године, а у њему Клуб Савеза независних социјалдемократа у Народној скупштини имао је убједљиво највише посланика – 41. Српска демократска странка имала је 17, Партија демократског прогреса осам, Демократски народни савез четири, Социјалистичка партија три, Српска радикална странка Републике Српске два, Странка за БиХ четири, Странка демократске акције три и Социјалдемократска партија БиХ једно посланичко мјесто.

У Осмом сазиву Народне скупштине, који је радио од 15. новембра 2010.

године до 24. новембра 2014. године, посланичке мандате добило је десет странака и коалиција. Савез независних социјалдемократа је добио највећи број мандата 37, Српска демократска странка 18, Партија демократског прогреса седам, Демократски народни савез шест, Социјалистичка партија и Партија уједињених пензионера четири, Демократска партија – Драган Чавић три, Социјалдемократска партија БиХ три, Народна демократска странка два, Странка демократске акције два и Српска радикална странка Републике Српске један посланички мандат.

Девети сазив Народне скупштине радио је од 24. новембра 2014. до 19. новембра 2018. године. У Деветом сазиву највише мандата - 29 освојио је Савез независних социјалдемократа–НСД–

Милорад Додик, слиједи Српска демократска странка/Партија уједињених пензионера/Српска радикална странка Републике Српске са 24 освојена мандата, Демократски народни савез–НС–СРС са осам освојених мандата, Партија демократског прогреса са седам мандата, док су по пет мандата освојили Домовина, Народни демократски покрет и Социјалистичка партија.

У актуелном Десетом сазиву Народне скупштине, који је рад започео 19. новембра 2018. године, највише мандата 28 освојио је Савез независних социјалдемократа, слиједе Српска демократска странка (СДС–СРСРС–СРС) са 16 мандата, Демократски народни савез са 12 мандата, Партија демократског прогреса Републике

Сала за пленарне сједнице Народне скупштине

Српске – Младен Иванић са девет мандата, Социјалистичка партија са седам мандата, Заједно за БиХ и НДП Драган Чавић–НС-СНС-Слобода са по четири мандата, те Уједињена Српска са три освојена мандата.

Предсједници

Први предсједник Народне скупштине Републике Српске био је Момчило Крајишник у периоду од 25. октобра 1991. године до 1996. године.

На Првој конститутивној сједници Другог сазива, одржаној 19. октобра 1996. године, за предсједника Народне скупштине изабран је Драган Калинић, који је поново изабран на чело парламента у Трећем скупштинском сазиву 12. јануара 1998. године.

Народна скупштина, на сједници одржаној 15. и 16. јуна 1998. године, донијела је Одлуку о разрешењу предсједника Народне скупштине Републике Српске Драгана Калинића, а на истој сједници за предсједника Народне скупштине изабран је Петар Ђокић.

Четврти сазив парламента конституисан је након избора 1998. године, а за предсједника Народне скупштине, на Првој конститутивној сједници, одржаној 4. новембра 1998. године, поново је изабран Петар Ђокић.

За предсједника Народне скупштине, на сједници одржаној 16. децембра 2000. године, изабран је Драган Калинић. Он је са ове позиције смијењен 29. јуна 2004. Одлуком високог представника под оптужбом „да помаже хашким

Предсједник Републике Милорад Додик са предсједницима Народне скупштине 25. јануара 2016. године

оптуженицима“. Након смјене Драгана Калинића за предсједника парламента изабран је Душан Стојичић на сједници Народне скупштине одржаној 20. јула 2004. године.

На сједници одржаној 28. фебруара 2006. године за предсједника Народне скупштине изабран је Игор Радојичић, који је за предсједника парламента Српске изабран и у мандату Осмог скупштинског сазива, на сједници одржаној 15. новембра 2010. године.

На изборима 2014. године изабран је Девети сазив Народне скупштине, а на конститутивној сједници, одржаној 24. новембра 2014, за предсједника Народне скупштине Републике Српске изабран је Недељко Чубриловић. Чубриловић је изабран за предсједника Народне скупштине и у њеном актуелном Десетом сазиву, на сједници одржаној 19. новембра 2018. године.

Избор влада

Народна скупштина Републике Српске до сада је изабрала 16 влада, и то:

- 22. април 1992. године – изабрана Влада премијера Бранка Ђерића
- 20. јануара 1993. године – изабрана Влада премијера Владимира Лукића
- 18. августа 1994. године - изабрана Влада премијера Душана Козића
- 16. октобра 1995. године - изабрана Влада премијера Рајка Касагића
- 18. маја 1996. године - изабрана Влада премијера Гојка Кличковића
- 27. новембра 1996. године - изабрана Влада премијера Гојка Кличковића
- 18. јануара 1998. године - изабрана Влада премијера Милорада Додика
- 12. јануара 2001. године – изабрана Влада премијера Младена Иванића
- 17. јануара 2003. године - изабрана

Влада премијера Драгана Микеревића

- 15. фебруара 2005. године - изабрана Влада премијера Пере Букејловића
- 28. фебруара 2006. године - изабрана Влада премијера Милорада Додика
- 29. новембра 2006. године - изабрана Влада премијера Милорада Додика
- 29. децембра 2010. године - изабрана Влада премијера Александра Џомбића
- 12. марта 2013. године - изабрана Влада премијерке Жељке Цвијановић
- 18. децембра 2014. године - изабрана Влада премијерке Жељке Цвијановић
- 18. децембра 2018. године - изабрана Влада актуелног премијера Републике Српске Радована Вишковића.

Радна тијела

За разматрање питања из надлежности Народне скупштине Републике Српске, предлагање аката и вршење других послова из надлежности Народне скупштине образују се: комисије, одбори, савјети као стална радна тијела Народне скупштине. Народна скупштина може посебном одлуком образовати и друга стална и привремена радна тијела.

Народна скупштина Републике Српске има 20 одбора и двије комисије.

Одбори Народне скупштине: Одбор за финансије и буџет, Законодавни одбор, Одбор за политички систем, правосуђе и управу, Одбор за безбједност, Одбор за представке, приједлоге и друштвени надзор, Одбор једнаких могућности, Одбор за заштиту животне средине, Одбор за уставна питања, Одбор за праћење стања у области пензијског и инвалидског осигурања, Одбор за борачко-инвалидску заштиту, Одбор за образовање, науку, културу и

Сједница Одбора за привреду Девеишор сазива

информисање, Одбор за здравство, рад и социјалну политику, Одбор за питања дјеце, младих и спорта, Одбор за пољопривреду, шумарство и водопривреду, Одбор за европске интеграције и регионалну сарадњу, Одбор за ревизију, Одбор за трговину и туризам, Одбор за привреду, Одбор за локалну самоуправу и Одбор за заштиту права избјеглица и расељених лица и повратника.

У Народној скупштини раде двије комисије: Комисија за избор и именовање и Административна комисија, као и Савјет националних мањина Републике Српске као посебно савјетодавно тијело које сачињавају припадници националних мањина.

Народна скупштина формирала је посебна радна тијела: Одбор за Доњу Градину и Одбор који врши надзор над

прикупљањем и расподјелом средстава Фонда солидарности за дијагностику и лијечење обољења, стања и повреде дјеце у иностранству.

Законодавни процес

Народна скупштина доноси Устав и одлучује о промјени Устава.

Народна скупштина доноси законе, друге прописе и опште акте, план развоја, просторни план, буџет, декларације, резолуције, препоруке, одлуке и закључке.

Народна скупштина утврђује територијалну организацију Републике, расписује републички референдум, расписује републички јавни зајам и одлучује о задужењу Републике, бира, именује и разрјешава функционере и даје амнестију у складу са Уставом и законом.

Народна скупштина утврђује аутентично тумачење аката које доноси. (Пословник Народне скупштине, члан 177)

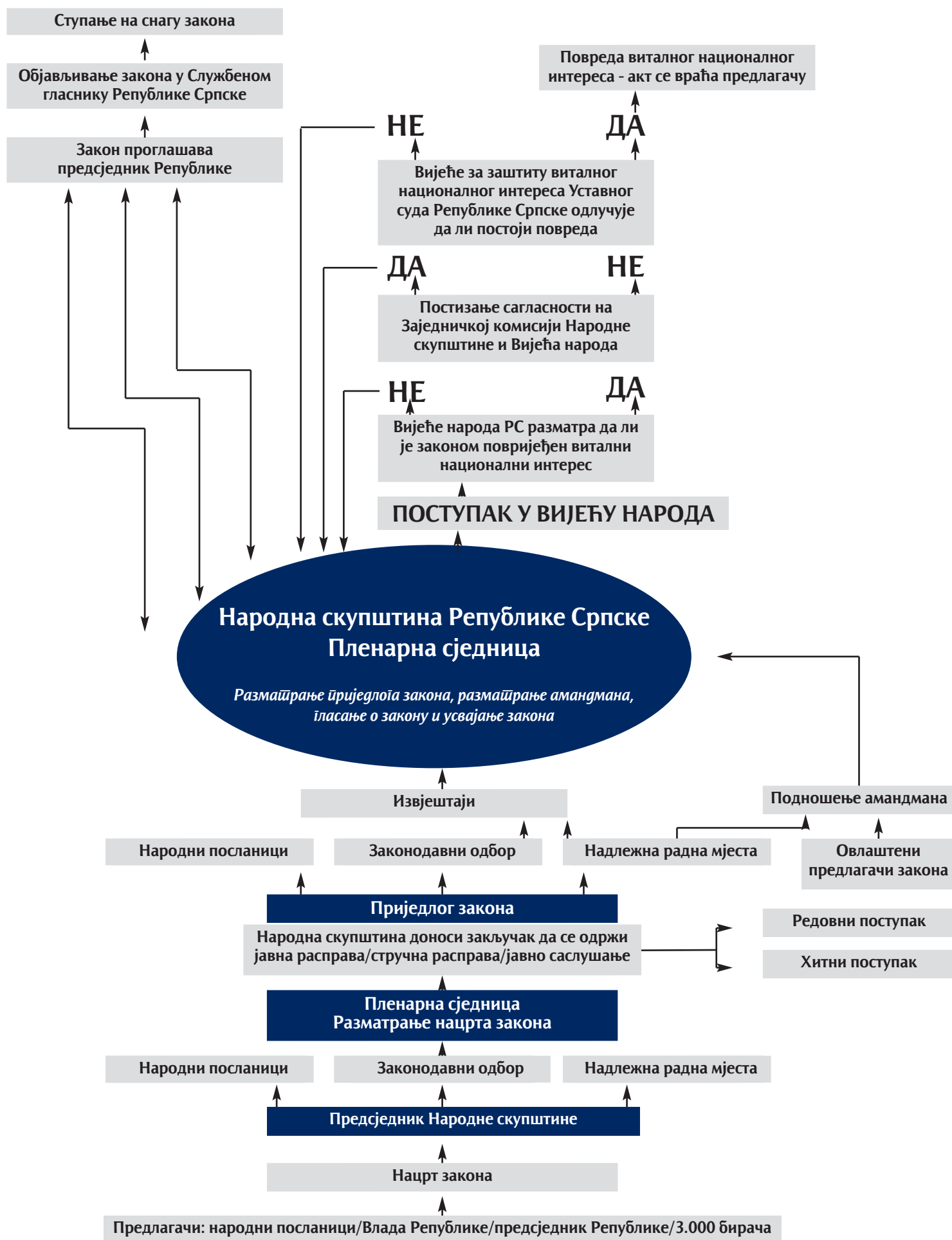
Право предлагања закона, других прописа и општих аката имају народни посланици, предсједник Републике, Влада и најмање три хиљаде бирача.

Амандманима на Устав Републике Српске из 2002. године уведено је Вијеће народа Републике Српске са основном функцијом да штити витални национални интерес конститутивних народа у Републици Српској. Закони или други прописи или акти које изгласа Народна скупштина достављају се и разматрају у Вијећу народа, ако се односе на витални интерес дефинисан амандманом LXXVII Устава Републике

Српске. Уколико се у Вијећу народа постигне сагласност, закон, пропис или акт се поново подноси Народној скупштини на одобравање. Уколико сагласност о покренутом питању у Вијећу народа није постигнута, Заједничка комисија Народне скупштине Републике Српске и Вијећа народа Републике Српске заказује сједницу на којој покушава да усагласи спорне акате, односно изгласане законе, прописе и опште акте. Уколико се постигне сагласност, акт се сматра усвојеним и шаље се у процедуру објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“. Уколико сагласности нема, акт се упућује на усаглашавање Вијећу за заштиту виталног интереса при Уставном суду Републике Српске.

Влада премијерке Жељке Цвијановић полаже заклетву у парламенћу

Поступак доношења закона у Народној скупштини

КОНТИНУИТЕТ И НАПРЕДАК

*Пише: Недељко Чубриловић,
предсједник Народне скупштине
Републике Српске*

Признајем, није једноставно одабрати тему, њен садржај, а посебно поруке у тексту писаном једним конкретним поводом, а он је 30 година од формирања Народне скупштине Републике Српске. Тачније, од формирања Скупштине српског народа у БиХ, која је касније, неумитношћу историјских токова и еволутивно прерасла у Народну скупштину Републике Српске. Нови изазов за мене као аутора „задатог“ текста јесте свијест да би такав прилог, као и сваки други у овом издању требао бити непристрасан. А мени, као аутору, то није лако реализовати. Из најмање три крупна и озбиљна разлога. Први је готово формалне природе и семантике, тј. због чињенице да сам тренутно предсједник Народне скупштине Републике Српске и да се у свим својим обавезама морам руководити објективним приступом, а други, још важнији, је факт да сам ја, као припадник Војске Републике Српске, непосредни свједок стварања и судионик одбране Републике Српске, чија Скупштина обиљежава своју 30-годишњицу и у свему томе није увијек лако остати објективан и непристрасан у опису или оцјењивању онога у чему се некад учествовало, односно, и данас учествује. Трећи је садржан у сазнању да сам се о сличном поводу и теми већ изјаснио у тексту писаном у тренутку обиљежавања 25. годишњице наше скупштине, па је сад заиста тешко рећи

нешто ново што већ није речено, односно написано и објављено о некој од тема које се тичу настанка, функције, надлежности и домета Скупштине српског народа у БиХ, а касније и Народне скупштине Републике Српске. Претходном треба прибројати и мој „страх“ због чињенице да ће овај скромни чланак изаћи у специјалном издању заједно са још неколико текстова о истом поводу и теми, па је сасвим реално претпоставити да ће бити понављања неких чињеница, стања, релација, догађаја, процеса, односа, актера и сл., а то сваког писца у таквим приликама додатно спутава, због чега онда и не могу да искажу све своје креативне способности. Због тога се унапријед извињавам потенцијалним читаоцима овог штива.

Па, ипак, иако писање није моја примарна вокација ни дужност, усуђујем се, за потребе овог издања, написати неколико реченица овим великим, и за све нас из Републике Српске, значајним поводом и путем тог записа оставити траг о мом погледу на протеклих 30 година нашег парламента. То је мој дуг и одговорност, и као актуелног предсједника Народне скупштине Републике Српске, и као активног учесника у борби за легализацију народне воље српског народа изражену кроз Декларацију Скупштине српског народа у БиХ на дан њеног оснивања, 24. октобра 1991. године у Сарајеву, а касније путем дјеловања народних посланика у Народној скупштини Републике Српске. Надам се да ће се овај мој кратки запис уклопити у главни ток излагања и порука издања које је пред нама.

Тридесет година у животу једног човјека, нпр. у добу између 30. и 60. године, је озбиљан временски период, који му омогућава да сабере и оцијени властити животни пут и остварене резултате и евентуално донесе нове одлуке којима ће се руководити у остатку живота. Међутим, у животу држава, политичких заједница и сличних правно-политичких и државотворних ентитета, то је изнимно кратак период да би се извели крупни закључци и дале необориве оцјене о значају и домету таквих социјалних творевина. Другим

ријечима, у животу неколико савремених држава, попут Кине, Русије, Велике Британије, Француске, САД и др., 30 година је исувише кратко вријеме у њиховој историји за извођење оцјена о њиховим особинама и дометима, те ефектима власти у њима. У такав контекст треба ситуирати и 30-годишњицу Народне скупштине Републике Српске и значај тог јубилеја сагледавати с обзиром на њега. Пошто се ми, тј. Република Српска налази на Балкану – а сваки Балкан је брдовит – на чијој територији су током историје

државе често и брзо настајале и нестајале, то је онда период од 30 година постојања Републике Српске сасвим довољан за оцјену о њеној „дуготрајности“. Наиме, много је држава или државоликих творевина на овим геополитичким просторима чија је историјска егзистенција трајала краће него што постоји Република Српска. На примјер, Република Српска већ сада траје доста дуже него Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевина Југославија. То су чињенице на коју данашње генерације Срба с правом могу и требају бити поносне и одговорне да их сачувају и у „бољем стању“ предају у насљеђе будућим покољењима.

По Уставу БиХ, који је, као што се зна и као што ће често бити наглашавано у већини прилога у овом издању, Анекс IV Општег оквирног споразума о миру у БиХ, који је парафиран у Дејтону, а потписан у Паризу 1995. године, Република Српска је један од два равноправна државотворна ентитета унутар дејтонске БиХ. Она, дакле, није држава у пуном капацитету тог појма, тј. у значењу актуелног међународног права, али јесте, како то истичу неки теоретичари, држава *de facto*. Као таква она ће идуће, 2022. године, обиљежити 30 година свог постојања. То је због тога што је она проглашена 9. јануара 1992. и што је на крају троипогодишњег грађанског рата у БиХ то верификовано и Дејтонским мировним споразумом. Куриозитет је чињеница да је њена највиша законодавна власт, тј. Народна скупштина, старија од ње годину дана, јер, као што смо рекли, још 24. октобра 1991. године формирана је Скупштина српског народа у БиХ. Њени актери, прије свега идејни и политички креатори, а потом и

имплементатори те идеје, нису постулирали императив да се одмах напусти дотадашњи статус и дјеловање у Скупштини СРБиХ у којој су се, као народни посланици изабрани са листа политичких странака са српским националним предзнаком, и још неких, тада налазили и борили за остварење српских националних интереса по оновременим критеријумима и могућностима.

Из данашње перспективе може се рећи да је то била исправна одлука јер се њом сачувао легалитет народних посланика који су својом вољом конституисали нову скупштину, Скупштину српског народа у БиХ, чији легитимитет никада није био споран. Она је увијек, па и данас, имала убједљиву подршку и оправдање за постојање и дјеловање припадника српског народа у БиХ, а посебно данас у Републици Српској. То је био кључни фактор да тзв. међународна заједница призна српску ратујућу страну, дакле Републику Српску и њену војску, као легалну и легитимну, што јој је омогућило да учествује у свим мировним преговорима који су вођени током Грађанског рата у БиХ 1992–1995. и да се унутар пропозиција дефинисаним у њима бори за остварење националних и државотворних интереса српског народа у БиХ. Та борба је на крају окруњена легализацијом Републике Српске, признањем и прихватањем њених институција и многих других елемената и знамења државности.

У свему томе кључна је улога Народне скупштине Републике Српске. Она је, као што смо претходно навели, од самог свог старта била легална и легитимна институција, не само највише

законодавно тијело, него и представничко, а у неколиким приликама, кад су развој историјских односа и политичких потреба то налагали, и уставотворна скупштина, односно власт, зато што је донијела/усвојила Устав Српске Републике БиХ, а затим га, путем амандмана, и мијењала неколико пута, прилагођавајући га тако оновременим политичким и институционалним потребама Српске. Она је заиста имала историјску мисију, позвање и одговорност. Чињеница да је након њеног формирања створена, одбрањена, легализована и учвршћена Република Српска, најбоље потврђује оправданост стварања Скупштине српског народа у БиХ у предвечерје разбијања и распада претходне заједничке нам отаџбине, СФР Југославије и да је она успјешно одговорила изазовима који су се у том периоду налазили пред њом. Њена посебност и респектабилност произилазе из чињенице да су сви њени припадници, тј. посланици, изабрани од народа на тајним и слободним изборима, да су они израз воље тог народа, дакле грађана-бирача, а не било какви узурпатори његове воље и права. У томе се састојала њихова снага и одлучност да и у најтежим тренуцима послушају глас народа и раде у његовом интересу, а не у интересу и за потребе неких отуђених и однарођених центара моћи. А није да није било понуда или пријетњи, свеједно, да се одступи од борбе за националне интересе и она преусмјери ка стварању и на овим нашим просторима некаквог новог свјетског поретка у којем би се национални идентитет и интереси скинули са дневног реда агенди европских и евроатлантских интеграција тако што би се игнорисали и прогласили ретроградним. Наша Народна

скупштина увијек је била успјешна брана таквим настојањима и то је оставштина за будућност, нешто што нас обавезује да и у наредном периоду водимо, прије свега, рачуна о својим националним и државним интересима, а о другима колико претекне.

Тренутно је у Народној скупштини Републике Српске њен десети сазив. Сви су они, изузев једног, конституисани након одржаних редовних општих парламентарних избора. Мијењали су се посланици и политичке опције, конкретније: политичке странке и коалиције из којих су долазили – по мом рачунању у Народној скупштини, у њених претходних 30 година своје посланике имало је најмање тридесетак странака са српским префиксом, те још десетак бошњачке или хрватске провенијенције – само је број посланика увијек остајао исти – 83. Наиме, толико их се током првих засиједања прикључило Скупштини српског народа у БиХ из дотадашње Скупштине СРБиХ. За тих неколико година одржано је више стотина сједница српског парламента, што редовних, што посебних, тј. ванредних – њихов број нарочито је увећан у актуелно вријеме, у тренутном сазиву нашег парламента – којима је до сада предсједавало свега шест предсједника, на којима је разматрано и усвојено више хиљада закона и других правних и политичких докумената, поднесено и верификовано неколико стотина извјештаја, изабрано 16 влада, а 12 предсједника (три предсједника имала су два и више мандата), затим више десетина делегата у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ, касније, након 2002. године и више десетина делегата у Вијеће народа Републике

Сједница Десетог сазива Народне скупштине

Српске. Дато је небројено сагласности на разне акте и постављења, именовани су и изабрани бројни функционери у разним секторима јавног живота, посебно у разним регулаторним тијелима, одржано је више хиљада састанака и консултација, примљене су бројне делегације, амбасадори, државни и политички функционери из земље, окружења, Европе и свијета, представници међународних организација и институција, сарађивало се са парламентима пријатељских држава или њихових федералних јединица, примљене су многе иницијативе невладиних организација и грађана, уприличене изложбе и промоције, уручена одликовања и признања, организовано је неколико научних скупова, политичких и других конференција и обављани остали редовни послови. То и још много тога, овдје неспоменутог, а што се може

назријети „између редова“, учинак је Народне скупштине у њених 30 година постојања и дјеловања. Мени се чини да то није мало, мада је могло и боље и више, али прије ма какве коначне оцјене увијек се треба вратити околностима и контексту унутар којег се дјеловало.

Поводом 30-годишњице оснивања Народне скупштине Републике Српске, односно Скупштине српског народа у БиХ, по мом дубоком увјерењу, на првом мјесту дужни смо да се присјетимо свих оних учесника и других актера Оснивачке скупштине српског народа у БиХ, а посебно и највише оних оснивача парламента наше Републике који више нису међу живима. Нажалост, таквих није мало – више од 40 њих се већ упокојило, неки још у току Одбрамбено-отаџбинског рата, на првим линијама одбране тек створене Републике Српске, а неки

недавно. Међу њима је и први предсједник Народне скупштине Републике Српске, односно Скупштине српског народа у БиХ, којег је прије тачно годину дана покосила пандемија вируса ковида 19. Свима њима смо дужни да одамо пошту, примјерен и достојанствен пијетет, а њихов лик и дјело да комеморишемо и у разним другим приликама и поводима, а не само о годишњицама оснивања Народне скупштине Републике Српске. То је, прије свега, обавеза оних који су наставили и довршили њихово дјело, а то су српски посланици наредних сазива Народне скупштине Републике Српске, па тако и нашег данашњег сазива парламента Српске, али и сви остали функционери Републике Српске, некад и сад јер још увијек је од несрпских политичара тешко

очекивати да подрже и славе настанак Републике Српске и њене Скупштине. Они, а то значи, ми се морамо изборити за такву културу сјећања у којој ће бити нормално да сви и свако у Републици Српској данас и убудуће с поносом памти и сјећа се оних који су уградили себе у Републику Српску, у првом реду оних који нису више живи, а затим и осталих који су реченог датума дигли два прста, у знак потврдног одговора на питање предсједавајућег скупа српских посланика да ли су за оснивање Скупштине српског народа у БиХ. Таква култура сјећања мора наћи своје мјесто у уџбеницима из историје и других националних предмета у основним и средњим школама, у издавачкој дјелатности, музејским садржајима и активностима, у емисијама радија и телевизија, посебно јавног РТВ

сервиса Републике Српске, у новинама и часописима, научним установама и историографским и другим научним истраживањима, филмској продукцији итд. Ти људи из Првог сазива нашег парламента су то заслужили и требамо им се, различитим садржајима, средствима и начинима одужи(ва)ти, макар незаборавом њихових имена, улоге и дјела.

Имам потребу, и сматрам својом дужношћу, да и овим поводом и овом приликом подсјетим да су тог 24. октобра 1991. године српски посланици (а осим њих оснивачком скупу српског парламента у БиХ су присуствовали и други српски политичари, угледни јавни радници и други гости) формално-правно гледано, донијели сљедеће документе: Одлуку о оснивању Скупштине српског народа у БиХ, Одлуку о остајању српског народа у БиХ у заједничкој држави Југославији и Одлуку о расписивању и провођењу плебисцита српског народа у БиХ, који ће се стварно и одржати 9. и 10. новембра исте године, дан или два након што је тадашња Европска економска заједница (претеча данашње Европске уније) позвала БиХ да „аплицира“ за своју независност (на којем су Срби апсолутно демонстрирали политичку вољу за останком у Југославији заједно са Србијом и другима који то хоће, али од тога на крају није било ништа јер је Србија само са Црном Гором створила Савезну Републику Југославију) и тиме ударили темеље настанку Скупштине српског народа у БиХ. То је посљедичило настанком саме Републике Српске, иако се тада у јавном дискурсу српских политичких чиниоца у БиХ, посебно лидера СДС, није говорило ни о каквој посебној, сепаратној српској

држави на тлу БиХ. Заправо, суштински посматрано, тог дана они су репрезентовали и декларисали политичку вољу српског народа у БиХ по којој су (и) Срби политички народ, народ који има право на своју конституцију, дакле конститутиван народ, а то значи и државотворан народ, тј. народ достојан и способан да има своју државу, који је само тражио да му буду гарантована иста права као и за друга два народа у БиХ. Због тога је Скупштина себи у надлежност делегирала „разматрање и одлучивање о питањима која се односе на остваривање равноправности српског народа са осталим народима који живе у БиХ и заштиту интереса српског народа уколико би ти интереси били угрожени одлукама Скупштине СРБиХ“ (цитат из Одлуке о оснивању Скупштине српског народа у БиХ) да њихово право и одлучивање да остану у тадашњој држави СФР Југославији буде једнако третирано и има исту правну снагу као и право других народа у БиХ да не остану у тој и таквој држави, тј. да изађу из ње, што и не би био проблем да се то могло извести без насиља и повреде права оних који нису пристајали на опцију сецесије и разбијање Југославије.

Подсјећам, а други аутори ће то детаљније елаборисати, да је Скупштина српског народа у БиХ убрзо након свог конституисања, а за мање од два мјесеца, одржала више сједница, преузела и уставотворну и законодавну функцију, са чим је, уз факт да је (и) до тад била израз политичке воље српског народа, јер је сама себе у конститутивном или оснивачком акту дефинисала као „највишег представничког и законодавног органа српског народа у БиХ“ постала и остала до данас највише политичко и представничко тијело

српског народа у БиХ, односно Републици Српској након њеног оснивања. Данашња Народна скупштина Републике Српске баштини ту дефиницију, уставно-политички капацитет и праксу. Садашње име парламент Републике Српске добио је 12. августа 1992. године на засиједању у Бањалуци, кад је и сама Република промијенила дотадашњи назив Српска Република БиХ у Српска Република, а мјесец дана касније у данашњи назив Република Српска.

Такође, подсјећам, и истовремено, износим своје увјерење и неко закључно размишљање поводом теме која нас је окупила у овом специјалном издању, да је у ових 30 година Народна скупштина Републике Српске одиграла значајну, па можда и кључну улогу у настанку, одржању, јачању и развоју Републике Српске, у политичкој еманципацији српског народа и очувању његове слободе и права на самоодређење, те права на властиту државу и очување суштинских елемената националног идентитета. Све вријеме њеног постојања Народну скупштину су чинили посланици из више политичких странака, група и коалиција, а њен плуралистички карактер и капацитет актуелни су и данас, јер њена 83 посланика долазе из 12 политичких субјеката, а у неким мандатним периодима било је и више политичких странака и коалиција које су имале посланике у парламенту српског државотворног ентитета у БиХ. Народну скупштину чине посланици који су бирани непосредно на демократским парламентарним изборима, и то је, уз председника Републике, једино политичко тијело и институција власти у којој се налазе они који су директан израз воље народа. То је извор њеног

легитимитета, то јој је давало снагу да има вољу и истраје све ове године у рјешавању бројних изазова и проблема, да се одупре притисцима фактора и сила које иза демократске „фасаде“ дјелују сасвим супротно прокламованим принципима и нормама. Захваљујући тој и таквој отпорности, те слози посланика у кључним тренуцима историје парламента српског ентитета у БиХ и цијеле Републике Српске, она је и опстала и опстајаће у будућности на политичкој сцени ових простора.

Разумије се, из оправданих разлога – не желим бити пристрасан, а пристрасности се није лако ослободити због тога што у посљедњих скоро седам година предсједавам српским парламентом, па ћу оставити другима, неким будућим историчарима, да истраже и оцијене ово наше данашње вријеме и дјеловање сваког од нас нећу шире експлицирати актуелно дјеловање и улогу Народне скупштине Републике Српске. Само ћу истаћи да изазови са којима се суочава ововремени сазив наше Народне скупштине, као и Република Српска у цјелини, нису ништа мањи и лакши него што су били они од прије десет или петнаест година. Због тога сматрам да треба нагласити да се и данас, у критичним тренуцима и изазовима за опстанак наше Републике, постиже српско јединство, тачније јединство политичких странака које су путем изабраних народних посланика заступљене у Народној скупштини и оно се, упркос неким дневнополитичким варницама, одржава и траје и штити нас од ерозије и развлашћивања институција и умањења државотворног капацитета наше Републике. Увјерен сам да то и такво јединство неће попустити пред спољним

притисцима, ма колико они тешки или примамљиви били, и да ћемо превазићи актуелне тешкоће са којима се суочавамо због одбране дејтонских начела, императива и могућности, те жеље да се наша Република несметано развија и напредује, не доводећи у питање права и интересе других у постдејтонској БиХ.

Све претходно наведено, као и оно што не пише, а налази се „између редова“, што се подразумејева, чини корпус аргумената у прилог легитимизације значаја наратије о нашем парламенту и акумулације позитивних историјских резултата који су последица самог оснивања и постојања Народне скупштине Републике Српске као важног стуба и „гране“ – једне од три, а у садејству са остале двије – уставотворне и законодавне власти српског државотворног ентитета, Републике

Српске, у постдејтонској БиХ. Такође, то су и аргументи у прилог функције коју је све претходно вријеме имала Народна скупштина Републике Српске, али и докази у прилог очувања достојанства и улоге коју она има данас и коју треба да има у будућности. Ма каква да је (била), ма какви били посланици који су је чинили и који ју чине, она заслужује респект и поштовање. Јер, док је не можемо бити сигурни да ће она бити сабиралиште свих народних представника, без обзира на њихово политичко опредјељење, да ће кроз њу говорити и дјеловати дух нашег, српског народа, да ће она обликовати, изражавати и штитити српске интересе. Због тога ју треба (са)чувати и (од)бранити и неокрњену, тј. неумањених надлежности и капацитета предати у насљеђе будућим генерацијама.

ТЕМЕЉ УСТАВНОСТИ И ОСНОВ ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

*Пише: Милорад Додик,
српски члан Предсједништва БиХ*

Српски народ припада породици високо развијених и политички самосвјесних народа који његују демократске вриједности као продукт вјековног развоја и напретка. Демократске вриједности и начела, како општа, тако и посебна, у уставним системима земаља са богатом историјом (правном и политичком) нису само продукт 21. вијека, него представљају трајну категорију која се развијала од првих облика друштвених организовања. Српски народ и српска државност нису изузетак у том развоју друштвеног

организовања. Штавише, српски народ је један од ријетких европских народа који има веома богату историју организовања друштва и државе, а коју је пречесто морао да брани од многих освајача.

И прије формирања првих српских држава, које модерна историја памти, Срби су посједовали свијест о потреби друштвеног организовања ради заштите живота, територије и слободе. Из више српских племена, у којима су најважније одлуке доносиле племенске старјешине у одређеном виду племенске скупштине, настали су племенски савези и потом прве српске државе са насљедним монарсима на челу. Иако је у средњем вијеку облик владавине био

Српски члан Предсједништва БиХ Милорад Додик на посебној сједници Народне скупштине РС

Посланик Милорад Додик на једној од сједница Првог сазива

монархистички и тада су постојале сталешке скупштине које су доносиле најважније одлуке за државу и народ. У српском средњем вијеку монарси су окупљали обласне господаре и заједно са њима управљали државом, а народни Сабор се сазивао када би требало донијети неки високи правни акт или крунисати новог владара. Познати су и у историји забиљежени сабори цара Душана Силног Немањића, краља Стефана Твртка и Стефана Остоје Котроманића на којима су српске државе тог времена доносиле пресудне одлуке за постојање и будућност српске царевине и краљевине.

Свијест о потреби народног организовања није угаснула ни за вријеме

окупације српских земаља од стране турских и аустроугарских завојевача. У том периоду српски народ се окупљао око Српске православне цркве, која је уз народне прваке и изродила нововјековну српску државу и васкрснула српску државност. Србија је била прва држава након Француске која је укинула феудализам и своје уставно уређење устројила према демократским начелима. Народно представништво српског народа је имало пресудну улогу у сазријевању модерне српске државе, те је оно доносило и најзначајније уставе који су одисали слободама и правима човјека и достизали су, за то вријеме, највећи степен демократије. Најзначајнији устав је свакако Устав Краљевине Србије из 1888. године, који је поново ступио на снагу

1903. године. Тековине тог устава и данас представљају дијелом српски уставни идентитет не само у Републици Србији, него и у Републици Српској.

Српски народ са лијеве стране Дрине се много дуже борио за политичку независност за разлику од остатка српског етноса. Остаће упамћени историјски говори великог Петра Кочића у Сабору у Сарајеву, за вријеме аустроугарске у(о)купације, остаће упамћене жртве такозваног Бањалучког процеса, остаће занавијек златним словима у историји уписана имена припадника Младе Босне. Можда је најзначајнија историјска чињеница тога доба била воља народа са лијеве стране Дрине да се прикључи и присаједини Краљевини Србији. Чак 42 од укупно 54 среза тадашње Босне и Херцеговине је у новембру и децембру 1918. године прогласило присаједињење Краљевини Србији. Народна вијећа 42 среза, тадашња локална представничка тијела, пратила су вољу српског народа и других народа и редом свечано и радосно проглашавала присаједињење Краљевини Србији, вјерујући да испуњавају вјековни сан о уједињењу свих Срба. Оваква народна представништва су доказ да плебисцитарна воља народа, исказана преко народних представника, није замрла за дуго вријеме турске и аустроугарске окупације.

Нажалост, сан о једној држави у којој живе сви Срби трајао је мање од вијека. Деведесетих година прошлог вијека поново је воља народа морала бити исказана кроз народно представништво и поново су се морале доносити судбоносне одлуке зарад опстанка српског народа. Једна од тих судбоносних и спасоносних

одлука била је и одлука од 24. октобра 1991. године када је основана Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини.

Муслиманско-хрватска скупштинска већина, на засједању Скупштине Социјалистичке Републике БиХ, 14. и 15. октобра 1991. године, прегласала је српске посланике и донијела акте којима се српски народ обесправљује и ставља у неравноправан и потлачен положај. Меморандумом о независности, који је тада усвојен без српских гласова, БиХ је дефинисана као суверена грађанска држава, што је противно равноправности и конститутивности народа. Та одлука муслиманско-хрватске већине означила је почетак распада Социјалистичке Републике БиХ, која никада више неће бити иста.

Угрожавање равноправности српског народа, његових права и слобода, условило је оснивање Скупштине српског народа у БиХ. Након прегласавања у Скупштини БиХ, српски посланици су 24. октобра 1991. године донијели Одлуку о оснивању Скупштине српског народа у БиХ и Одлуку о расписивању и спровођењу плебисцита српског народа у БиХ, који је одржан 9. и 10. новембра исте године. Оснивањем Скупштине српског народа, као највишег законодавног органа власти, постављен је темељ модерне Републике Српске.

Данас, 30 година након тих судбоносних догађаја, част ми је што сам био тадашњи посланик у првом сазиву Народне скупштине и што сам заједно са колегама народним посланицима учествовао у доношењу одлука које су пресудно утицале на успостављање државности наше Републике Српске. У

складу са утврђеним надлежностима, на сједници Народне скупштине Републике Српске, 9. јануара 1992. године, усвојили смо Декларацију о проглашењу Републике српског народа Босне и Херцеговине. Овај дан се у Републици Српској обиљежава као Дан Републике, као дан нашег новог народног устанка и тај дан представља симбол наше борбе за златну слободу. Након успостављања Републике, државотворни процес је настављен тако што смо у Народној скупштини, 28. фебруара 1992. године, донијели први, и данас важећи Устав Републике Српске, као највиши правни и политички акт, чиме је утемељен уставноправни поредак, обезбијеђен оквир за гаранцију правне сигурности и постављен основ легалитета и легитимитета Републике Српске. Усвајајући Устав Републике Српске, Народна скупштина Републике Српске је наставила традицију српских сабора,

великих народних скупштина и других народних представништава који су у тешким историјским тренуцима доносили мудре одлуке и њима ударили темеље развоја државности.

Садашње име, Народна скупштина Републике Српске добила је 12. августа 1992. године, на засједању у Бањалуци, када је и сама Република промијенила дотадашњи назив Српска Република Босна и Херцеговина у Српска Република, а касније у данашњи назив Република Српска. У то вријеме, административно сједиште Скупштине било је у Сарајеву. Непосредно након избијања ратног сукоба, сједиште Скупштине измјештено је у Пале. Од 1998. године, административно сједиште Народне скупштине је у Бањалуци. Увијек и у свакој прилици морамо наглашавати да је српски народ својом вољом, израженом преко

Предсједница Републике Биљана Плавшић, виши предсједник Драгољуб Мирајнић и премијер Милорад Додик на сједници Другог сазива

народних представника, прије ратних сукоба на простору бивше БиХ формирао своју Републику Српску и уоквирио је свим потребним правним и политичким актима као суверену, независну и недјељиву републику. Тек након оснивања Републике Српске, као гаранта опстанка српског народа на њеним просторима и као гаранта очувања слободе, улиједила су ратна дејства и одбрамбено-отаџбински рат, у којем је Република Српска одбрањена и након којег је међународно призната у Дејтону.

По окончању ратних дејстава и након потписивања Општег оквирног споразума за мир у БиХ – Дејтонског мировног споразума 1995. године, Народна скупштина Републике Српске преузима примарну одговорност спровођења нормативне државне реизградње и обнове, као један од стубова државности Републике Српске. Народна скупштина Републике Српске је законодавни орган у структури власти Републике Српске. Обављајући нормативне, контролне, регулаторне и изборне функције из своје надлежности, централна је институција парламентарног уређења Републике Српске. Народна скупштина Републике Српске има уобичајене надлежности као и друга народна представништва у региону и свијету, те она одлучује о промјени Устава, доноси законе и друге прописе, усваја план развоја, просторни план, буџет Републике, утврђује територијалну организацију Републике, расписује референдум и врши друге послове из дјелокруга своје надлежности.

Иако је и Народна скупштина Републике Српске доживјела одређене промјене срамним одлукама високих

представника у БиХ, она је и данас остала једнодомно народно представништво и највиша уставотворна и законодавна власт у земљи. Народ Републике Српске није дозволио суштинске промјене у уставној структури Српске и сачуван је дигнитет и интегритет Народне скупштине.

Народна скупштина Републике Српске је данас репрезент законодавне власти и као таква доприноси, не само стварању модерне и уређене Републике Српске, него и очувању наше Републике Српске и њене самосталности.

Допринос и значај Народне скупштине Републике Српске се огледа кроз усвајање бројних закона из сфера: здравства, културе, образовања, спорта, економије, финансија, као и свих аспеката који се тичу живота сваког грађанина Републике Српске и на тај начин се огледа непосредан утицај и допринос рада Народне скупштине Републике Српске на живот сваког грађанина.

Није се једном Народна скупштина Републике Српске нашла у улози одбране Републике Српске. У истој тој Народној скупштини је и стварана сама Република Српска, али и 30 година од настанка Народне скупштине, иста се и дан данас налази у функцији заштите и очувања интереса Републике Српске и српског народа, нарочито у посљедње вријеме. Данас, када обиљежавамо 30 година од настанка Народне скупштине, видимо да се значај Народне скупштине огледа у континуираној одбрани интереса Републике Српске.

Поред бројних закона који су усвојени у Народној скупштини, исти је, па чак и

Предсједник Републике Милорад Додик полаже заклетву у Народној скупштини 15.11.2010.

значајнији допринос српској државности, усвајање многих декларација, резолуција и закључака. Значајни су закључци из 2006. и 2007. године када је у Народној скупштини Републике Српске очувана Полиција Републике Српске, потом Закључци у вези са Информацијом о неуставној трансформацији дејтонске структуре БиХ и утицају на положај и права Републике Српске којим Народна скупштина Републике Српске одбацује свако дјеловање које је усмјерено на измјену изворног Дејтонског споразума и његовог Анекса IV - Устава БиХ, као и „бонска овлашћења“ високог представника као потпуно неуставна, незаконита и нелегитимна, као и други закључци којим се штите интереси Републике Српске.

Неопходно је споменути и Закључке

представника свих политичких странака из Републике Српске којим је постигнуто јединство српских странака у намјери да се одбаци одлука високог представника о наметању Закона о допуни Кривичног закона БиХ. Српско јединство, које је и формирало Народну скупштину Републике Српске, и саму Републику Српску, још једном је стало на браник отаџбине исказујући беспредметан став о заштити Републике Српске.

Несумњив је значај Народне скупштине Републике Српске. Поред чињенице да је управо у том дому омогућено да се чује глас сваког грађанина Републике Српске и поред јединствене улоге у креирању уређеног правног система у свим областима, исто тако је и значајно да се управо у том дому постигне јединство српских странака и да

се бране интереси српског народа и Републике Српске. Генерација политичара из деведесетих година прошлог вијека је формирала Републику Српску, а српски народ са Војском Републике Српске и Полицијом Републике Српске је одбранио своју државност. Садашња генерација српских политичара има за обавезу да сачува дигнитет највишег законодавног тијела у Републици Српској, Народне скупштине Републике Српске. Такође, садашња и све будуће генерације, морају да се угледају на историјски континуитет и уставни идентитет који Срби, као један од државотворних народа, итекако имају.

Доносећи нове и будуће судбоносне одлуке за Републику Српску и српски народ, морамо се присјетити значаја и одлука и средњовјековних сабора и борбе за ослобођење од турске и аустроугарске окупације и одлука 42 среза која су се присајединила Србији... Ми данас чувамо Републику Српску, на понос прецима, а само са једним циљем – да је потомцима оставимо као самоорганизовану, самосталну и самоодрживу модерну државу у којој ће сваки грађанин уживати сва права и слободе.

Живјела Република Српска!

КОНСТИТУИСАЊЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ И КОНСТИТУТИВНИ АКТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Проф. др Радомир В. Лукић

1. Средина и крај девете деценије прошлог века обележени су у светским размерама колапсом европских социјалистичких држава и сломом њихових социјалистичких друштвених и државних система. Интензивна политичка и национална превирања у њима била су посебно изражена у Савезу Совјетских Социјалистичких Република (СССР), Чехословачкој и Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији, дакле, у европским социјалистичким федерацијама. Оне су, у краћем или дужем периоду, постепено функционално

дезинтегрисане до мере која је онемогућавала њихову поновну функционалну реинтеграцију, санацију, обнову и промену уставног уређења уз опстанак федерација. Кардинална функционална дезинтеграција европских социјалистичких федерација законито је довела и до њихове територијалне дезинтеграције, а на крају и до нестанка социјалистичких федерација као суверених држава. Оне су, преставши да постоје као суверене државе, нестајале и као субјекти међународног права. Државну сувереност и међународноправни субјективитет стекле су њихове федералне јединице, форсираном применом начела ути

Републике бивше СФРЈ

ДЕКЛАРАЦИЈА СКУПШТИНЕ СРПСКОГ НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Постојећи уставно-правни поредак је увелико нарушен у Југославији и у Босни и Херцеговини. Угрожена су права и битни интереси српског народа у Босни и Херцеговини. Већ дуго траје завјера да се српски народ као конститутивни народ у Босни и Херцеговини, сведе на националну мањину. Пошто је српски народ поучен трагичним искуствима у овом вијеку, поготово геноцидом извршеним над њим, пошто пријети опасност од нових и сличних трагичних догађаја, установљена је Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини.

Скупштина доноси и ову Декларацију упућену свеукупној јавности.

1. Српски народ је историјски и државотворан народ и равноправан је са свим таквим народима. Српски народ има дугу традицију демократије, он поштује и уважава посебности и интересе других народа и држава, али тражи да и они уважавају интересе и посебности српског народа и државе у којој живи.

2. Легитимни представници српског народа у Скупштини Босне и Херцеговине, уз пуну сагласност осталих представника српског народа у аутономним областима у другим скупштинама и политичким форумима, формирали су Скупштину српског народа у Босни и Херцеговини. Скупштина

је највиши представник народа, њен легални представник у земљи и ван ње, па само њени представници и заступници могу представљати српски народ у Босни и Херцеговини, у земљи и иностранству.

3. Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини свечано изјављује да српски народ има историјска права и стварне интересе да живи у једној савезној држави са осталим дијеловима српског народа и са другим народима који то желе. Та права и те интересе не може нико ускратити српском народу.

4. Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини демократски ће радити и увјерена је да ће српски народ таквим радом уредити однос и са другим народима.

5. Српски парламент у Босни и Херцеговини позива све народне скупштине у другим дијеловима српског народа као и скупштине других народа који хоће да живе у заједничкој савезној држави, да подрже права и интересе српског народа у Босни и Херцеговини. На тај начин даће достојан

одговор онима који настоје да негирају легитимне интересе српског народа и других народа који желе да развијају заједничку, модерену савезну државу.

6. Представници српског народа са ове прве сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини убијеђени су да ће српски народ у свакој ситуацији одговорити свим снагама на све изазове и да ће показати своје пуне стваралачке потенцијале.

Број 02-19/91
24. октобра 1991. године
Сарајево

Предсједник
Скупштине српског
народа у БиХ,
Мр Момчило Крајишник, с.р.

посидетис (лат. *uti possidetis*). Ово начело римског стварног права нашло је своју примену и у међународном јавном праву у XIX веку, у процесу деколонизације у Средњој и Јужној Америци, а потом и у XX веку, у процесу деколонизације на афричком континенту. Оно је линеарно примењивано у процесу нестанка европских социјалистичких федеративних држава упркос томе што није било у потпуности примерено свим ситуацијама које су се јављале у процесу дезинтеграције и престанка постојања европских социјалистичких федеративних држава.

2. У истом периоду до краја се развијају дезинтеграциони процеси у Југославији, започети крајем шездесетих и почетком седамдесетих година прошлог века, амандманима на њен Устав из 1963. године и њеним Уставом из 1974. године. Уношење у њено државно уређење целог низа конфедералних елемената, посебно у материји организације, састава и начина одлучивања савезних органа, као и у материји расподеле законодавне и судске надлежности, те система потпуно децентрализованог извршења савезних закона, појачало је центрифугалне политичке аспирације и амбиције њених федералних јединица, њихових комунистичких партија и политичке елите комунистичких партија федералних јединица, односно република. Унутрашње политичке несугласице и политички сукоби у Југославији између њених федералних јединица, конститутивних народа и њихових политичких и партијских елита постају веома заострени крајем осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог века увођењем вишепартијског политичког система и првим вишепартијским

изборима од 1945. године. Осниване су бројне нове политичке странке, неке са респектабилним политичким потенцијалима, а бројније друге, без њих. Скоро све, сем једне (Савез реформских снага Југославије) ограничавале су подручје свог деловања на територију само једне југословенске федералне јединице, без амбиција да озбиљније организационо делују на територијама других југословенских федералних јединица. Већ је то, само по себи, било препознатљив знак будућих дешавања и судбине југословенске федерације. У програмима и акционим плановима одређеног броја новооснованих политичких партија често су, интер алија (лат. *inter alia*), као циљеви одређивани, даља конфедерализација Југославије и њено претварање у праву конфедерацију, дакле савез суверених држава, а не у суверену савезну државу, или, пак, ако се у томе не успе, онда сецесија тј. отцепљење од југословенске државе, односно федерације.

3. Функционална дезинтеграција Југославије развијала се у посебним међународним околностима окончања тзв. хладног рата између западних савезника и источног блока, окончања њиховог идеолошког и међународнополитичког сукобљавања и борбе, који је симболички обележио пад, односно рушење чувеног Берлинског зида, и немачка реунификација, односно уједињење две немачке државе.

Идеолошка победа Запада, схватана у то време на тријумфалистички начин, како се барем тада чинило, морала је, по схватању западњака, да доведе и до нужних и неизбежних промена у друштвеном и државном организовању

бивших европских социјалистичких држава.

На првом месту то је значило да се, уз уставно јемчење слободе политичког организовања и вишепартијских слободних и фер избора, државна (и друштвена) својина мора заменити приватном својином у свим својим облицима, а планска привреда слободним тржиштем и слободом конкуренције.

Једном речју, по схватању Запада, требало је трансферисати Западне политичке, уставне и привредне вредности и системе у бивше европске социјалистичке државе. Требало је у њима васкрснути либералну демократију. Процес таквог трансфера и трансплантације, као и васкрсавање либералне демократије називан је процесом транзиције. Од аутократског, привреднопланског и колективистичког комунистичког система у либерални индивидуализам западног типа.

Процеси промена у европским социјалистичким државама често су, поред унутрашњих разлога и услова, инхерентних самом социјалистичком/комунистичком друштвеном и уставном уређењу, стимулирани и усмеравани било директним и нескривеним, односно отвореним мешањем у унутрашње ствари и односе суверених држава, било финијим, али не и нужно морално оправданијим методама утицаја на одлучујуће актере политичких дешавања и токова у њима.

Одлучујући утицај у том погледу имале су Сједињене Америчке Државе (САД) и водеће државе тадашње Европске економске заједнице. Врхунац је свакако био потез Европске заједнице да одреди

критеријуме и мерила за признавање нових држава на тлу Европе, односно да утврди и пропише услове које морају да испуне новостворене државе како би их признале државе чланице Европске заједнице. Тај потез је био синхронизован са САД. Касније је имао знатног утицаја и на политику пријема нових чланица у Уједињене нације.

4. БиХ је у то време била једна од шест југословенских федералних јединица. У једном погледу била је ипак нешто другачија од преосталих пет југословенских федералних јединица.

Радило се о хетерогеном националном саставу њеног становништва, односно њених држављана, пошто је уставни поредак Југославије познавао, одређивао и допуштао држављанство Југославије и републичко држављанство, тј. држављанство њених федералних јединица. Држављанство савезне државе, југословенско држављанство, имало је правну релеванцију у међународном праву, а републичко у унутрашњем праву Југославије.

Поред тога, БиХ је имала и посебности у историјском сусретању, заједничком бивању, сарадњи и неслагању својих народа, а касније и нација, које су вредновањем историјског и доброг и лошег искуства довеле до посебних односа међу нацијама. Нису ни Срби, ни Хрвати, ни ондашњи Муслимани имали апсолутну већину удела у становништву БиХ.

Али, свеједно, и да је једна од те три нације имала апсолутну већину у становништву БиХ, то опет не би имало никаквог одлучујућег политичког и

Пројашење Скупштинe српског народа у БиХ 24.10.1991.

уставног значаја управо због поменутих историјских искустава, али и због, у то време, сасвим јасно профилисаних и раздвојених политичких идентитета и свести о њима, идентитета који се културно, психички и политички нису међусобно преливали и разливали, нити су имали и најмању моћ да асимилију другу или обе друге нације.

Са друге стране, историјске тежње Срба и Хрвата, као и велике већине Муслимана у скоро целом XX веку онемогућиле су зачињање и неговање неког посебног босанско-херцеговачког (неки, занемарујући неоправдано Херцеговину, веле босанског) идентитета, који би као одређујући у историјско-политичком смислу прихватили посебно Срби и Хрвати, али и сигнификантан број муслимана и Муслимана. У вештачком, социјално и историјски насилном покушају, Бењамина Калаја, заједничког

министра финансија Аустроугарске монархије и уједно као таквог и главног администратора Управе аустроугарске владе над БиХ, стварања босанског идентитета није било успеха, Срби и Хрвати, али и велик број Муслимана родољуба и присталица збацивања аустроугарске туђинске власти, није прихватио Калајеву идеју. Његова идеја је, заправо, била у основној мatici аустроугарских интереса, а не интереса становништва ондашње окупиране, а потом, правно гледајући, и насилно анектиране БиХ. Уз све то, она није кореспондирала са интересима и хтењима првенствено Срба у БиХ, ако ни Срба уопште, без обзира чији да су поданици/држављани/грађани били.

Једном речју, три групна национална идентитета била су јасно профилисана и организована у то време. Као да је неко скинуо вео или сценски застор са сцене

ДЕКЛАРАЦИЈА О ПРОГЛАШЕЊУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКОГ НАРОДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

I

На подручјима српских аутономних регија и области и других српских етничких цјелина у Босни и Херцеговини, укључујући и подручја на којима је српски народ остао у мањини због геноцида који је над њим извршен у Другом свјетском рату, а на основу плебисцита одржаног 9. и 10. новембра 1991. године на коме се српски народ изјаснио за останак у заједничкој држави Југославији, оснива се и проглашава

РЕПУБЛИКА СРПСКОГ НАРОДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

II

Република се налази у саставу савезне државе Југославије као њена федерална јединица.

III

Територијално разграничење са политичким заједницама других народа Босне и Херцеговине, као и разрјешење других међусобних права и обавеза извршиће се мирним путем и договорно, уз уважавање етничких, историјских, правних, културних, економских, географских, комуникационих и других битних критеријума и уз поштовање принципа и правила међународног права.

IV

Основе друштвеног, политичког и државног система Републике уредиће се њеним уставом.

V

Уставом Републике гарантоваће се пуна равноправност и једнакост народа и грађана пред законом и заштита од било ког облика дискриминације.

VI

До избора и конституисања нових органа и институција који ће бити установљени уставом Републике, функције државних органа у Републици обављаће садашња Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини и Министарски савјет.

VII

Сједиште органа Републике је у Сарајеву.

VIII

До доношења устава, закона и других прописа Републике, на њеном подручју ће важити савезни прописи, као и прописи досадашње СР Босне и Херцеговине, осим оних за које Скупштина српског народа утврди да су у супротности са савезним Уставом.

IX

Органи власти досадашње СР Босне и Херцеговине представљаће заједничке органе националних заједница у прелазном периоду, до коначног територијалног разграничења и разрјешења других права и обавеза.

У прелазном периоду заједнички органи консензусом доносе неопходне одлуке и акте.

X

Ова Декларација ступа на снагу даном доношења.

XI

Ова Декларација ће се објавити у "Службеном гласнику српског народа у Босни и Херцеговини".

Број: 02-72/92
9. јануара 1992.
Сарајево

Предсједник
Скупштине српског народа у БиХ
Мр Момчило Крајишник, с.р.

давно постављене, па привидно скрајнуте и приметне и скоро па заборављене, због новог историјског сценарија и драматургије, и она је опет синила у свој својој жовијалности и снази. Као да није дуго била покривена сценском завесом и прашњава од устајалости. Од међусобног односа, уважавања, споразума и равноправности ове три националне групације зависило је и још увек зависи уређење, опстанак, стање и будућност БиХ. Тако је било и почетком деведесетих година прошлог века. Слобода политичког организовања, вишепартијски систем и први вишепартијски и слободни избори потврдили су управо речено.

Слобода политичког организовања и слободно оснивање политичких партија тј. странака у БиХ довели су прво до проширења организације Хрватске демократске заједнице на БиХ, са једне стране, и до оснивања Странке демократске акције, а са друге стране, која је партијски окупила огромну већину ондашњих Муслимана у БиХ.

Тек накнадно, као одговор на те две нове политичке појаве, организације и тенденције, нетом, тек који месец пред прве слободне вишепартијске изборе, на Петров дан 1990. године, основана је у Сарајеву Српска демократска странка. Она је успела да у веома кратком периоду партијски окупи огромну већину Срба у БиХ и да их политички активира. У одређеном смислу Српска демократска странка је била не само политичка странка, већ и истински српски народни покрет, политички покрет српског народа у БиХ као одговор на оснивање и деловање политичких странака друга два народа у БиХ и као одговор на актуелно

стање и развој догађаја у Југославији и самој БиХ. Закаслелост у њеном оснивању може да се тумачи као последица опредељености Срба из БиХ за очување Југославије у њеним границама, али и као последица дуготрајне изложености фаме о великосрпском хегемонизму и централизму, коју су прихватили и свесрдно ширили југословенски комунисти, што је довело до својеврсне националне хибернације и базалног политичког и националног метаболизма Срба у Југославији, а посебно у БиХ.

Међутим, и поред тога, Српска демократска странка је, не само као политичка странка са својом кандидатском листом за народне посланике и локалне одборнике, већ и као својеврсан српски народни покрет, успела да добије огромну већину гласова бирача Срба на изборима из 1990. године. Дисперзија српских изборних гласова на тим изборима није била велика, а била је двојака. На једној страни били су Срби који су се национално изјашњавали као Југословени, а уз њих и они Срби који се нису национално опредељивали. Општа је констатација да је међу онима који су се изјашњавали као Југословени било убедљиво највише Срба. Исто је било и са оним грађанима који се нису национално изјашњавали, тј. који нису били национално опредељени. По свему судећи мањи део и једних и других дао је свој глас Српској демократској странци, а већи део Савезу реформских снага Југославије (који је водио Анте Марковић), партијама које су биле следници бившег Савеза комуниста БиХ и Савеза социјалистичке омладине БиХ. На другој страни били су гласачи који су се изјашњавали и опредељивали као

На основу тачке IV Декларације о проглашењу Републике српског народа Босне и Херцеговине, Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, на сједници одржаној 28. фебруара 1992. године, донијела је

ОДЛУКУ О ПРОГЛАШЕЊУ УСТАВА СРПСКЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Проглашава се Устав Српске Републике Босне и Херцеговине, који је донијела Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини на сједници одржаној 28. фебруара 1992. године.

Број 02-94/92
28. фебруара 1992. године
Сарајево

Предсједник
Скупштине српског
народа у БиХ
Мр Момчило Крајишник, с.р.

Полазећи од неотуђивог и непреносивог права српског народа на самоопредјељење, самоорганизовање и удруживање, на основу кога слободно одређује свој политички статус и обезбјеђује економски, социјални и културни развој,

поштујући његову вјековну борбу за слободу и спремност да са другим народима живи у односима међусобног уважавања и равноправности,

имајући у виду његову у току Другог свјетског рата донесену одлуку да са другим народима – Хрватима и Муслиманима конституише Републику Босну и Херцеговину у саставу савезне државе Југославије,

изражавајући његову ријешеност да о својој судбини самостално одлучује и изражавајући његову чврсту вољу да створи своју суверену и демократску државу, засновану на националној равноправности, поштовању и гарантовању људских слобода и права, социјалној правди и владавини права,

Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, доноси

УСТАВ СРПСКЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Први Устав Републике Српске

Срби, али су у политичком смислу били још увек на стази следника Савеза комуниста БиХ или су били присталице Анте Марковића и Савеза реформских снага Југославије. У сваком случају, таквих, и једних и других, није било много.

У изборима за два већа Скупштине БиХ Српска демократска странка освојила је у Већу грађана 34 од укупно 130 мандата, а у Већу општина 38 од укупно 110 мандата.

Скупштинску већину формирале су Српска демократска странка, Хрватска демократска заједница и Странка демократске акције, и оне су следствено томе формирале и извршну власт.

У изборима за Председништво БиХ оба мандата српских чланова освојили су кандидати Српске демократске странке.

Савез комуниста БиХ је убедљиво поражен на овим слободним и вишестраначким изборима. Показаће се са далекосежним последицама по њега, с обзиром на то да је убрзо потом практично нестао са политичке позорнице БиХ.

5. Нова државна власт у БиХ, проистекла из слободних и вишестраначких избора, врло брзо се суочила са основним ондашњим проблемом – судбином Југославије као савазне државе и државе уопште. Овај

проблем је преокупирао ондашње државне органе БиХ, због чега је преостало веома мало капацитета за осмишљавање и провођење друштвених, правних, економских и политичких реформи.

Посебно, с обзиром на то да је реформисање бројних области друштвеног живота и њихово правно изражавање и уређивање било у надлежности савезне државе и њених органа. А већ у то време нова политичка руководства Словеније и Хрватске постепено блокирају рад Скупштине СФР Југославије, потом Уставни суд Југославије, а на крају и Југословенску народну армију (ЈНА). Сепаратизам ове две федералне јединице се доста брзо претварао у сецесионизам, односно једнострано и неодговорно отцепљење од Југославије.

Стога је основно питање било да ли ће се БиХ придружити антијугословенској и једностраној сецесионистичкој политици Словеније и Хрватске или ће се определити за деловање управљено на опстанак југословенске државе.

Међутим, то је питање било само реторично јер су, распоред политичких снага и природа руководства политичких странака и самих политичких странака које су окупљале огромну већину Хрвата и Муслимана, пружали елементе за јасан одговор на њега.

Наиме, Хрватска демократска заједница била је не само именом, већ и својим деловањем само подручна филијала централе Хрватске демократске заједнице у Загребу, односно Хрватској и

морала је да следи интересе Хрватске у том тренутку. А основни интерес Хрватске је био не само да изврши једнострану сецесију од југословенске федерације, већ и да због њених и ширих европских интереса и сама Југославија као држава престане да постоји и да престане њен унутрашњи и међународноправни субјективитет. Из тог угла гледано, Хрвати и њихово политичко руководство у БиХ су аб иницио (лат. *ab initio*) деловали у смеру једностране сецесије БиХ од Југославије, како би помогли Хрватској у њеној једностраној сецесији и у њеној жељи да Југославија нестане по шавовима које представљају границе федералних јединица, односно да на место Југославије ступи шест њених, шест федералних, јединица као шест нових држава.

Са друге стране, Странку демократске акције предводио је Алија Изетбеговић, дуго времена веома близак муслиманском клеру и познат не само по вишегодишњем тамновању у фочанском затвору, наводно као политички затвореник и жртва тј. заробљеник (своје) савести, већ и по свом главном делу које је носило назив „Исламска декларација“. У њему је изнео низ ставова, оцена и уверења која се, уз све друго што је тамо написано, а овде се не помиње, не могу означити другачије него као својеврстан политички пледоаје за изградњу будуће исламске државе у БиХ, када муслимани у њој буду чинили владајућу већину, уз постојање невладајуће неисламске мањине („исламски поредак може се остварити само у земљама у којима муслимани представљају већину становништва“; „...исламски покрет треба и може прићи преузимању власти чим је морално и

бројно толико снажан да може не само срушити постојећу неисламску, него и изградити нову исламску власт“), а потом и као залагање за стварање будуће велике исламске државе од Индонезије па до Балкана, која мора да има најмање 200 милиона становника како би у светским размерама била респектабилан и значајан чинилац. Ови, а и бројни други његови искази из исте књижице (као, тек примера ради, не може се исламски веровати, а не исламски радити; муслимани углавном не постоје као јединка; ислам је једина мисао која је могла узбудити машту муслиманских народа и остварити код њих неопходну мјеру дисциплине, инспирације и енергије) који оперативно кореспондирају и усклађени су са његовим наведеним темељним друштвеним и политичким ставовима о стварању исламског поретка и државе у БиХ били су јасан сигнал да ће се и Странка демократске акције и Муслимани које је ова странка политички окупљала одредити за једнострану сецесију од Југославије и њено потпуно разарање до нестанка.

Дакле, право је питање било када ће Хрватска демократска заједница и Хрвати, те Странка демократске акције и Муслимани почети са сецесионистичким деловањем и какве ће међусобне политичке и друге аранжмане склопити. На њихово здружено сецесионистичко деловање није се морало предуго чекати. Оно је испољено већ почетком 1991. године, интензивирано је на њеној средини, а до извесности доведено у њеној другој половини, посебно њеним крајем.

За разлику од Хрватске демократске заједнице и Хрвата, те Странке

демократске акције и Муслимана, Српска демократска странка и Срби у БиХ одредили су се за политичку борбу за очување Југославије у постојећим границама, а против једностране сецесије која је представљала кршење бројних норми Устава СФР Југославије и бројних њених закона, укључујући и њено кривично законодавство. Увидевши да САД и земље чланице ондашње Европске заједнице воде политику која подржава сецесионистичко деловање Словеније и Хрватске, а потом и Македоније и Хрвата и Муслимана из БиХ, Срби у БиХ ревидирају свој темељни политички став и своју политичку и историјску енергију усмеравају на останак у Југославији, са Србијом и Црном Гором, и другим народима и деловима југословенских федералних јединица који то својом слободно израженом вољом желе, на темељу њиховог неотуђивог права на самоопредељење.

Углавном, Српска демократска странка и Срби у БиХ изражавали су своје противљење једностраној сецесији БиХ у постојећим (авнојевским) границама од Југославије. Сецесионистичке меморандуме, декларације, резолуције и сличне акте, које средином и крајем 1991. године доносе хрватски и муслимански посланици у Скупштини БиХ, оправдано и сасвим утемељено сматрају неуставним због кршења Уставом изричито ујемчене равноправности конститутивних народа у поступку ревизије Устава или доношења новог устава, кршења изричите уставне одредбе о постојању и деловању Савета за остваривање равноправности народа и народности (Амандман LXX на Устав БиХ), а једно и друго поготово у доношењу темељних одлука уставног карактера, каква је Одлука о државној

Једна од сједница Првог сазива Народне скупштине

самосталности и суверености БиХ. Ова последња де јуре (лат. *de jure*) не може да буде донесена без промене Устава БиХ. У супротном радило би се о револуционарном, илегалном и нелегитимном мењању правне природе БиХ.

6. Средина 1991. године у Југославији била је и бурна и тешка у сваком погледу. Не само у Хрватској, због односа хрватске власти према Србима у Хрватској и уставне деконститутивизације Срба, односно одузимања Србима уставног статуса конститутивног народа у Хрватској, која је извршена, него и у Словенији, због напада Територијалне одбране Словеније на објекте и припаднике Југословенске армије и БиХ.

У БиХ Хрватска демократска заједница и Хрвати, те Странка демократске акције и Муслимани, средином 1991. године већ

сасвим отворено и међусобно усклађено, али и усклађено са политичким руководством Словеније, Хрватске, па и Македоније, исказују три темељна политичка става. Први, да Југославија више не може да опстане као федерација, односно савезна држава, већ само као конфедерација. Други, да ће БиХ бити чланица такве нове конфедерације само под условом да Србија и Хрватска буду чланице конфедерације. И, на крају, трећи, да ће, ако не буде испуњен претходни услов, БиХ наставити да постоји у њеним границама као суверена и независна држава. У прво време радило се само о изјавама утицајних руководиоца Хрватске демократске заједнице и Странке демократске акције, што није без великог значаја, а затим, следствено томе и очекивано, и о одлукама хрватских и муслиманских посланика у Скупштини БиХ. Тако су, непосредно судбоносни дани за

Посланици Првог сазива на Палама

будућност БиХ, били 14. и 15. октобар 1991, када су хрватски и муслимански посланици, уз придруживање посланика који су припадали другим народима и народностима и другим политичким партијама у БиХ, донели Меморандум о разумевању и Платформу о положају БиХ у будућем устројству југословенске заједнице.

Оба акта донели су без учешћа у раду народних посланика Српске демократске странке и Српског покрета обнове као и још неких народних посланика српске националности који су припадали другим скупштинским политичким странкама у оба скупштинска дома. И не само то, акте су донели под председавањем Мариофила Љубића, потпредседника Скупштине СРБиХ, а не под председавањем Момчила Крајишника, председника Скупштине СРБиХ. Српски посланици су одбили да

учествују у раду Скупштине СРБиХ због неколико разлога. Пре свега основано и оправдано су тврдили да се ради о доношењу аката уставног значаја, којима се мењају уставно одређење и правна природа БиХ, који не могу да се донесу без промене њеног Устава, као и без промене Устава СФР Југославије, на начин који је предвиђен и једним и другим уставом. Потом су основано и оправдано тврдили да се такви акти могу донети тек уз суделовање Савета за остваривање националне равноправности народа и народности у БиХ, а да је конституисање овог уставног тела уставна обавеза Скупштине СРБиХ, коју она деловањем хрватских и муслиманских народних посланика не жели да изврши, чиме се крши изричита уставна обавеза установљена Амандманом LXX на Устав БиХ. Затим су тврдили да је одвајање, односно

отцепљење, могуће само по поступку који установе савезни органи, пре свих других Скупштина СФР Југославије, с обзиром на то да је то питање у њеној уставотворној и законодавној надлежности. И на крају, позивали су се на неке од одлука Уставног суда Југославије којима је утврђено да су акти једностране сецесије СР Словеније и СР Хрватске (радило се о декларацијама о државној самосталности ових држава) у супротности са Уставом СФР Југославије. Све су то били правни разлози прве врсте, логични, утемељени, јасно изведени из постојећих норми савезног устава, републичког устава, као и захтева правне државе, владавине права и нормативне уставности, дакле била је то правна аргументација пар екселанс (фр. *par excellence*). Овакву врсту правног резонувања, уз разумљиве и очекиване мутатис мутандис (лат. *mutatis mutandis*) разлике које нису одлучујуће, потврдио је у једном другом случају Врховни суд Канаде одлучујући о условима за отцепљење Квебека од Канаде. У основи, ради се о потпуно истом следу правног резонувања, једном несуспешно покушаном у случају једностране сецесије југословенских република од Југославије, а други пут успешно примењеном на покушаје Квебека да се отцепи од Канаде и стекне потпуну државну самосталност, независност и сувереност.

Уместо враћања савезној и републичкој уставности и националној равноправности конститутивних народа у БиХ, хрватско-муслиманска партијска и национална коалиција је безобзирно и незауустављиво наставила са омаловажавањем како савезне државе, једнако тако, ако не и више, са омаловажавањем, унижењем и

миноризацијом српског народа и његових народних представника у Скупштини БиХ, историјски и политички сасвим незрело превиђајући не само могуће већ и готово сасвим очекиване и извесне последице у виду историјске уставне и политичке самоодбране Срба.

У заштити свог историјског и уставног положаја, свог опстанка, националне части и будућности у БиХ, али и у заштити југословенске савезне државе, не пристајући на деконституицију свог, Уставом СРБиХ ујемченог положаја конститутивног народа, која је учињена поменутих меморандумом и платформом, предвођени Српском демократском странком, сада већ извесно као српским народним покретом, предузимају прве кораке ка институционализацији заштите својих интереса.

Клубови народних посланика Српске демократске странке и Српског покрета обнове донели су 24. октобра 1991. године Одлуку о оснивању Скупштине српског народа у БиХ. Одлуком је прописано да је чине народни посланици Српске демократске странке и Српског покрета обнове, али да њени чланови приступањем могу да постану и други народни посланици српске националности у Скупштини БиХ. Прописано је да они могу да постану чланови Скупштине српског народа у БиХ потписивањем Изјаве о приступању Скупштини (тачка II Одлуке). Као функције Скупштине одређена су сва „питања која се односе на остваривање равноправности српског народа са осталим народима и народностима који живе у БиХ и заштиту интереса српског народа уколико би ти интереси били

угрожени одлукама Скупштине СРБиХ“ (тачка III Одлуке). Сама Скупштина српског народа у БиХ одређена је „као највиши представнички и законодавни орган српског народа у БиХ“ (тачка I Одлуке). У истом духу и због исте сврхе, Одлуком је одређено да ће Скупштина српског народа у БиХ признавати (правну) важност само оних аката Скупштине БиХ који нису у супротности са интересима српског народа, затим да признаје савезне прописе као и просписе СРБиХ који су у сагласности са савезним прописима.

И управо је, 24. октобра 1991. године, доношењем ове одлуке, која је била разумљив, очекиван, сасвим оправдан, сразмеран, адекватан и директан одговор и противмера Меморандуму о намерама и Хрватско-муслиманској платформи о положају БиХ у будућем устројству југословенске заједнице, започета предисторија Републике српског народа БиХ (касније, променом назива државе, Републике Српске), као и историја њеног уставотворног и законодавног тела.

7. Истог дана, на конститутивној седници Скупштине српског народа у БиХ донесени су и други акти, одређујући за будуће догађаје и ставове Срба у БиХ.

Међу њима се својим политичким значајем истичу Одлука о остајању српског народа у заједничкој држави Југославији и Одлука о расписивању и провођењу плебисцита српског народа у БиХ. Њихово доношење требало је да допринесе остварењу два алтернативно одређена циља. Први је био опстанак у заједничкој држави са онима који су се већ до тада изјаснили за заједничку државу, односно Југославију. А други, за

случај да први циљ не буде остварен, је био да се, с обзиром да је југословенска политичка и уставна криза интернационализована и да су одређени међународни и европски посредници, међународним посредницима јасно стави до знања да се политичка миноризација, односно претварање српског народа од конститутивног у БиХ у нормативно и фактички безначајну политичку мањину, неће толерисати и да они морају да своје напоре усмере на проналажење адекватног аранжмана за Србе, нежељену, али због међународних околности и притисака на СР Србију, СР Црну Гору и Србе у СР Хрватској могућу државну самосталност БиХ. У супротном, ако се таква политичка и уставна миноризација Срба, њихово свођење са уставног статуса конститутивног народа на статус националне, верске и политичке мањине, а мајоризација Хрвата и Муслимана, који задржавају политички и фактички статус одлучујућих и конститутивних народа, те одлучујуће политичке и уставне већине, Срби ће наставити са институционализацијом своје државности као јединим могућим видом и средством самозаштите.

8. До краја 1991. године, у првом тромесечју 1992. године, Скупштина српског народа у БиХ наставља да делује у назначеном политичком смеру доносећи низ аката уставног карактера, са намером да територијално организује делове БиХ који остају део државног подручја „савезне државе Југославије“ или, алтернативно, да допринесе упозоравању међународних посредника да своју пажњу концентришу на скицање оног унутрашњег уређења БиХ које може да поднесе државну самосталност БиХ и које је адекватно евентуалној државној

самосталности БиХ, заснованој на истинској и потпуној националној равноправности конститутивних народа, с обзиром да постојећа уставна решења не одговарају тим захтевима.

Развој унутрашњополитичких и безбедносних догађаја у Југославији као и међународнополитичке околности диктирале су и усмеравале даље деловање Скупштине српског народа у БиХ. Са једне стране у оквиру Мировне конференције о Југославији текле су две неусклађене и супротстављене активности. Једну је представљало формирање посебне Радне групе за БиХ, под председавањем португалског дипломате Жозеа Кутиљера, а другу формирање Међународне арбитражне комисије за решавање спорних питања међу југословенским федералним јединицама и народима. И док је циљ Радне групе за БиХ био проналажење новог споразумног и одрживог уставног аранжмана за БиХ, дотле је стварни политички задатак Арбитражне комисије, под председавањем Роберта Бадинтера, председника Француског уставног савета био да, уз чланство пет председника неких од уставних судова чланица Европске заједнице, привидно правно формализује сецесију Словеније, Хрватске, Македоније и БиХ и онемогући Србију и Црну Гору да у заједничкој држави наставе правни континуитет СФР Југославије и њено чланство у Уједињеним нацијама и свему томе прибави колико-толико привидан правни плацет. Деловање Арбитражне комисије надвладало је и поткопало напоре Жозеа Кутиљера да се избегне грађански рат у БиХ. Уместо проналажења уставног аранжмана, утемељеног на равноправности конститутивних народа,

за чиме је трагао Жозе Кутиљеро, Арбитражна комисија је на худинијевски начин, у свом Мишљењу број 4, дала лажни правни плацет хрватско-муслиманским напорима да се једнострано отцепе од СФР Југославије, одредивши да БиХ може да конкурише код Европске заједнице за признавање њене државне самосталности и суверености одржавањем референдума уз учешће свих грађана, без разлике и без обзира на припадност конститутивним народима.

Одговарајући на овакав став и мишљења Арбитражне комисије број 1, 2 и 3, али и на даље безобзирно политичко понашање хрватско-муслиманске политичке и националне коалиције, Скупштина српског народа у БиХ 21. децембра доноси Одлуку да се приступи формирању Републике Српске БиХ, на темељу воље српског народа коју је изразио на плебисциту који је одржан 9. и 10. новембра 1991. године. Одлуком је одређено да ће Република Српска БиХ бити федерална јединица у саставу савезне државе Југославије „у случају да хрватска и муслиманска национална заједница одлуче да промијене свој однос према Југославији. (тачка I Одлуке)

На истом заседању образован је и Министарски савет Скупштине српског народа у БиХ.

9. Међутим, и овај акт и потез Скупштине српског народа у БиХ, као потпуно легитимног представника српских интереса и заштитника његових уставних и историјских права, нису спречили хрватско-муслиманску политичку и националну коалицију да настави са поступцима који воде

једностраној сецесији СРБиХ од СФР Југославије. Уместо наставка рада Кутиљерове Радне групе за БиХ, припрема се доношење одлуке о одржавању референдума о државној самосталности и суверености БиХ и њеној сецесији од савезне државе.

Реагујући даље на такав развој догађаја, Скупштина српског народа у БиХ, 9. јануара доноси веома важан акт конститутивног и уставног значаја за настанак данашње Републике Српске, тада назване Републиком српског народа БиХ. Овај дан, и овај акт, могу се сматрати даном и актом настанка Републике Српске. Декларацији је у новембру претходило стварање српских аутономних области у БиХ, што је такође био потез изнуђен поступањем хрватско-муслиманске политичке и националне коалиције, међународних посредника, Мировне конференције о Југославији и Мишљењем број 1 њене Арбитражне комисије, којим је закључено да се СФР Југославија налази у фази дисолуције, тј. распадања због одсуства жеље југословенских федералних јединица да савезна држава настави своју егзистенцију.

Ова декларација има подужу преамбулу у којој се детаљно описује стање које условљава и диктира њено доношење, и одређују и аргументују њени циљеви. То су и вредни аргументи које треба и данас пажљиво читати јер откривају веома много о тадашњем времену и односима, положају српског народа у БиХ и, нажалост, неуспешним напорима Срба, њиховог политичког вођства и Скупштине српског народа у БиХ да се врати преговарању ради изналажења уставног уређења БиХ које

може да носи њену државну самосталност утемељену на доследној уставној и институционалној равноправности конститутивних народа, да се избегну политички сукоби и грађански рат.

Декларацијом се уређују државно подручје, органи и основи правног система као основни елементи нове државне организације и однос према дотадашњим органима СРБиХ. Такође, одређено је да се Република српског народа БиХ налази у саставу савезне државе Југославије као њена федерална јединица. Декларација дозвољава учешће српских народних посланика, чланова Народне скупштине српског народа у БиХ и српских министара у Влади БиХ под условом да се они третирају као прелазни органи и представници националних заједница који одлуке доносе консензусом.

Наде да ће и ова декларација да поспеши преговоре националних заједница о проналажењу одговарајућег уставног решења за државну независност БиХ су се изјаловиле у наредна два месеца. Није било никакве позитивне и добронамерне рекације друге две националне заједнице у БиХ и међународних посредника окупљених на Мировној конференцији о Југославији. Пресуда Арбитражне комисије је безобзирно и плиткоумно реализована, па је Скупштина српског народа у БиХ 28. фебруара, непосредно пред одржавање хрватско-муслиманског референдума о независности БиХ, прогласила Устав Српске Републике БиХ, чиме је довршено нормативно конституисање Републике Српске. С обзиром на развој догађаја и стање у БиХ, преостало је само да се Устав примени и да се доврши изградња

правног поретка. У том смислу је на истом заседању донесен и Уставни закон за спровођење Устава Српске Републике БиХ.

10. Уставом је одређено да је Народна скупштина једнодомно тело састављено од 120 народних посланика.

Одређено је да Народна скупштина врши уставотворену, законодавну и буџетску функцију у границама надлежности Републике и обавља контролу над радом Владе и других органа који јој одговарају за свој рад. Уставом су јој додељени још неки послови који су важни, иако мањег значаја од наведених функција, које чине главнину њене надлежности и уставног положаја.

Устав није предвидео могућност распуштања Народне скупштине у случају сукоба са Владом. Са друге стране Влада је за свој рад била правно-политички одговорна Народној скупштини, која је могла да јој изгласа неповерење. И сама Влада могла је да пред Народном скупштином постави питање свог поверења. Влада којој је изгласано неповерење, у целини могла је да поднесе оставку. Председник Владе могао је да поднесе оставку Народној скупштини, која је повлачила и оставку целе Владе. Влада којој је изгласано неповерење, која

је дала оставку или којој је престао мандат због самораспуштања Народне скупштине или оставке Владе у целини или оставке или разрешења њеног председника, остајала је на дужности до избора нове владе.

Председник Републике, биран непосредно од народа, био је одговоран народу тј. бирачком телу, а не Народној скупштини, која га није могла разрешити дужности. Председник Републике није могао да распусти Народну скупштину, ни по сопственој иницијативи, а ни на предлог Владе.

Нека од ових решења су мењана амандманима на Устав Републике Српске (број народних посланика, могућност самораспуштања и распуштања Народне скупштине).

11. Народна скупштина обавља успешно послове из своје надлежности већ целих 30 година, почев од 24. октобра 1991. године. Део је обављала успешно у веома тешким историјским временима, доносећи и спроводећи храбре и судбоносне конститутивне акте стварања Републике Српске, а део у миру. Остаје искрена нада да ће их и даље обављати не само у миру, као одсуству рата, већ и у прихватљивом политичком миру, једнако успешно, храбро и рационално као и 1991. и 1992. године.

Предсједници Народне скупштине
Републике Српске

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

ПОЛОЖИЛИ СМО ИСТОРИЈСКИ ТЕСТ

Момчило Крајишник

Република Српска, а с њом и Народна скупштина, створена је вољом српског народа и уз помоћ самог Бога, пошто других савезника нисмо ни имали.

Формирање Скупштине српског народа у БиХ – из које је накнадно проистекла Народна скупштина – био је изнуђен политички потез, у покушају да се они који су игнорисали вољу српског народа врате у оквире Устава. На првом мјесту, то смо учинили како би избјегли пријетећи конфликт, али и да се заштите интереси српског народа. С друге стране, наши тадашњи политички противници, а нажалост, касније у рату и непријатељи, мислили су да све могу силом да ријеше и да је формирање Скупштине израз нашег

тренутног политичког незадовољства.

Може звучати парадоксално, али за формирање Скупштине је највише заслужна, условно речено, друга страна. Ми смо били народ без алтернативе. Или, прецизније, готово без икакве алтернативе. Једина друга варијанта је била да прихватимо туђу вољу. Напросто, морали смо да пођемо тим путем и сваки наш наредни потез био је изнуђен потезима друге стране. Кад говоримо о томе, не смијемо заборавити да је друга страна имала снажне иностране менторе који су их стално потицали да занемаре вољу српског народа и његових представника. У том контексту треба гледати и на референдум о издвајању БиХ који је био потпуно вануставан и, у крајности, без учешћа српског народа. Суочени са таквом ситуацијом нисмо имали избора него да се супротставимо томе.

Ако би се вратио у прошлост, посебно сам поносан на надмудривање са другом страном из љета 1991. године, а у вези са декларацијом о независности БиХ. Била је то наша велика политичка побједа. Друга је, наравно, одлука о проглашењу Републике Српске. А, трећа, без сумње, одбијање Венс–Овеновог плана. И, четврта, наравно, одлука о формирању Народне скупштине. И са овим временским одмаком, сигуран сам да Републике Српске не би било да је прихваћен Венс–Овенов план. Да је то прихваћено, српски народ би био у сличној позицији као што су данас Хрвати у ФБиХ.

Током рата, много смо полагали на то

да се свијету покаже да парламент истински функционише и да ми нисмо нека побуњена хунта, како су нас злонамјерни знали представљати. Са таквим настојањима, парламент је током рата био својеврсно политичко позориште у којем су одигране јако озбиљне драме. И, драго ми је што је и

сваки од мојих насљедника, међу њима и актуелни предсједник парламента, задржао дозу ауторитативности коју свако ко руководи нашим парламентом мора да има. Волио бих и да сваки будући предсједник Скупштине сачува стечени дигнитет парламента.

(Први предсједник Народне скупштине Момчило Крајишник преминуо је 15. септембра 2020. године. Овај текст написан је поводом 25-годишњице Народне скупштине)

ГЛАВНИ НОСЕЋИ СТУБ И ЗАШТИТНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Дражан Калинић

Када, као некадашњи председник Народне скупштине Републике Српске у три мандата, погледам на протеклих 30 година испуњен сам, прије свега, поносом што сам и ја дао мали допринос стварању Републике Српске. Испуњава ме и радост што је, упркос свему, Српска опстала и што наставља живот као слободна држава српског народа на овим просторима. Коначно, испуњен сам и тужним сјећањем на све оне људе који су дали живот за нашу земљу или су их смрт и друге околности спријечили да данас заједно са нама славе 30 година постојања Републике Српске.

Одавно су Срби на овим просторима

жељели да створе самосталну и демократску државу која би штитила њихове националне интересе. И никада на штету других народа.

У другачијим околностима, почетком деведесетих година прошлог вијека, оживјела је та државотворна идеја. Тада је СДС, са још неким просрпским партијама, формирао општенародни покрет. У њему су се нашли и десничари и љевичари, и „четници и партизани“, и сељаци и интелектуалци, и вјерници и атеисти... Једном ријечју сви они који су одлучили да пруже отпор неравноправности нашег народа, и непринципијелном надгласавању у тадашњој БиХ, потискивању Срба у страну, коначно против понављања наше трагичне историје.

Као и много пута прије тога ова ИДЕЈА је могла доживјети судбину још једне српске буне.

Међутим, нашој политичкој борби и нашим не малим жртвама управо је оснивање Скупштине српског народа у БиХ (касније Народне скупштине Републике Српске) дало историјски битан легитимитет и легалитет. Српска, која је недуго потом проглашена, управо је кроз Скупштину добила све оне институционалне алате који су јој од самог почетка обезбиједили ваљано функционисање, па и у најтежим ратним условима.

Тако је парламент од почетка био у функцији изградње наше државе и њене

законодавне, извршне и судске власти. Кроз бројне законе и одлуке Владе, још прије 30 година, успостављени су европски принципи у слободној економији, парламентарној демократији и заштити основних људских права и слобода.

Као што је у почетку била главни темељ тако је свих наредних година до дана данашњег Скупштина била главни носећи стуб и заштитник Републике Српске.

Све што чини једну земљу одрживом: од привредног и финансијског система, одбране, полиције, служби безбједности, образовања, културе, здравства, система информисања итд. имало је и данас има ауторизацију Народне скупштине.

Важно је и овом приликом истаћи да су у свему томе кључну улогу, кроз одлуке које су доносили, имали НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ.

У тешким ратним временима, у временима тешких историјски одлука, они су били незаобилазан фактор. У народу су били поштовани и од највећег ауторитета. То су били најугледнији људи у својим срединама и највећи ослонац тадашњем политичком и војном руководству Српске. За њих се заиста може рећи да су били истинске слуге народа и најмање што садашње генерације треба да им признају и поштују јесте, поред храбрих бораца, њихова заслуга за стварање и одржање Републике Српске у заиста тешким

временима.

Односи власти и опозиције ни у тим временима као ни сада нису били идеални. То је „цијена“ демократије!!!

Али док год је трајао рат и борба за опстанак, међу њима је прећутно склопљен мир, јер је одбрана Српске и нашег народа била изнад свега. Када се завршио рат ослобођене су и позитивна и негативна енергија свих политичких актера у парламенту. Од вјештине скупштинског руководства углавном је зависило до које мјере ће то прерасти у неконтролисани политички окршај. Демократија би требало да, поред осталог, значи и вјештину убјеђивања неистомишљеника аргументима, а не галамом или физичким инцидентима. Нити је увијек тако било....нити ће бити.

Мислим да би сви политички актери морали стално, а поготово сада када је много тога у вези са судбином Српске на опасном испиту, водити рачуна о нечему што може бити јако важно!!!

Не смије се дозволити да унутар парламента настане непремостив сукоб око виталних питања нашег народа и Српске. То би неминовно довело до урушавања ове најважније институције наше земље. Уништим ли дигнитет Народне скупштине уништићемо и Републику Српску.

Као и прије 30 година нека народни посланици буду спремни да плате највишу цијену и поднесу највећу жртву да се таква трагедија никада не деси.

ЈАЧАЛИ СМО КАПАЦИТЕТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНУ ВРИЈЕДНОСТ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Петар Хокић

За председника Народне скупштине Републике Српске први пут сам изабран у Другом сазиву, јуна 1997. године. На ту функцију сам биран још једном, и то у Трећем сазиву, у јесен 1998. године.

Говорећи о том раздобљу, могу истаћи да је то био један од најсложенијих периода у постратном раду и дјеловању Народне скупштине Републике Српске, прије свега јер је карактеристика тог сазива била изузетно напета политичка ситуација у Републици. То је вријеме када је тадашња коалиција „Слога“ преузела власт од Српске демократске странке и

када је још увијек постојао јак отпор према нашој коалицији од странака које су имале и даље значајан утицај у друштву, као што су Српска демократска странка, Српска радикална странка и друге.

Оно што најбоље описује услове рада у којима смо дјеловали, јесте да на почетку мандата нисмо имали чак ни просторије кабинета Народне скупштине Републике Српске, јер су исте биле смјештене у Палама, иако је постојала одлука да се преселе у Бањалуку. Дакле, више од два мјесеца нисмо имали физичке претпоставке за рад председника и Стручне службе Народне скупштине Републике Српске. Када смо ријешили ово питање, радило се и даље у скромним условима и просторијама.

Међутим, нисмо се предавали ни одустајали. Жељели смо да направимо искорак и унаприједимо ситуацију. Испред нас је било много задатака. Требали смо јачати капацитет и институционалну вриједност Народне скупштине Републике Српске и мислим да смо у томе успјели. Сматрам да је мој мандат обиљежен напором који је, по том питању, био видљив.

Народна скупштина је, након што је високи представник смијенио председника Републике Српске, остала једина институција која је имала пуни легитимитет и легалитет за свој рад. Према томе, на нама је била огромна одговорност за рад других институција

и органа у Републици Српској. Било је то посебно видљиво почетком 1999. године, која је била обиљежена настојањима да се бира нова влада Републике Српске. У томе нисмо успјели, тако да смо у мандату 1998–2000. године имали Владу која је радила у континуитету, а да није бирана од актуелног сазива Народне скупштине Републике Српске. То довољно говори о проблемима и политичкој кризи коју смо имали у том периоду. Такође, у том времену почело је и бомбардовање СР Југославије од стране НАТО-а, што је представљао још један тежак ударац на цјелину српског народа.

Тај ударац се осјетио и пренио на Народну скупштину Републике Српске и читаву Републику Српску, али смо ипак успјели да покажемо солидарност са Србијом и њеним кључним институцијама. Народна скупштина је била мјесто са ког су се слале поруке подршке Србији и нашем народу, а упоредо смо активно дјеловали да се бомбардовање заустави и да се у Србији успостави мир. Без обзира на све потешкоће и притиске које смо имали, у складу са неким захтјевима у вријеме кад је Србија бомбардована, очекивало се да Република Српска буде солидарна с НАТО-ом, да има разумијевање или да се уопште не мијеша у овај сукоб. На то нисмо могли пристати.

Народна скупштина Републике Српске је, тих година, функционисала у условима врло тијесне скупштинске већине, што је додатно отежавало вођење кључних послова и организовања рада сједница. Током

1999. године, засједали смо у сали Банског двора, јер нисмо имали своје просторије. Тада смо и покренули активности стварања бољих услова за рад који и приличе једној, тако значајној, републичкој институцији. Са поносом могу рећи да сам успио да ријешим тај проблем. Изузели смо од тадашњег Министарства одбране „Дом војске“ и претворили га намјенски за потребе Скупштине Републике Српске. Након тога је услиједила реконструкција, а негдје у прољеће 2000. године смо се преселили у садашњу зграду. Мислим да смо тада дали кључан допринос институционалном развоју Републике Српске. Од тога дана, и тог времена, почињу потпуно нови живот и рад парламента Републике Српске. Понављам да је до тада било јако тешко и изазовно организовати рад одбора и комисија. Оне су се састајале ад хок или се уопште нису ни састајале, што је значајно отежавало рад народним посланицима.

Па ипак, ми смо и у том времену успјели да квалитетно радимо и спроведемо кључне и структуралне реформе. Реформе које смо спровели су дефинитивно трасирале нови живот и развој Републике Српске, не само у институционалном смислу, него смо кроз реформе, и законе које смо донијели, дефинитивно промијенили економски и друштвени пут Републике Српске. Отворили смо се и сарађивали са свијетом, Република Српска је имала висок политички углед, посјећивале су нас бројне делегације на највишем нивоу. Имали смо тада далеко већу подршку, а могу рећи и углед, него што је био у каснијим временима, када су

Републици Српској умањиване или отимане надлежности и преношене на ниво БиХ.

Још једном истичем да сам поносан на тај период живота Народне скупштине Републике Српске и на своје лично дјеловање тих година. Пуно тога смо рјешавали компромисима, стрпљивим дијалогом између различитих и супротстављених

политичких интереса које су заступале тадашње странке. Поред тога, успјели смо да изађемо из та два мандата, а да нисмо нимало ослабили капацитете Републике Српске. Напротив, радили смо на њеном јачању. Наравно, поносан сам и на просторне услове које смо тада створили за трајан рад Скупштине Републике Српске. Она и данас ради и дјелује за покољења након нас.

ПОЛИТИЧКО ЈЕДИНСТВО КАО ЗАЛОГ ДОБРИХ РЈЕШЕЊА ЗА СРПСКУ

Душан Стојичић

Ове године навршава се 30 година рада и постојања Народне скупштине Републике Српске, што је датум за респект, свакако и озбиљан повод да се баци поглед уназад и сагледају улога и значај Народне скупштине у стварању и изградњи Републике Српске.

Када су ме турбулентни политички догађаји средином 2004. године довели на позицију предсједника Народне скупштине Републике Српске, на столу су ме (нас) сачекала три крупна питања, која је без одлагања, одмах, „овдје и сада“ требало ријешавати. Радило се о: реформи система одбране у БиХ,

реструктурисању полицијских структура у БиХ и иницијативи пред Уставним судом БиХ којом су оспоравани симболи Републике Српске – грб, химна и застава.

Ако је раније и било некаквих личних илузија, први радни дан у Кабинету предсједника Народне скупштине Републике Српске ме увјерио да је то све само не план и протокол. Рад на поменутих питањима, сагледан кроз призму финалних рјешења и из данашње перспективе показује да је Народна скупштина, упркос изразито неповољним околностима, била на висини задатка. Радећи у амбијенту када су притисци и интервенционизам међународне заједнице достигли свој врхунац, као директна посљедица по Републику Српску изразито неповољног односа снага у међународној заједници, али и у амбијенту додатно нарушеног политичког јединства, сумњи, подозрења међу политичким факторима у Републици Српској као директне посљедице дешавања у предходним годинама, Народна скупштина Републике Српске је успјела изградити неопходан ниво политичког јединства. И као много пута раније показало се да је баш то залог добрих рјешења за Републику Српску, која су у исто вријеме одржива и у сложеној правно-политичкој структури БиХ.

Рјешавање поменутих важних питања која су се „нашла“ на дневном реду током 2004. и 2005. године, још једном је потврдило да је сагласје политичких

фактора у Републици Српској неопходан услов да би се дошло до коректних рјешења од виталне важности за Републику Српску. Народна скупштина Републике Српске је у то вријеме, као и толико пута у претходном периоду, била институционалан оквир долажења до тог сагласја, мјесто хлађења прегријаних политичких страсти, мјесто гдје су дневна политика, борба за убирање јефтиних политичких поена и борба за власт, морали устукнути пред животним интересима Републике Српске и нашег народа.

Из перспективе оваквог искуства, 30-годишњица рада Народне скупштине Републике Српске свакако је повод за очекивања која иду у правцу снажења укупног дјеловања Народне скупштине, не по некаквим унапријед прописаним моделима и рецептима тзв. западне демократије, већ на бази властитих искустава која је потребно реафирмисати и надограђивати...

Са позиције бившег предсједника Народне скупштине Републике Српске,

желим нашу скупштину, у свему што ради, од дискусија и приједлога до усвајања аката, и од стране свих учесника у њеном раду, видјети као дјелатно прожету свијешћу о значају институције за живот Републике Српске и опстанак нашег народа. Просто, то мора бити стандард понашања свих актера у Народној скупштини Републике Српске, препознатљиво лишен сваке политичке демагогије и лукавства, а не повремени, извана изнуђени пропламсај пробуђене политичке савјести.

Актуелна политичка дешавања у БиХ показују да вријеме наметања рјешења, као најгрубљи облик протектората, нажалост, није прошло. Баш као ни потреба да се на ово, готово опипљиво политичко насиље усмјерено на само биће Републике Српске, одговори јединством из Републике Српске, истим оним које је у много тежим околностима створило и међународно афирмисало Републику Српску.

Срећна нам 30-годишњица и на многаја лjeta.

НАПОМЕНА: Сви предсједници Народне скупштине добили су позив да напишу ауторски текст поводом 30 година постојања и рада Народне скупштине.

Околности оснивања и рад Народне скупштине

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

ОКОЛНОСТИ ОСНИВАЊА СКУПШТИНЕ СРПског НАРОДА У БИХ

Пише: Радомир Нешкових

У противрјечним процесима сукобљених политика у вези државног статуса и уставног уређења БиХ у октобру 1991. године основана је Скупштина српског народа у БиХ. Поједини догађаји проузроковали су посљедице, а оне су опет постајале узрок нових посљедица, што у различитим форамама траје до данашњих дана. Главни „камен спотицања“ у љето 1990. године биле су уставне промјене гдје су делегати Савеза комуниста БиХ у Скупштини БиХ измијенили темељни члан Устава о конститутивности и суверености три народа. Умјесто дотадашње уставне основе гдје су три народа (Срби, Хрвати и Муслимани) заједнички суверени и равноправно државотворни, донесен је нови уставни амандман (Амандман LX) у коме је дефинисано да сувереност примарно припада држави БиХ и грађанима, а секундарно Србима, Хрватима и Муслиманима као конститутивним народима. Увођењем грађанске и државне суверености створена је околност да припадници бројније нације могу прегласавањем стећи хегемонију над припадницима малобројније нације. Равноправност три нације била је угрожена важећим уставним промјенама чиме је Савез комуниста пореметио уставни баланс на коме је БиХ функционисала од свог конституисања као федералне јединице у југословенској држави. Странци демократске акције ова уставна промјена није сметала јер је

представљала Муслимане као најбројнији народ. Српска демократска странка, као представник српског народа, у овом амандману увидјела је угрожавање равноправности народа и започела је активности с циљем да се донесени амандман промјени или да се спријече његове негативне посљедице. Политички савјет Странке је Скупштини БиХ, у септембру 1990. године, упутио приједлог амандмана којим би се у Устав увео институт Вијећа народа чиме би се осигурала равноправност народа у Скупштини БиХ. Према овом приједлогу у Устав би се унијела норма којом би се прецизирао витални интерес народа. Када би се у скупштинској процедури гласало о закону који садржи витални интерес народа, тада би се сви посланици из оба дома и из свих клубова сврстали у три национална клуба (српски, муслимански и хрватски) и закон би био усвојен ако за њега гласа већина у сваком националном клубу посебно (квалификована већина). У даљем одлучивању о питањима која не спадају у витални национални интерес посланици се враћају у своје клубове и скупштинске домове и одлучују обичном већином. Тадашња скупштина БиХ није прихватила овај приједлог и иницијатива је пропала. У даљој борби за равноправност народа у БиХ Српска демократска странка је уз подршку Српског покрета обнове организовала Српски сабор у Бањалуци, у октобру 1990. године, на коме је проглашено Српско национално вијеће. Персонални

Српски чланови Председништва Никола Кољевић и Биљана Плавшић на сједници Скупштине СР БиХ 1991.

састав овога вијећа није одређен, али су дефинисани темељни принципи његовог дјеловања. Први принцип – Српско национално вијеће је највише представничко тијело српског народа у БиХ; други принцип – Српско национално вијеће неће прихватити ниједну одлуку институција БиХ која буде донесена прегласавањем српских представника и која је на штету српског народа; трећи принцип – Уколико се деси наведена ситуација Српско национално вијеће задржава право на демократски одговор. Овдје је створен темељ представништва српског народа у БиХ, а учесници сабора нису били ни свјесни историјског значаја проглашених принципа. Након првих вишестраначких избора 18. и 19. новембра убједљиво су побједиле националне политичке партије (СДС, ХДЗ и СДА) и формирале су

коалициону власт која је била више математичка, а мање програмска.

Током 1991. године Скупштина БиХ била је оптерећена сукобљавањима око статуса заједничке југословенске државе што је продубљивало међунационалне разлике које су на крају довеле до политичких и оружаних сукоба. Главни проблем био је да ли БиХ треба остати у саставу Југославије или да буде независна држава. Српски представници су били за останак БиХ у Југославији, а муслимански и хрватски су били за то да БиХ крене путем независности као Словенија, Хрватска и Македонија. Радикализација међунационалног сукобљавања догодила се на засједању Скупштине БиХ 14/15 октобар 1991. године. Коалиција националних партија се распала, а негативне посљедице уставног Амандмана LX дошле су до свог пуног

GLASAČKI LISTIĆ

Za izbor članova Predsjedništva Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine

KANDIDATI SU:

I IZ REDA MUSLIMANA

- biraju se 2 člana

1. **FIKRET ABDIĆ**, v.d. predsjednika PO Složenog preduzeća »Agro-komerc« Velika Kladuša, predložen od strane Stranke demokratske akcije
2. **BAHRUDIN BIJEĐIĆ**, diplomata, Sarajevo, nezavisni kandidat
3. **Dr NIJAZ DURAKOVIĆ**, profesor na Fakultetu političkih nauka, Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
4. **NAZIF GLJIVA**, kompozitor, Sarajevo, predložen od strane SSO — Demokratski savez BiH
5. **DŽEVAD HAZNADAR**, direktor privatnog export-import preduzeća »Domet«, Laktaši, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH
6. **FEJSAL HRUSTANOVIĆ**, generalni direktor »Jugobanke« — Jubbanke DD Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
7. **ALIJA IZETBEGOVIĆ**, penzioner, Sarajevo, predložen od strane Stranke demokratske akcije
8. **Dr DŽEMAL SOKOLOVIĆ**, profesor na Fakultetu političkih nauka, Sarajevo, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH
9. **ADIL ZULFIKARPAŠIĆ**, direktor Bošnjačkog instituta, Sarajevo, predložen od strane Muslimanske bošnjačke organizacije

II IZ REDA SRBA

- biraju se 2 člana

1. **Dr NENAD KEČMANOVIĆ**, profesor na Fakultetu političkih nauka, Sarajevo, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH
2. **Dr NIKOLA KOLJEVIĆ**, profesor na Filozofskom fakultetu Sarajevo, predložen od strane Srpske demokratske stranke BiH
3. **DORDE LATINOVIĆ**, stručni saradnik u SSO — Demokratski savez BiH, Sarajevo, predložen od strane SSO — Demokratski savez BiH
4. **Dr MIRKO PEJANOVIĆ**, naučni saradnik Instituta za proučavanje nacionalnih odnosa, Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
5. **Dr BILJANA PLAVŠIĆ**, profesor na Prirodno-matematičkom fakultetu, Sarajevo, predložena od strane Srpske demokratske stranke BiH
6. **NIKOLA STOJANOVIĆ**, filmski režiser, Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
7. **Dr RANKO ZRILIĆ**, profesor na Mašinskom fakultetu Banjaluka, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH

III IZ REDA HRVATA

- biraju se 2 člana

1. **FRANJO BORAS**, penzioner, Mostar, predložen od strane Hrvatske demokratske zajednice BiH
2. **FRANJO BOŠKOVIĆ**, direktor stambene zadruge »Projektant«, Mostar, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH
3. **STJEPAN KLJUČIĆ**, novinar, Sarajevo, predložen od strane Hrvatske demokratske zajednice BiH
4. **Dr IVO KOMŠIĆ**, vanredni profesor na Filozofskom fakultetu, Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
5. **Dr TADEJ MATELJAN**, direktor Instituta za informacione tehnologije INIT, Sarajevo, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH
6. **ZORAN PERKOVIĆ**, republički upravni inspektor, Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
7. **MARTIN RAGUŽ**, stručni saradnik u SSO — Demokratski savez BiH, Sarajevo, predložen od strane SSO — Demokratski savez BiH

IV IZ REDA DRUGIH NARODA I NARODNOSTI

- bira se 1 član

1. **IVAN ČEREŠNJEŠ**, arhitekta — projektant DP »Hercegovina«, Sarajevo, predložen od strane Srpske demokratske stranke BiH
2. **Dr EJUP GANIĆ**, redovni profesor Mašinskog fakulteta, Sarajevo, predložen od strane Stranke demokratske akcije
3. **Dr ZLATKO LAGUMĐIJA**, docent na Ekonomskom i Elektrotehničkom fakultetu, Sarajevo, predložen od strane Saveza komunista BiH — SDP i Demokratskog socijalističkog saveza BiH
4. **JOSIP PEJAKOVIĆ**, dramski umjetnik, Sarajevo, predložen od strane Saveza reformskih snaga Jugoslavije za BiH
5. **Mr AZEMINA VUKOVIĆ**, sekretar Zajednice za visoko obrazovanje BiH, Sarajevo, predložena od strane SSO — Demokratski savez BiH

израза. На основу поменутог амандмана муслимански и хрватски посланици су прегласали српске посланике и усвојили конститутивне акте (Меморандум о разумијевању, Платформа о положају БиХ у југословенској државној заједници и Декларација о државној

суверености) који су за српске посланике били неприхватљиви и они су напустили скупштинско засједање. Меморандумом је уведен грађански начин одлучивања који се исказивао као хегемонија Муслимана и Хрвата над Србима на принципу кога бројчано има

више он влада над оним ко је бројчано малобројнији. Платформа се односила на статус БиХ у Југославији гдје је наведено да ће БиХ остати у саставу Југославије само ако у Југославији остане и Хрватска. Декларација о државној суверености БиХ се ослањала на одредбе уставног Амандмана LX којим је сувереност примарно везана за државу и грађанина, а секундарно за народе у БиХ. Новонастала ситуација била је тешка и на унутрашњем и на међународном плану. На унутрашњем плану је настало неуставно стање и срушен је принцип равноправности Срба, Хрвата и Муслимана који је утемељен одлукама ЗАВНОБиХ-а гдје је БиХ дефинисана као федерална јединица у Демократској Федеративној Југославији (1943. и 1944. године).

На међународном плану конституисана је Конференција о Југославији као облик политичког посредовања Европске заједнице која је Југославију третирала као конфедерацију република, и у децембру 1991. године донијела је Мишљење да је Југославија у дисолуцији (принцип када држава пропада сама од себе због својих унутрашњих разлога). Српска демократска странка је након прегласавања српских посланика у Скупштини БиХ затражила од Политичког савјета странке да размотри новонасталу тешку ситуацију и да предложи рјешења за будуће дјеловање српских представника. Политички савјет Српске демократске странке је засједао око 20. октобра и као рјешење будућег дјеловања формулисао политичку платформу у тезама. Прва теза била је да један од државотворних народа има уставно

право да сам одреди свој статус у заједничкој држави уколико му други државотворни народи онемогућавају да се равноправно изрази у институцијама државне власти. Конститутивни народ задржава својство државотворног и онда када му други конститутивни народи актима прегласавања и хегемоније онемогуће да своја права искаже кроз државне институције. Друга теза била је да српски посланици имају легитимитет добијен од српских бирача да представљају српски народ у оквиру Скупштине БиХ, али и изван Скупштине БиХ. Трећа теза била је да српски посланици имају право да формирају српско представничко тијело, али да остају у обавези да и даље буду посланици Скупштине БиХ, јер су изабрани као посланици те институције. Ова теза се надовезивала на принципе Српског националног вијећа који су дефинисани на Српском сабору у Бањалуци годину раније. Посланици су отишли и корак даље, па су 24. октобра донијели Одлуку о оснивању Скупштине српског народа у БиХ као највишег представничког и законодавног органа српског народа у БиХ.

На Првој конститутивној сједници Скупштину српског народа чинила су 72 посланика Српске демократске странке и један посланик Српског покрета обнове, а српски посланици из других политичких партија прикључили су се Скупштини српског народа на њеној Другој сједници, 21. новембра 1991. године. За предсједника Скупштине изабран је Момчило Крајишник који је био и предсједник Скупштине БиХ. За потпредсједнике Скупштине изабрани су Бранко Симић,

посланик из Мостара и Милован Милановић, посланик из Бањалуке. Скупштина је својим оснивачким актом дефинисана као тијело за заштиту равноправности које не угрожава функционисање и уставну позицију тадашње скупштине БиХ. Сви акти Скупштине БиХ се прихватају који

нису на штету српског народа, а посланици Скупштине српског народа настављају рад у Скупштини БиХ. Скупштина српског народа у БиХ основана је од легитимно изабраних посланика и имала је сврху и циљ да осигура равноправност српског народа у БиХ.

Конститутивна сједница Другог сазива 19.10.1996.

Једна од сједница Трећег сазива

РАД НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ОД 1991. ДО 2021. ГОДИНЕ, НАЈВАЖНИЈИ АКТИ

Пише: Боро Блајковић

Српски посланици као легитимни представници српског народа у БиХ, изабрани на изборима одржаним 18. новембра 1990. године донијели су на сједници, одржаној у Сарајеву 24. октобра 1991. године, Одлуку о оснивању Скупштине српског народа у БиХ, као највишег представничког и законодавног органа српског народа у БиХ.

Скупштина српског народа у БиХ је интензивно и континуирано радила на властитој изградњи. Поред Одлуке о оснивању Скупштине српског народа у БиХ, народни посланици су на оснивачкој сједници донијели више значајних одлука, као што су: Одлука о остајању српског народа БиХ у заједничкој држави Југославији, Одлука о давању овлашћења за представљање и заштиту интереса српског народа у БиХ, Одлука о расписивању и провођењу плебисцита српског народа у БиХ, те Привремени пословник Скупштине српског народа у БиХ.

Скупштина српског народа у БиХ је на 4. сједници, одржаној 21. децембра 1991. године, донијела Одлуку о образовању и избору Министарског савјета Скупштине српског народа у БиХ.

Скупштина српског народа у БиХ је на сједници, одржаној 9. јануара 1992. године, донијела Декларацију о

проглашењу Републике српског народа БиХ. У доношењу Декларације полазило се од унутрашњих, историјских, политичких и економских аргумената и од универзалног и неотуђивог права српског народа на самоорганизовање, самоопредјељење, удруживање и слободан друштвено-политички, економски, културни и социјални развој. Скупштина српског народа у БиХ, на истој сједници, донијела је и Одлуку о приступању доношења устава. За његову израду била је ангажована Комисија за уставна питања. Скупштина српског народа у БиХ је на сједници, одржаној 28. фебруара 1992. године, једногласно донијела Одлуку о проглашењу Устава Српске Републике БиХ. Са бројним измјенама и допунама, Устав из 1992. године је и данас на снази. Уставом је на демократски начин утврђено устројство Републике Српске, формулисана права и слободе грађана и одређен карактер државног уређења Републике Српске.

На сједници, одржаној 11. и 12. августа 1992. године, Скупштина српског народа у БиХ донијела је Одлуку о проглашењу Амандмана VII на Устав Српске Републике БиХ којим се назив Устава Српске Републике Босне и Херцеговине мијења и гласи Устав Републике Српске.

Важно је истаћи да је Народна скупштина на сједници, одржаној 31. октобра 1992. године, донијела Резолуцију о рехабилитацији којом су отклоњене посљедице бројних неоснованих осуда, незаконитих лишења слободе, одузимања

Сједница Четвртог сазива

имовине и губитак грађанских и политичких права за грађане које је после Другог свјетског рата доносио комунистички режим. Сврха доношења Резолуције је била да се отклоне неправилности, неоправданости, незаконитости и све правне посљедице које су тим грађанима биле нанесене.

Народна скупштина је на сједници, одржаној 24. новембра 1992. године, донијела Уставни закон о застави, грбу и химни Републике Српске, а на сједници од 25. априла 1993. године Закон о употреби заставе, грба и химне којим се уређује начин употребе јер се истима изражава припадност Републици Српској.

Народна скупштина је у ратним годинама, поред уставотворног и законодавног рада, имала пресудну улогу у државној политици и у разматрању и

доношењу аката који су били од стратешког и одлучујућег значаја за стварање и одржање Републике Српске. У такве акте спадају мировне иницијативе међународних представника, као и бројни планови, декларације, резолуције и ставови највиших међународних организација. Тако је у мају 1993. године, на сједници одржаној на Јахорини, Народна скупштина донијела Одлуку о неприхватању Венс-Овеновог плана.

Народна скупштина је и поред сталних разматрања мировних преговора интензивно радила на политичким документима и системским законима, правном обликовању и уређењу Републике Српске. Народна скупштина је 1993. године донијела Закон о преносу средстава друштвене у државну својину. Наведеним законом је трансформисана друштвена имовина у државну својину и забрањено је њено отуђење. Иако је приватизација била трајно одређена

Републике Српске, ова мјера је донесена због трајања стања непосредне ратне опасности и могућности да прерасте у ратно стање. Током 1993. године Народна скупштина је донијела, између осталих аката, Закон о Уставном суду Републике Српске, Закон о референдуму, а на сједницама одржаним 1994. године донијела је Закон о територијалној организацији и локалној самоуправи којим се уређује територијална организација општина и локална самоуправа, затим Закон о радним односима у државним органима. На сједници одржаној 31. маја 1994. године, Народна скупштина је усвојила Закон о задужбинама, фондацијама и фондовима којим је прописано да се задужбине, фондације и фондови могу основати ради помагања стваралаштва, културних дјелатности, задовољавања духовних потреба, остваривања хуманитарних и других циљева од општег значаја.

Послије окончања трагичног ратног сукоба у БиХ и потписивања Дејтонско-париског мировног споразума, Народна скупштина је наставила свој парламентарни рад доношењем изузетно значајних закона, декларација, резолуција, стратегија, одлука, препорука, програма, закључака и аутентичних тумачења. На сједници, одржаној 25. јуна 1996. године, Народна скупштина је донијела Закон о политичким организацијама којим се уређују начин остваривања слободе политичког организовања и дјеловања и услови и поступак оснивања, регистрације и престанак рада политичких организација. Наведеним законом грађанима је омогућено право на слободно политичко организовање и формирање политичких партија. На сједници, одржаној 9. јула

1996. године, Народна скупштина је донијела Одлуку о расписивању избора за народне посланике у Народној скупштини Републике Српске и одборнике у Скупштини Града Српско Сарајево. На сједници, одржаној 17. августа 1996. године, Народна скупштина је донијела Закон о изборним јединицама за избор посланика у Народној скупштини. По наведеном закону, територију Републике Српске чинила је једна изборна јединица за избор посланика Народне скупштине Републике Српске.

На сједници, одржаној 15. и 16. марта 1997. године, Народна скупштина је усвојила Закон о ратификацији Споразума о специјалним паралелним односима између Савезне Републике Југославије и Републике Српске, који је закључен у Београду 28. фебруара 1997. године. Споразум је, иначе, обухватао питања сарадње у култури, образовању, науци, технологији, информисању, спорту и другим областима људског стваралаштва, привреди, туризму и заштити околине, здравству, социјалној политици, спречавању елементарних непогода и отклањања посљедица, сарадње невладиних организација, транспорта, саобраћаја и комуникације. Народна скупштина је на сједници, одржаној 4. априла 1997. године, усвојила Закон о Сенату Републике Српске.

Парламент је на сједници, одржаној 20. и 21. маја 1998. године, донио Одлуку о приступању Републике Српске иницијативи Европске уније за стабилност и добросусједство у југоисточној Европи којом је прихваћена иницијатива Европске уније за стабилност и добросусједство у југоисточној Европи и приступању Унији.

У скраћеном попису најзначајнијих законских аката које је усвојила Народна скупштина свакако спада Закон о приватизацији државног капитала у предузећима, који је донесен на сједници, одржаној 24–26. јуна 1998. године. Наведеним законом створени су услови за широку власничку трансформацију, јер се истим уређују услови и поступак за продају и преношење државног капитала у предузећима Републике Српске у својину домаћих и страних физичких и правних лица. Основни принципи приватизације су јавно учешће под једнаким условима за све учеснике и право учесника на избор одређених предузећа у која ће инвестирати ваучере и новац. Током 1998. године донесени су и Закон о почетном билансу стања у поступку приватизације државног

капитала у предузећима, те Закон о приватизационим инвестиционим фондовима и друштвима за управљање приватизационим фондовима којим се прописију услови за оснивање друштва за управљање приватизационим фондовима.

На сједници, одржаној 24–26. јуна 1998. године, Народна скупштина је донијела Одлуку о одређивању сједишта Народне скупштине Републике Српске. Одлуком је одређено да сједиште Народне скупштине Републике Српске буде у Бањалуци, а од априла 2000. године сједнице Народне скупштине се одржавају у згради некадашњег Дома ЈНА која је реконструисана и у потпуности прилагођена за рад Народне скупштине Републике Српске.

Једна од сједница Петог сазива

Сједница Шестој сазива

На сједници, одржаној 15. јула 1999. године, Скупштина је донијела и Закон о здравственом осигурању којим се уређују систем обавезног и проширеног здравственог осигурања, права из осигурања, начин остваривања права и начела приватног здравственог осигурања. На истој сједници усвојен је и Закон о ревизији јавног сектора Републике Српске којим се оснива Главна служба ревизије, дјелокруг рада, избор и опозив ревизора и замјеника ревизора, те овлашћења за прикупљање информација ради обављања функције главне ревизије, тајност и осигурање квалитета ревизије. Током 1999. године Народна скупштина је донијела Закон о локалној самоуправи, те усвојила Закључак о обавези делегата из Републике Српске у Дому народа Парламентарне скупштине БиХ да прије изјашњавања о приједлозима закона и другим значајним питањима из њихове надлежности затраже мишљење Народне скупштине Републике Српске.

Народна скупштина је на 9. сједници, одржаној 8. фебруара 2000. године, донијела Закон о Омбудсману Републике Српске којим је успостављен Омбудсман као независна институција у циљу заштите легитимних права и интереса физичких и правних лица у складу са Уставом Републике Српске, Уставом БиХ и међународним споразумима. У скраћеном попису значајних аката које је донијела Народна скупштина током 2000. године, спадају: Закон о приватизацији државних станова, Закон о Фонду становања Републике Српске, Закон о раду и Закон о запошљавању.

Народна скупштина је на сједници, одржаној 15. марта 2001. године, донијела Резолуцију о заштити интереса Републике Српске. Резолуцијом се одбацују све иницијативе за једностраним мијењањем Дејтонског споразума, без сагласности три конститутивна народа, којим је дефинисана уставноправна позиција

Једна од сједница Седмог сазива

Републике Српске, једног од два равноправна ентитета у БиХ.

На сједници, одржаној 6–7. јуна 2001. године, Народна скупштина је донијела Закон о ратификацији Споразума о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске. Народна скупштина је на сједници, одржаној 2. октобра 2001, донијела и Закон о сарадњи Републике Српске са Међународним кривичним судом у Хагу. Током 2001. године Народна скупштина је донијела и Закон о слободи приступа информацијама који је и данас без измјена на снази, затим Закон о пореској управи, Закон о спречавању прања новца. На засједањима одржаним 2002. године усвојени су, поред осталих, и Закон о општем управном поступку, Изборни закон Републике Српске и Породични закон.

Народна скупштина је на засједањима

одржаним 2003. године донијела сет закона из области правосуђа: Кривични закон, Закон о кривичном поступку, Закон о парничном поступку и Закон о извршном поступку.

Парламент је на сједници, одржаној 25. фебруара 2004. године, донио Закључак о преношењу одређених надлежности ентитета у правосуђу, успостављањем Високог судског и тужилачког савјета БиХ.

Заједничка комисија Народне скупштине Републике Српске и Вијећа народа Републике Српске је на 4. сједници, одржаној 30. јула 2004. године, донијела Пословник о раду Заједничке комисије Народне скупштине Републике Српске и Вијећа народа Републике Српске за усаглашавање закона, прописа и аката којим је дефинисан основни

задатак ове комисије.

Народна скупштина је на 22. сједници, одржаној 16. децембра 2004. године, донијела Закон о заштити права припадника националних мањина. Између осталих, Народна скупштина је на засједањима одржаним током 2004. године донијела и Закон о јавним предузећима, Закон о приватизацији пословних зграда, пословних просторија и гаража, Закон о омладинском организовању, Закон о нотарима којим се уређују организација, овлашћења, начин рада, нотарски испит као и друга питања од значаја за рад нотара на територији Републике Српске.

Народна скупштина Републике Српске је 31. марта 2005. године донијела Декларацију о иницијативама за оспоравање уставне утемељености и имена „Република Српска“.

Народна скупштина је на сједници, одржаној 30. августа 2005. године, донијела Одлуку о преносу надлежности из области одбране Републике Српске на заједничке органе и институције БиХ. Доношењем наведене одлуке прихваћен је пренос надлежности из области одбране Републике Српске на заједничке органе и институције БиХ. Од многобројних аката које је Народна скупштина донијела током 2006. године издвајамо Закон о инвестиционо-развојној банци Републике Српске, Закон о фонду за развој источног дијела Републике Српске, Закон о Фонду за развој и запошљавање Републике Српске и Закон о утврђивању и преносу права располагања имовином на јединице локалне самоуправе којим се утврђује имовина у државној својини на јединице локалне самоуправе, упис имовине у јавне регистре о евиденцији на некретностима,

преузимање и предаја у посјед јединици локалне самоуправе, а ради извршавања основних функција јединице локалне самоуправе.

Народна скупштина је на 8. сједници, одржаној 29. марта 2007. године, донијела Декларацију о опредјељењу Републике Српске за демократско уређење и европску будућност БиХ, у којој је изражена забринутост због заоштравања политичке реторике у унутрашњем дијалогу у БиХ и стављен је акценат на европски пут БиХ.

Скупштина је на 9. сједници, одржаној 23. априла 2007. године, донијела Закон о амблему Републике Српске којим су одређени облик, сврха и употреба амблема Републике Српске.

На 9. посебној сједници, одржаној 21. фебруара 2008. године, Народна скупштина је донијела Резолуцију о непризнавању једнострано проглашене независности Косова и Метохије и опредјељењима Републике Српске.

Парламент Републике Српске је на 22. сједници, одржаној 15. јула 2008. године, донио Уставни закон о допуни Уставног закона о застави, грбу и химни Републике Српске, којим је установљена као химна Републике Српске композиција „Моја Република“. Народна скупштина је на сједници, одржаној 16. јула 2008. године, донијела Закон о заштити назива или дијела назива Републике Српске, којим су уређени услови и начин заштите назива Републике Српске. Народна скупштина је на 18. посебној сједници, одржаној 25. марта 2009. године, донијела Декларацију о основама за разговоре о евентуалним промјенама Устава БиХ и о заштити

Сједница Осмог сазива

интереса Републике Српске, која говори о неоспоривости назива, постојања, територије и политичке и економске категорије засноване на Дејтонском мировном споразуму. Народна скупштина је на 25. посебној сједници, одржаној 10. фебруара 2010. године, усвојила и Закон о референдуму и грађанској иницијативи којим се уређују расписивање и спровођење републичког референдума и референдума у општини, односно граду и начин остваривања грађанске иницијативе.

Народна скупштина, на 5. сједници одржаној 22. марта 2011. године, усвојила је Амандман СХХП на Устав Републике Српске по основу којег Народна скупштина може бирати до четири потпредсједника Народне скупштине.

Важно је истаћи и да је Народна

скупштина на 6. посебној сједници, одржаној 23. децембра 2011. године, донијела нови Закон о пензијском и инвалидском осигурању, као и нови Закон о правима бораца, војних инвалида и породица погинулих бораца Одбрамбено-отаџбинског рата Републике Српске.

Народна скупштина је на 20. сједници, одржаној 10. јула 2012. године, донијела Закон о Граду Приједор, Закон о граду Добој, Закон о Граду Бијељина и Закон о Граду Требиње. Наведеним законима уређују се подручја, надлежности, органи и финансирање градова. На 23. сједници, одржаној 24. децембра 2012. године, усвојен је Закон о Националном парку „Козара“ и Закон о Националном парку „Сутјеска“ којима се уређују границе, режими заштите, питања управљања и

Једна од сједница Девеџић сазива

развоја наведених националних паркова.

На 28. сједници, одржаној 27. јуна 2013. године, Народна скупштина је донијела Декларацију о узроцима, карактеру и посљедицама трагичног оружаног сукоба у БиХ од 1992. до 1995. године. Наведеном декларацијом, Народна скупштина позива оба ентитета, сва три конститутивна народа и остале у БиХ на унапређење и интензивирање дијалога на бази чињеница и међусобног поштовања у циљу квалификовања карактера, садржаја и посљедица трагичног сукоба.

Народна скупштина је на 22. посебној сједници, одржаној 15. јуна 2014. године, донијела Закон о фонду солидарности за обнову Републике Српске којим се уређују оснивање, статус, дјелатност,

организација, извори средстава, начин санације штете, као и вријеме важења Закона, а на сједници одржаној 9. септембра 2014. године Закон о оснивању општине Станари.

На 3. сједници, одржаној 17. априла 2015. године, Народна скупштина је донијела Декларацију поводом захтјева за оцјену уставности Закона о празницима Републике Српске пред Уставним судом БиХ. Наведеном декларацијом Народна скупштина сматра да су празници Републике Српске утемељени на начелу недискриминације и да не угрожавају национални и вјерски идентитет и равноправност ниједног од три конститутивна народа и да одговарају универзалним вриједностима, европским тековинама и искуствима.

На 8. сједници, одржаној 10. децембра

Сједница Десетих сазива

2015. године, Народна скупштина је донијела Закон о Граду Зворник.

На сједници Народне скупштине, која је одржана 29. децембра 2015. године, усвојен је нови Закон о раду који је са измјеном од 2018. године и данас на снази.

Парламент је на 19. сједници, која је одржана 15. септембра 2017. године, усвојио Закон о Националном парку „Дрина“, а на 21. сједници, одржаној 13. септембра 2017. године, усвојен је Закон о заштити становништва од заразних болести којим се уређују систем заштите становништва од заразних болести, мјере које се обавезно спроводе ради спречавања и сузбијања, елиминације заразних болести, права и обавезе републичких органа, органа јединица локалне самоуправе, здравствених установа, других правних лица, предузетника и физичких лица у

поступку спровођења мјера за спречавање и сузбијање заразних болести.

Народна скупштина је на 3. сједници, одржаној 14. марта 2019. године, усвојила Закон о Граду Источно Сарајево.

На 11. сједници, одржаној 22. јула 2020. године, Народна скупштина је донијела Закон о спорту Републике српске којим се уређују систем организације спорта и друга питања од значаја за спорт у Републици Српској.

На сједници, одржаној 11. фебруара 2021. године, усвојен је Закон о Граду Дервента.

На сједници Народне скупштине од 17. фебруара 2021. године усвојена је Декларација о заштити ријека у Републици Српској. Такође, на сједници одржаној 17. фебруара 2021. године,

усвојен је План парцелације за ауто-пут Бања Лука – Приједор.

У члану 78 Устава Републике Српске прописано је да Народна скупштина уређује свој рад и организацију и начин остваривања права и дужности посланика. Пословником Народне скупштине Републике Српске уређују се унутрашња организација и начин рада Народне скупштине Републике Српске, права и дужности народних посланика и свих других учесника, односи сарадње са највишим органима Републике Српске и БиХ и друга питања од значаја за рад и остваривање надлежности Народне скупштине Републике Српске. Већ смо истакли да је Скупштина српског народа у БиХ, на 1. оснивачкој сједници одржаној 24. октобра 1991. године, донијела Привремени пословник Скупштине српског народа у БиХ којим се привремено уређују питања конституисања и рада Скупштине српског народа у БиХ. Скупштина српског народа у БиХ, на сједници одржаној 15. фебруара 1992. године, донијела је Пословник скупштине српског народа у БиХ. Током 1992. године, Народна скупштина је усвојила Одлуку о измјенама и допунама Пословника Народне скупштине. Народна скупштина је на сједници, одржаној 2. априла 1993. године, донијела Пословник о измјенама и допунама Пословника Народне скупштине. Народна скупштина је на сједници одржаној 20. и 21. јула 1993. године донијела Пословник о измјени Пословника Народне скупштине којим се мијења текст свечане заклетве. На сједници одржаној 2. априла 1996. године Скупштина је донијела нови Пословник Народне скупштине

Ванредно стање

На основу Амандмана CVII на члан 70 став 3 Устава Републике Српске, чл. 182 и 186 став 1 Пословника Народне скупштине Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 31/11, 37/11 и 34/17), Народна скупштина Републике Српске, на 12. посебној сједници одржаној 28. марта 2020. године, донијела је Одлуку о проглашењу ванредног стања за територију Републике Српске, због епидемиолошке ситуације у Републици Српској, услед корона вируса 2019- nCoV.

На 13. посебној сједници одржаној 21. маја 2020. године, Народна скупштина Републике Српске донијела је Одлуку о укидању ванредног стања за територију Републике Српске. На истој сједници Народна скупштина потврдила је 19 уредби које је донио предсједник Републике за вријеме ванредног стања и одлуке о престанку важења уредаба са законском снагом.

Републике Српске. На сједници одржаној 12. јануара 2001. године Народна скупштина је донијела Одлуку о измјени Пословника Народне скупштине којим је измјењен текст свечане заклетве. Народна скупштина је на сједници, одржаној 18. септембра 2001. године, донијела нови Пословник Народне скупштине Републике Српске, а на сједници одржаној 30. новембра 2004. године Одлуку о измјенама и допунама Пословника Народне скупштине Републике Српске. На сједници одржаној 30. новембра 2006. године Народна скупштина је усвојила Одлуку о допуни Пословника Народне скупштине Републике Српске, а на сједници одржаној 5. јула 2007. године донесена је Одлука о измјенама и допунама Пословника Народне скупштине. На сједници Законодавног одбора Народне скупштине Републике Српске, која је

одржана 30. августа 2007. године, утврђен је пречишћени текст Пословника Народне скупштине.

На сједници одржаној 23. марта 2011. године Народна скупштина је донијела нови Пословник Народне скупштине, а на сједници одржаној 30. марта 2017. године усвојена је Одлука о измјенама и допунама Пословника Народне скупштине. На 10. редовној сједници, одржаној 2. јула 2020. године, Народна скупштина је донијела нови Пословник Народне скупштине.

У свом 30-годишњем раду, Народна скупштина Републике Српске је донијела, осим Устава Републике Српске, 122 амандмана на Устав Републике Српске, 2048 закона, 8 резолуција, 25 декларација, 3037 одлука, 1570 закључака и 8 препорука.

Народни посланици
од Првог до Десетог сазива

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

ПРВИ САЗИВ (24. 10. 1991 – 19. 10. 1996)

Томислав Батинић,	Миодраг Јолџић,	Бошко Мишић,
Слободан Бијелић,	Ристо Југовић,	Милутин Најдановић,
Милован Бјелошевић,	Рајко Калабић,	Миладин Недић,
Станко Благојевић,	Драган Калинић,	Илија Неђић,
Гавро Богић,	Рајко Касагић,	Милан Нинковић,
Ратко Борковић,	Златко Келечевић,	Милан Новаковић,
Љубо Босиљчић,	Драгомир Керовић,	Остоја Ољача,
Радослав Брђанин,	Никола Кисин,	Миленко Пантић,
Алекса Буха,	Саво Кнежевић,	Душко Пејовић,
Војин Буцало,	Владо Ковачевић,	Никола Перић,
Младенко Васиљевић,	Душан Козић,	Горан Поповић,
Ненад Веселиновић,	Момчило Комљеновић,	Трифко Радић,
Добривоје Видић,	Маринко Контић,	Недељко Рашула,
Мирослав Вјештица,	Момчило Крајишник,	Томислав Савкић,
Миленко Војиновић,	Милорад Кузмановић,	Бранко Симић,
Неђо Гаврић,	Војо Купрешанин,	Марко Симић,
Момир Гаковић,	Грујо Лаловић,	Милан Спасојевић,
Славко Гламочић,	Милош Леро,	Радован Спремо,
Момчило Голијанин,	Војислав Максимовић,	Срђа Срдић,
Урош Гостић,	Милан Малица,	Миленко Станић,
Анђелко Граховац,	Бошко Маричић,	Вељко Ступар,
Бранко Грбић,	Стеван Медић,	Петар Субашић,
Милорад Додик,	Јово Мијатовић,	Милан Тешић,
Недељко Ђекановић,	Мирко Мијатовић,	Светозар Тимарац,
Драган Ђурић,	Милован Милановић,	Јован Тинтор,
Никола Ерцег,	Драган Милановић,	Момир Тошић,
Горан Зекић,	Добрислав Милинковић,	Милан Трбојевић,
Душко Зељковић,	Пантелија Миловановић,	Саво Ђорда,
Милан Зорић,	Митар Миљановић,	Душан Урошевић и
Игњо Јаћимовић,	Момчило Мићић,	Петко Чанчар.
Мирко Јовановић,	Драгољуб Мићић,	

ДРУГИ САЗИВ (19. 10. 1996 – 27. 12. 1997)

Младен Арежина,	Драган Јовановић,	Душан Поповић,
Ђојо Арсеновић,	Драган Калинић,	Горан Поповић,
Мехмедалија Ахмић,	Саво Кнежевић,	Лазар Продановић,
Хасан Балић,	Душан Козић,	Стево Радић,
Томислав Батинић,	Симо Којић,	Мирослав Радовановић,
Ненад Баштинац,	Милан Крњајић,	Елведин Ризван,
Александар Берета,	Младен Кршић,	Љубиша Савић,
Хасан Бећировић,	Милорад Кузмановић,	Бранимир Савовић,
Сафет Бичо,	Милорад Кузмић,	Смаил Салихбеговић,
Мирко Благојевић,	Предраг Лазаревић,	Мидхат Селимовић,
Алекса Буха,	Митар Лазић,	Боривој Сендић,
Немања Васић,	Душан Лајшић,	Љубисав Симић,
Мирослав Вјештица,	Грујо Лаловић,	Марко Спаић,
Владо Вркеш,	Ђорђе Латиновић,	Милован Станковић,
Милорад Вујовић,	Војислав Максимовић,	Томислав Томљановић,
Душан Вуковић,	Момир Малић,	Мирослав Тохол,
Обрад Вучковић,	Милан Марић,	Момир Тошић,
Божидар Вучуревић,	Стеван Медић,	Драгољуб Тривановић,
Слободан Гутић,	Боривоје Милић,	Милан Тупајић,
Пантелија Дамјановић,	Жељко Мирјанић,	Владо Ћетојевић,
Темин Дедић,	Миле Мирковић,	Бесим Хамидовић,
Џевдо Делић,	Фикрет Мухамедагић,	Фарук Хаџирашидагић,
Муралем Дугалија,	Љиљана Нешковић,	Недељко Чегар,
Месуд Дудаковић,	Марко Павић,	Мирјана Шаиновић,
Боривоје Ђурић,	Борислав Паравац,	Мирко Шаровић,
Никола Ерцег,	Душко Пејовић,	Неџад Шашиваревић,
Славко Жупљанин,	Миладин Перић,	Исмет Шепо и
Смаил Ибрахимпашић,	Мико Перковић,	Лазо Шиник.
Драгутин Илић,	Станко Пивашевић,	
Милан Јелић,	Никола Поплашен,	

ТРЕЋИ САЗИВ (27. 12. 1997 – 29. 10. 1998)

Саво Андрић,	Остоја Кнежевић,	Вито Ракић,
Мехмедалија Ахмић,	Винко Кнежевић,	Нада Раковић,
Ненад Баштинац,	Симо Којић,	Елведин Ризван,
Хасан Бећировић,	Ђуро Кончар,	Раденко Ристић,
Сафет Бичо,	Милан Крњајић,	Бранимир Савовић,
Мирко Благојевић,	Славко Кујунџић,	Смаил Салихбеговић,
Слободан Бунић,	Рамо Кунто,	Мидхат Селимовић,
Радомир Бурсаћ,	Митар Лазић,	Боривој Сендић,
Алекса Буха,	Милан Лазић,	Крстан Симић,
Немања Васић,	Драго Љубичић,	Мирко Совиљ,
Мирослав Вјештица,	Фрањо Мајданџић,	Марко Спаић,
Нико Вујичић,	Чедо Маркелић,	Владо Станишић,
Милорад Вујовић,	Жељко Мирјанић,	Сулејман Тихић,
Душан Вуковић,	Миле Мирковић,	Стојан Тодоровић,
Мићо Вуковић,	Јован Митровић,	Момир Тошић,
Петко Вукојичић,	Милован Митрушић,	Драгољуб Тривановић,
Обрад Вучковић,	Светозар Михајловић,	Милан Тупајић,
Божидар Вучуревић,	Радојица Млађеновић,	Владо Ћетојевић,
Драган Грабовац,	Аладин Мујкановић,	Бесим Хамидовић,
Пантелија Дамјановић,	Зоран Николић,	Фарук Хаџирашидагић,
Милорад Додик,	Милан Новаковић,	Слободан Цвијетић,
Миленко Ђаковић,	Раде Павловић,	Мирјана Шаиновић,
Петар Ђокић,	Борислав Паравац,	Мирко Шаровић,
Милован Ђурић,	Бранко Петковић,	Неџад Шашиваревић,
Смаил Ибрахимпашић,	Ведран Пештовић,	Исмет Шепо и
Крсто Јандрић,	Станко Пивашевић,	Радован Шљивић.
Менсуд Јахић,	Никола Поплашен,	
Муниб Јусуфовић,	Лазар Продановић,	
Драган Калинић,	Стево Радић,	
Саво Кнежевић,	Светозар Радуловић,	

ЧЕТВРТИ САЗИВ (29. 10. 1998 – 16. 12. 2000)

Ахмет Аличић,	Остоја Кнежевић,	Јово Радић,
Будимир Аћимовић,	Никола Крагуљ,	Славица Радић,
Ненад Баштинац,	Жељка Крпић,	Јасминка Радишковић,
Хасан Бећировић,	Рамо Кунто,	Небојша Радмановић,
Слободан Билић,	Митар Лазић,	Мирослав Радовановић,
Сафет Бичо,	Милан Лазић,	Игор Радојичић,
Борислав Бојић,	Војислав Максимовић,	Светозар Радуловић,
Славко Бољановић,	Момир Малић,	Марин Робац,
Радослав Брђанин,	Здравко Маринић,	Елведин Ризван,
Немања Васић,	Љиљана Маринковић,	Раденко Ристић,
Вукашин Војиновић,	Чедо Маркелић,	Драгутин Родић,
Милорад Вујовић,	Милица Марковић Елез,	Миленко Савић,
Мићо Вуковић,	Боривоје Милић,	Снежана Савић,
Џевад Гушић,	Јован Митровић,	Бранимир Савовић,
Милијана Дакић,	Радојица Млађеновић,	Тарик Садовић,
Мирјана Дејановић,	Слободан Мрдић,	Весна Сељубац,
Милорад Додик,	Аладин Мујкановић,	Крстан Симић,
Гордана Дукић,	Љиљана Нешковић,	Ирена Солдат Вујановић,
Славко Дуњић,	Зоран Николић,	Марко Спаић,
Петар Ђокић,	Џевад Османчевић,	Миленко Станић,
Шухрета Ђузел,	Зекеријаш Осмић,	Владо Станишић,
Миле Ђукић,	Војин Остојић,	Сулејман Тихић,
Милош Злојутро,	Весна Пајић,	Томислав Томљановић,
Драгутин Илић,	Милена Панић,	Ангела Трипуновски,
Менсура Јахић,	Борислав Паравац,	Милан Тупајић,
Милош Јовановић,	Неџмија Пелесић,	Доброслав Ћук,
Мићо Јосиповић,	Мико Перковић,	Драган Чавић,
Муниб Јусуфовић,	Бранко Петковић,	Слободан Шараба,
Ремзија Кадрић,	Мирјана Петровић,	Неџад Шашиваревић,
Драго Калабић,	Станка Петровић Часар,	Радован Шљивић и
Раде Каламанда,	Дубравко Прстојевић,	Мира Штица.
Драган Калинић,	Предраг Радић,	

ПЕТИ САЗИВ (16. 12. 2000 – 28. 11. 2002)

Миленко Антешевић,	Миро Јуришић,	Десанка Рађевић,
Гаврило Антонић,	Ремзија Кадрић,	Сњежана Рајилић,
Ђојо Арсеновић,	Драган Калинић,	Ђука Ристић,
Нада Бабић,	Златан Карабеговић,	Ранко Савић,
Видомир Бандука,	Милан Ковач,	Томислав Савкић,
Томо Бенковић,	Симо Којић,	Велимир Сакан,
Душан Берић,	Драган Костић,	Љубомир Сандић,
Стојан Богосавац,	Мирјана Кошарац,	Јелица Секулић,
Борислав Бојић,	Никола Крагуљ,	Весна Сељубац,
Омер Бранковић,	Стеван Медић,	Крстан Симић,
Немања Васић,	Драган Микеревић,	Миленко Станић,
Драгомир Васић,	Мирослав Микеш,	Душан Стојичић,
Вукашин Војиновић,	Јован Митровић,	Душан Ступар,
Радослав Вуковић,	Мухарем Мурселовић,	Ремзо Сухоњић,
Џевад Гушић,	Славко Недић,	Зоран Тегелтија,
Петар Драгичевић,	Бранко Нешковић,	Сулејман Тихић,
Гордана Дукић,	Мирко Новаковић,	Стојан Тодоровић,
Славко Дуњић,	Адил Османовић,	Томислав Томљановић,
Јован Дутина,	Џевад Османчевић,	Драгољуб Тривановић,
Нада Ђаковић,	Зекеријаш Осмић,	Невенка Трифковић,
Недељко Ђекановић,	Марко Павић,	Бранка Трифуновић,
Зоран Ђерић,	Раде Павловић,	Милан Тупајић,
Петар Ђокић,	Драган Пајић,	Пантелија Ђургуз,
Радојка Еленков,	Борислав Паравац,	Момир Умићевић,
Весна Ећим Злојутро,	Душко Пејовић,	Милорад Филипић,
Милорад Живковић,	Наде Планинчевић,	Џевад Хазнадар,
Младен Иванић,	Горан Поповић,	Расим Халилагић,
Крсто Јандрић,	Лазар Продановић,	Фатима Хоџић,
Менсура Јахић,	Јово Радић,	Ранко Цвијић,
Весна Јелача,	Небојша Радмановић,	Сеад Чиркин и
Стојан Јовић,	Винко Радовановић,	Слободан Шараба.
Мићо Јосиповић,	Наде Радовић,	

ШЕСТИ САЗИВ (28. 11. 2002 – 9. 11. 2006)

Миленко Антешевић,	Младен Иванић,	Слободан Пртило,
Ђојо Арсеновић,	Милосава Јаковљевић,	Славица Радић Поповић,
Садик Ахметовић,	Мирослав Јањић,	Игор Радојичић,
Оливера Бабић,	Весна Јелача,	Сњежана Рајилић,
Цмиљка Батинић,	Дарко Јотановић,	Ивка Ристић,
Душан Берић,	Јездимир Казановић,	Раденко Ристић,
Винка Берјан,	Драго Калабић,	Слободан Савић,
Радован Бјелогрлић,	Драган Калинић,	Ранко Савић,
Радован Бобић,	Владо Ковачевић,	Томислав Савкић,
Стојан Богосавац,	Предраг Ковачевић,	Тарик Садовић,
Борислав Бојић,	Мехмед Копић,	Велимир Сакан,
Славко Бољановић,	Мирјана Кошарац,	Љубомир Сандић,
Крстан Боројевић,	Сташа Кошарац,	Јелица Секулић,
Милован Боројевић,	Бранка Круљ,	Крстан Симић,
Омер Бранковић,	Петар Крчмар,	Ранко Смиљанић,
Сенија Бубић,	Милан Лазић,	Миленко Станић,
Драгомир Васић,	Лазо Марић,	Бранислав Стојановић,
Зора Видовић,	Томислав Мемон,	Душан Стојичић,
Драган Војводић,	Саво Мирковић,	Нада Тешановић,
Душко Вукотић,	Јован Митровић,	Рајко Тодорчевић,
Војислав Глигић,	Миланко Михајилица,	Драгана Томаш,
Урош Гостић,	Мухарем Мурселовић,	Витомир Томић,
Џевад Гушић,	Ружа Никић,	Томислав Томљановић,
Милорад Додик,	Џвијетин Николић,	Милован Тополовић,
Гордана Дукић,	Милан Нинковић,	Радивоје Трбић,
Славко Дуњић,	Џевад Османчевић,	Невенка Трифковић,
Зоран Ђерић,	Зекеријаш Осмић,	Бранка Трифуновић,
Мурат Ђудерија,	Марко Павић,	Милан Тупајић,
Родољуб Ђукановић,	Мирко Пејаковић,	Доброслав Ђук,
Гордана Ђурић,	Обрен Петровић,	Момир Умићевић,
Неђо Ђурић,	Станко Пивашевић,	Шевкет Хафизовић,
Весна Ећим Злојутро,	Наде Планинчевић,	Десанка Џвијетић,
Млађан Зарић,	Веселин Пољашевић,	Драгутин Шкребић и
Војин Зејак,	Слободан Поповић,	Илија Шушић.
Димитрије Иванић,	Лазар Продановић,	

СЕДМИ САЗИВ (9. 11. 2006 – 15. 11. 2010)

Будимир Аћимовић,	Нада Јовановић,	Татјана Нишић,
Никола Баштинац,	Жарко Јовичић,	Далибор Павић,
Радован Бјелогрић,	Миладин Јовичић,	Горан Перковић,
Сњежана Божић,	Сњежана Јокић,	Мира Поповић,
Борислав Бојић,	Весна Јунгић,	Томислав Прпош,
Бранислав Бореновић,	Сања Калајџић,	Слободан Пртило,
Милица Бугариновић,	Ненад Кесић,	Игор Радојичић,
Перица Бундало,	Александар Кесић,	Перица Рајчевић,
Божидар Васић,	Вања Клисарић,	Ивка Ристић,
Костадин Васић,	Недељко Кнежевић,	Драгутин Родић,
Зора Видовић,	Јовиша Ковачевић,	Боро Рудић,
Радован Вишковић,	Светислав Ковачевић,	Ранко Савић,
Драган Војводић,	Ђорђа Којић,	Угљеша Савић,
Илија Вујичић,	Мехмед Копић,	Радо Савић,
Радован Вуковић,	Мирослав Краљевић,	Тарик Садовић,
Никола Гаврић,	Младен Кршић,	Рамиз Салкић,
Војислав Глигић,	Стојан Лазаревић,	Шабан Сивић,
Вукота Говедарица,	Горан Лончаревић,	Крстан Симић,
Александар Голијанин,	Јасна Лукић,	Ђуро Станојевић,
Урош Гостић,	Срђан Мазалица,	Споменка Стевановић,
Ново Грујић,	Лазо Марић,	Томица Стојановић,
Синиша Додик,	Обрен Марковић,	Душан Стојичић,
Гордана Дукић,	Новка Марковић,	Огњен Тадић,
Мирсад Дуратовић,	Драган Микеревић,	Нада Тешановић,
Зоран Ђерић,	Жељко Мирјанић,	Драгана Томаш,
Адиб Ђозић,	Перо Митровић,	Шевкет Хафизовић,
Петар Ђокић,	Петар Мићић,	Зинајда Хошић,
Гордана Ђурић,	Миланко Михајилица,	Марија Цвјетковић,
Раденко Ђурица,	Мишо Михољчић,	Диана Чекић,
Димитрије Иванић,	Славиша Мркајић,	Муниба Шабовић и
Младен Иванић,	Мухарем Мурселовић,	Бранислав Шкобо.

ОСМИ САЗИВ (15. 11. 2010 – 24. 11. 2014)

Дарко Бањац,	Амир Захировић,	Радомир Пашић,
Никола Баштинац,	Крсто Јандрић,	Никола Перишић,
Гаврило Бобар,	Борис Јеринић,	Слободан Поповић,
Љиљана Богдановић,	Славица Јовановић,	Игор Радојичић,
Сњежана Божић,	Светозар Јовановић,	Ивка Ристић,
Славко Бољановић,	Сњежана Јокић,	Предраг Росић,
Бранислав Бореновић,	Весна Јунгић,	Боро Рудић,
Саша Бошковић,	Ненад Кесић,	Душица Савић,
Сенад Братић,	Милан Ковач,	Велимир Сакан,
Миодраг Буквић,	Мирко Којић,	Рамиз Салкић,
Споменко Василић,	Ђорђа Којић,	Свјетлана Средић,
Костадин Васић,	Мирослав Којић,	Миладин Станић,
Радован Вишковић,	Радмила Коцић,	Петко Станојевић,
Драган Војводић,	Мирослав Краљевић,	Ненад Стевандић,
Радован Вуковић,	Младен Кршић,	Споменка Стевановић,
Славко Вучуревић,	Зоран Латиновић,	Илија Стеванчевић,
Недељко Гламочак,	Горан Лончаревић,	Томица Стојановић,
Војислав Глигић,	Славица Лукић,	Радмила Стојнић,
Предраг Глухаковић,	Срђан Мазалица,	Драго Тадић,
Вукота Говедарица,	Златко Максимовић,	Илија Таминџија,
Александар Голијанин,	Вељко Марић,	Нада Тешановић,
Урош Гостић,	Ристо Марић,	Неђо Трнинић,
Александра Далшашо Лепир	Обрен Марковић,	Драган Чавић,
Синиша Додик,	Мирослав Миловановић,	Диана Чекић,
Остоја Драгутиновић,	Жељко Мирјанић,	Бехзад Чиркин,
Гордана Дукић,	Лазар Миркић,	Саша Чудић,
Зоран Ђерић,	Горан Митровић,	Божо Џувелковић,
Петар Ђокић,	Сњежана Новаковић Бурсаћ,	Милан Шврака и
Гордана Ђурић,	Далибор Павић,	Драгутин Шкребић.
Далибор Ђурић,	Миленко Пађен,	
Радивој Ерак,	Ранкица Панић,	

ДЕВЕТИ САЗИВ (24. 11. 2014 – 19. 11. 2018)

Срђан Амиџић,	Петар Ђокић,	Желимир Нешковић,
Зорка Андрић,	Горан Ђорђић,	Слађана Николић,
Зоран Аџић,	Симуна Жакула,	Михнет Окић,
Вања Бајић,	Игор Жунић,	Адил Османовић,
Мурвет Бајрактаревић,	Душко Ивић,	Игор Остојић,
Дарко Бањац,	Синиша Илић,	Далибор Павић,
Душан Берић,	Милорад Јагодић,	Неда Петрић,
Драган Богданић,	Крсто Јандрић,	Лука Петровић,
Сњежана Божић,	Горан Јеринић,	Наде Планинчевић,
Маринко Божовић,	Борис Јеринић,	Зоран Пологош,
Бранислав Бореновић,	Светозар Јовановић,	Слободан Протић,
Сенад Братић,	Стево Јоксимовић,	Игор Радојичић,
Мирослав Брчкало,	Весна Јунгић,	Наташа Радуловић,
Перица Бундало,	Драго Калабић,	Един Рамић,
Бранко Бутулија,	Соња Караџић Јовичевић,	Драган Ристић,
Драгомир Васић,	Сњежана Келечевић,	Душица Савић,
Марко Видаковић,	Милан Ковач,	Миладин Станић,
Бојан Видић,	Здравко Крсмановић,	Ненад Стевандић,
Цвијетин Вилотић,	Зорица Кузмановић Василић	Споменка Стевановић,
Миленко Вићановић,	Ненад Кузмић,	Илија Стеванчевић,
Радован Вишковић,	Милица Ловрић,	Томица Стојановић,
Радован Вуковић,	Ивана Ловрић,	Жељка Стојичић,
Чедо Вуковић,	Јасна Лукић,	Драго Тадић,
Никола Гаврић,	Синиша Максимовић,	Илија Таминџија,
Драган Галић,	Златко Максимовић,	Зоран Тегелтија,
Недељко Гламочак,	Вељко Марић,	Гордана Тешановић,
Славко Глигорић,	Обрен Марковић,	Драган Чавић,
Владо Глигорић,	Славиша Марковић,	Адмир Чавка,
Вукота Говедарица,	Недељко Милаковић,	Недим Чивић,
Зденка Гојковић,	Срђан Миловић,	Недељко Чубриловић,
Драгољуб Давидовић,	Војин Митровић,	Милан Шврака,
Милан Дакић,	Миланко Михајилица,	Давор Шешић и
Добрила Дринић Малић,	Новак Мотика,	Адам Шукало.
Славко Дуњић,	Данијела Мрда,	

ДЕСЕТИ САЗИВ (19. 11. 2018-)

Момчило Антонић,	Стево Јоксимовић,	Драшко Станивуковић,
Дарко Бабал,	Данијел Јошић,	Миладин Станић,
Жељко Бабић,	Драгослав Кабић,	Споменка Стевановић,
Будимир Балабан,	Мирела Кајкут Зељковић,	Наташа Стевановић,
Дарко Бањац,	Соња Караџић Јовичевић,	Далибор Стевић,
Сенад Братић,	Драган Кнежевић,	Споменко Стевановић,
Перица Бундало,	Љубиша Крунић,	Томица Стојановић,
Бранко Бутулија,	Валерија Лакић,	Жељка Стојичић,
Костадин Васић,	Милица Ловрић,	Александар Суботић,
Зоран Видић,	Срђан Мазалица,	Илија Таминџија,
Гордана Видовић,	Дане Малешевић,	Милутин Тасовац,
Миленко Вићановић,	Ристо Марић,	Зоран Тегелтија,
Радован Вишковић,	Небојша Марић,	Гордана Тешановић,
Дражен Врховац,	Обрен Марковић,	Срђан Тодоровић,
Мирослав Вујичић,	Иванка Марковић,	Наталија Тривић,
Небојша Вукановић,	Мара Милошевић,	Јелена Тривић,
Радован Вуковић,	Дарко Митрић,	Наташа Трифковић,
Саво Вулић,	Ранка Перић Ромић,	Милан Тубин,
Драган Галић,	Мијо Перкунић,	Недељко Ћорић,
Александар Главаш,	Милан Петковић,	Александар Фулурија,
Недељко Гламочак,	Перо Петровић,	Дико Цвијетиновић,
Славко Глигорић,	Младен Поповић,	Игор Црнадак,
Милан Дакић,	Ђорђе Поповић,	Драган Чавић,
Андреа Дорић,	Саша Поповић,	Недељко Чубриловић,
Маринко Драгишић,	Милан Радовић,	Раденко Чупић,
Владо Ђајић,	Наташа Радуловић,	Милан Шврака,
Петар Ђокић,	Един Рамић,	Давор Шешић,
Огњен Жмирић,	Горан Селак,	Душица Шолаја,
Игор Жунић,	Максим Скоко,	Никола Шпирић и
Душко Ивић,	Бегија Смајић,	Денис Шулић.
Крсто Јандрић,	Мирко Совиљ,	
Горан Јеринић,	Борис Спасојевић,	

СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД ДЕСЕТ САЗИВА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Народну скупштину Републике Српске чине 83 посланика који се бирају на општим изборима. Први сазив Народне скупштине Републике Српске је конституисан 24. октобра 1991. године, а тренутни, Десети сазив, 19. новембра 2018. године. Статус народног посланика се стиче потврђивањем мандата на сједници Народне скупштине, те полагањем свечане заклетве.

У протеклих 30 година, статус народног посланика имале су 603 особе.

Први сазив Народне скупштине Републике Српске чиниле су, са измјенама у посланичком сазиву, укупно 92 особе. Два народна посланика убијена су у рату, угледни сарајевски лекар Милутин Најдановић и судија Основног суда у Сребреници Горан Зекић.

Други сазив Народне скупштине Републике Српске чинило је укупно 88 народних посланика, од којих су 74 први пут била у статусу народног посланика.

Трећи сазив Народне скупштине Републике Српске чинило је укупно 86 народних посланика, од којих су 42 први пут била у статусу народног посланика.

Четврти сазив Народне скупштине Републике Српске чинило је укупно 95 народних посланика, од којих је 55 први пут у било у статусу народног посланика.

Пети сазив Народне скупштине Републике Српске чинило је укупно 95 народних посланика, од којих је 57 први пут било у статусу народног посланика.

Шести сазив Народне скупштине Републике Српске чинила су укупно 104 народна посланика, од којих су 54 први пут била у статусу народног посланика.

Седми сазив Народне скупштине Републике Српске чинила су укупно 93 народна посланика, од којих су 62 први пут била у статусу народног посланика.

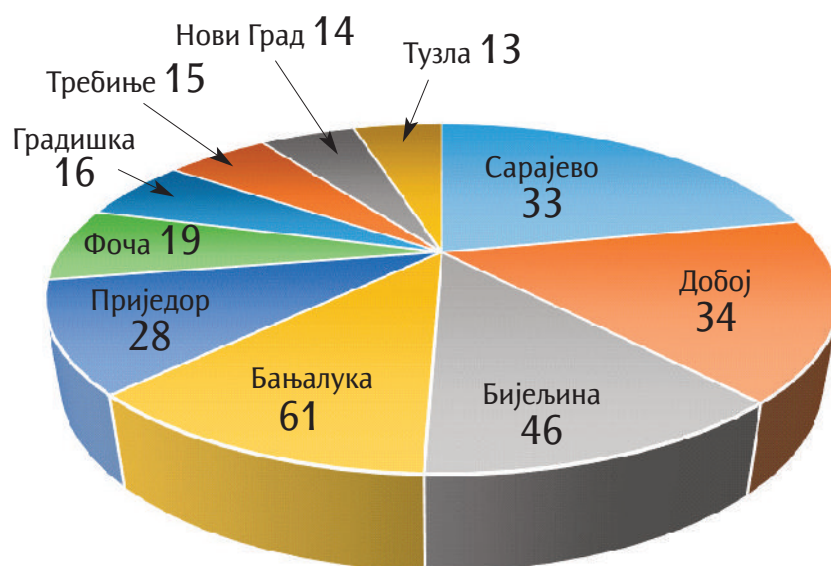
Осми сазив Народне скупштине Републике Српске чинио је укупно 91 народни посланик, од којих је 49 први пут било у статусу народног посланика.

Девети сазив Народне скупштине Републике Српске чинио је укупно 101 народни посланик, од којих су 62 први пут била у статусу народног посланика.

Десети сазив Народне скупштине Републике Српске чине укупно 94 народна посланика, од којих је 56 први пут у статусу народног посланика.

Што се тиче родне структуре, у досадашњем 30-годишњем раду, статус народног посланика имало је 499 мушкараца и 104 жене.

У Првом сазиву није било жена, у Другом је била једна, у Трећем двије, у Четвртом су биле 22, у Петом 17, у

Највише народних посланика рођено је у Бањалуци – 61, Бијељини – 46, Добоју – 34, Сарајеву – 33, Приједору – 28...

Шестом и Седмом по 22, у Осмом 21, у Деветом 20, те у Десетом 19 жена.

Најстарији народни посланик био је посланик Девог сазива Илија Стеванчевић, који је у тренутку ступања на дужност народног посланика имао 77 година.

Најмлађи народни посланик био је посланик Трећег сазива Ведран Пештовић, који је у тренутку ступања на дужност народног посланика имао 19 година.

Најчешће мушко име међу народним посланицима је име Милан, како се зове 18 посланика.

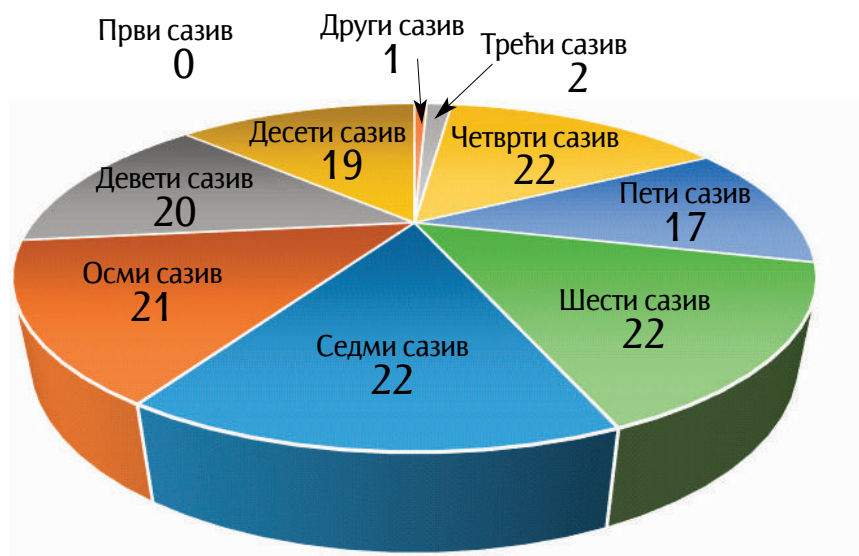
Најчешћа женска имена међу народним посланицима су Весна, Нада и Снежана, како се зове по пет народних посланика.

Најчешћа презимена међу народним посланицима су Савић и Поповић, како се презивало по осам народних посланика.

У досадашњим сазивима укупно 39 политичких субјеката освајало је мандате народних посланика.

Од досадашња 603 народна посланика, њих 391 су били посланици у бар једном сазиву, 123 у два, 64 у три, 18 у четири, пет у пет, један у шест и један у седам сазива. Народни посланик са највише освојених мандата, седам, је Петар Ђокић.

Срђан Ђрбић

Највише жена народних посланика било је у Четвртом, Шестом и Седмом сазиву

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊА СРПСКЕ У ИНОСТРАНСТВУ

Пише: проф. др Матијеј Савић

Народна скупштина Републике Српске пуних тридесет година, од свог конституисања 1991. године до данас, представља темељ на којем почивају и функционишу Република Српска и њен државноправни поредак. На основу Устава Републике Српске, члан 70, „Народна скупштина одлучује о промјени Устава; доноси законе, друге прописе и опште акте; доноси план развоја, просторни план, буџет и завршни рачун; утврђује територијалну организацију Републике; расписује републички референдум; расписује републички јавни зајам и одлучује о задужењу Републике; расписује изборе за народне посланике и за предсједника Републике; бира, именује и разрјешава функционере, у складу са Уставом и законом; врши контролу рада Владе и других органа који су јој одговорни, у складу са Уставом и законом; даје амнестију те обавља и друге послове, у складу са Уставом и законом“.

Поред основних конституционалних и легислативних надлежности, као највиша уставотворна и законодавна институција у Републици, све вријеме активно врши и функцију међународног представљања Српске и остварује сарадњу са другим парламентима. Ова сарадња је посебно почела да се развија од 2006. године, како на регионалном нивоу тако и у оквиру специјалних паралелних односа са Републиком Србијом, али и представљањем у односима са

парламентима појединих других држава. Поводом овог великог јубилеја – тридесетог рођендана Народне скупштине Републике Српске, искористићемо прилику да направимо осврт на најзначајније међународне активности, сарадњу и представљање парламента Српске у иностранству.

Међународна сарадња и представљање

У савременим међународним околностима улога парламента, уопште у вршењу функције представљања у иностранству, све више добија на значају. Парламенти, поред својих примарно унутардржавних надлежности прогресивно остварују и дјелатност права представљања у међудржавним и (међу)регионалним односима. У 21. вијеку, ова дјелатност остварује се, прије свега, у међусобним званичним односима између парламената различитих држава и региона, али и кроз закључење великог броја посебних међупарламентарних споразума међународног карактера. Народна скупштина Републике Српске од свог настанка активно слиједи изграђену и прихваћену праксу у међународноправном поретку, а у вези са међународном сарадњом и функцијом парламентарног представљања у иностранству.

Такође, Народна скупштина има посебно мјесто и улогу у међународном представљању на основу специјалних и паралелних односа који постоје између Републике Српске и Републике Србије

Руководства Српске и Србије потписали су Споразум о специјалним и паралелним везама у Бањалуци 26.9.2006.

Међутим, ови односи имају и посебну улогу у погледу актуелних међудржавних односа у региону јер представљају и правни оквир за сарадњу БиХ са Србијом, али и потенцијално другим државама сусједима. Морамо нагласити да је чланом III/2д Устава БиХ предвиђена и могућност да сваки ентитет, односно Република Српска, може да улази у споразуме са државама и међународним организацијама, са пристанком Парламентарне скупштине, која, аналогно овоме, може законом одредити да за неке врсте споразума такав пристанак није потребан.

У смислу представљања Републике Српске у иностранству и дјеловања Народне скупштине у правцу међународне сарадње, неопходно је истаћи прво значај специјалних

паралелних односа *per se*, а посебно Споразума о специјалним паралелним односима који је закључен између Србије и Српске и, друго, могућност, иако рестриктивна, закључења међународних споразума које Република Српска у складу с Уставом има. Постојање овог капацитета, односно посједовање надлежности иде у прилог ставу да Република Српска у оквиру БиХ има довољан степен самосталности и да има улогу државотворног фактора, односно државотворног ентитета, при чему се на овај начин потврђује и једна димензија међународноправног субјективитета Републике Српске, као четвртог, додатног елемента државности, истина ограниченог субјективитета *sui generis* карактера.

Предсједник Народне скупштине Игор Радојичић приликом једне од посјета Бриселу

Остваривање сарадње са парламентарима у иностранству

Поред специјалних и паралелних односа са Србијом, и на основу њега установљене међупарламентарне сарадње, Народна скупштина активно учествује у односима са парламентарима на регионалном нивоу. Тако Народна скупштина остварује интензивну сарадњу са Скупштином Аутономне Покрајине Војводине још од 2011. године, када је у Новом Саду потписан Протокол о намјерама између два парламента. Ова сарадња је посебно конкретизована од 2019. године, након доласка у Бањалуку делегације парламента под вођством предсједника Иштвана Пастора, после чега се успоставља парламентарна (посланичка) група пријатељства, континуирано одржавају заједничке

сједнице радних тијела и остварује функционална координација, како између предсједника скупштине и парламентарних представника тако и између стручних служби. У овом периоду сарадња између Републике Српске и Аутономне Покрајине Војводине је унапријеђена посебно у областима образовања, локалне самоуправе, привредних контаката, здравства, европских интеграција и регионалне сарадње. Учестала, редовна размјена парламентарних делегација у посљедње двије године поставила је ову међупарламентарну сарадњу на највиши ниво. Надаље, Народна скупштина остварила је сарадњу са Покрајинским парламентом Слободне Државе Саксоније, Парламентом регије Венето, као и са кантоналним парламентарима у Швајцарској.

Предсједник Народне скупштине Недељко Чубриловић 24.4.2018. на бањалучком аеродрому дочекао је специјалног госта предсједницу Савјета Федерације Горње дома парламента Руске Федерације Валентину Матвијенко

Такође, остварује се континуирана сарадња у процесу европских интеграција са представницима Европске комисије и Мисије Европске уније у БиХ, тако што Народна скупштина учествује у посебним програмима и пројектима унапређења положаја парламента и легислативних процеса. Упоредо са европским интеграцијама, парламент Српске континуирано остварује пројекте са ОЕБС-ом, а с циљем унапређења демократског управљања. Сарадња се остварује и са значајним бројем невладиних организација.

Један од најзначајнијих искорака у смислу међународне сарадње Народна

скупштина је остварила закључењем Протокола са Законодавном скупштином Санкт Петербурга 2017. године. Закључењем овог протокола успостављена је привредна, културна и научна сарадња, као и сарадња у области образовања и туризма између Републике Српске и Санкт Петербурга. До данас су учињене значајне активности у оквиру предвиђених области за сарадњу, при чему су неколико пута остварене узајамне посјете делегација два парламента, од којих је важна она поводом двадесет и пет година парламента Санкт Петербурга, на којој је предсједник Народне скупштине Недељко Чубриловић имао част да се у Законодавној скупштини Санкт

Петербурга обрати домаћину, предсједнику Макарову, у име свих десет гостујућих делегација. Такође, неопходно је истаћи и сарадњу са Федералном скупштином Руске Федерације.

Као што смо раније нагласили, посебно мјесто у погледу међународне сарадње заузимају активности у оквиру специјалних и паралелних односа са Републиком Србијом, на основу којих је успостављена изузетно блиска и интензивна координација између Народне скупштине Републике Српске и Народне скупштине Републике Србије. Споразум о специјалним и паралелним односима, закључен 2006. године,

омогућио је потписивање Протокола о сарадњи између два парламента 2008. године, на основу којег се до данас реализовао велики број пројеката, а сарадња поставила на највиши ниво. Посебно су остварени односи између радних тијела два парламента и успостављен је оквир за унапређење заједничких активности према конкретним активностима у оквиру одговарајућих ресора. Такође, остварује се значајна размјена искустава у законодавству и законодавној пракси. Потврда и гаранција оваквог односа два парламента дошла је 2018. године закључењем Меморандума о образовању

Предсједница Народне скупштине Србије Маја Гојковић на свечаној сједници Народне скупштине 14.4.2016.

Предсједник Чубриловић у посјети парламента италијанске регије Венеција 11.5.2017.

Комисије за сарадњу народних скупштина, чиме је формирано заједничко стално радно тијело Народне скупштине Републике Србије и Народне скупштине Републике Српске. Комисија за сарадњу од тада континуирано дјелује у правцу даљег развоја и јачања сарадње између два парламента, промовисања, проширења и продубљења политичких, економских, друштвених, културних и других заједничких односа између Републике Србије и Републике Српске. Такође, од формирања Комисије остварује се координација у међународним парламентарним активностима путем организовања парламентарних, научних, стручних, едукативних скупова и одржавају се консултације о

питањима од заједничког интереса.

Поред свега претходно наведеног, Народна скупштина заузима посебно мјесто и у комуникацији и кореспонденцији са дипломатским представницима који су акредитовани у БиХ. Устаљена је пракса да предсједник Народне скупштине, али и парламентарна радна тијела, као и посебне делегације, редовно одржавају пријеме и састанке са амбасадорима држава, шефовима мисија међународних организација, представницима Европске уније и другим цијењеним дипломатама. У смислу међународне сарадње, активну улогу има и Одбор за европске интеграције и регионалну сарадњу, који у оквиру својих надлежности, између осталог, разматра питања која се односе

на „...успостављање и одржавање сарадње са парламентима Србије и Црне Горе, у складу са Уставом и успостављање и одржавање сарадње са парламентима покрајина, регија, земаља региона, другим земљама и институцијама Европске уније...”

Као што се из претходно наведеног може примијетити, Народна скупштина је за тридесет година постојања учинила много на плану представљања Републике Српске и остваривања сарадње са другим парламентима у иностранству. Посебно је важна

сарадња, на основу Споразума о специјалним и паралелним односима, а које се континуирано развија са Народном скупштином Републике Србије. Такође, од изузетног значаја за Републику Српску је и сарадња са Законодавном скупштином Санкт Петербурга и Скупштином Аутономне Покрајине Војводине, као и представљање у међународним парламентарним активностима. Уз жељу да ова улога парламента у будућности још више добије на значају, честитамо тридесети рођендан Народној скупштини Републике Српске.

ОПОЗИЦИЈА У НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Мр Слободан Наїрадић

Тешко да има комплексније и непријатније теме за елаборисање поводом обиљежавања 30-годишњице оснивања и дјеловања Народне скупштине Републике Српске, односно Скупштине српског народа у БиХ, која је правно-политичка претходница данашње Народне скупштине Републике Српске, а Република Српска (требало би да) је један од два равноправна државотворна ентитета дејтонске БиХ, од теме о настанку и дјеловању парламентарне опозиције у Републици Српској у протекле три деценије њене историјске егзистенције. Додатна отежавајућа околност је чињеница да је повод овом чланку, такорећи, једна мала свечаност, која происходи из јубилеја тридесетогодишњице формирања Народне скупштине Републике Српске, потребе њеног свечаног обиљежавања и уткивања у колективну културу сјећања српског народа, што (бар овом) аутору намеће вишеструко ограничавајуће пропозиције. Прва је обим текста, а сугерисано је да он не буде одвећ велик, а када је радијус чланка смањен, онда, *volens-nolens*, мора бити редукован и сам садржај, односно многе релевантне димензије, значења и импликације изабране теме не могу бити ваљано експлициране и презентоване јавности. Дакле, биће неминовно сажимање и својеврсно синтетичко излагање садржаја теме за коју смо добили задатак, односно прихватили обавезу да ју обрадимо. Због споменутих лимита и стања грађе о њој,

тема се неће моћи обрадити на оптималан начин који би био најадекватнији њеном садржају, тј. изостаће била каква позивања на егзактна истраживања, из простог разлога што их нема, нити је било ко до сада написао ма и најмањи чланак о овој теми. Пошто је то тако, онда ће се аутор у навођењу неких података и чињеница, те експликацији одговарајућих садржаја релевантних за задату тему, послужити неколиким својим раније публикованим радовима, књигама (*Срицање демократије*, 1998, *(У)топоси пописа*, 2004. и другим) и чланцима. Као аутор могу гарантовати да ће сви подаци који у овом чланку буду изнесени на видјело дана бити тачни, а друго је питање да ли је тачност довољна да они буду и истинити.

Због свега претходно, овлаш назначеног, у овом раду ће се само навести основне чињенице из којих је могуће детектовати и дешифровати политички „релеф“: читај страначку заступљеност у Народној скупштини Републике Српске у протеклом тридесетогодишњем периоду њене повјеснице, са тек скромним покушајем њихове анализе и тумачења. Пажљивом и добронамјерном читаоцу и то је довољно, а посебно оном ко је колико-толико пратио рад парламента Републике Српске и дјеловање појединих политичких субјеката у њему. У појединим дијеловима експликације садржаја о задатој теми биће неминовна одређена апстраховања и уопштавања, што се недобронамјерном читаоцу може учинити као бјежање од суштине и

Предизборни плакати на првим вишестраначким изборима у СР БиХ 1990.

одговорности за описане чињенице и, евентуално, дате оцјене о њима, али овдје није посриједи то. Јер, да би се мериторно, а то значи цјеловито и емпиријски егзактно, сагледали и валоризовали положај и улога опозиције у Народној скупштини Републике Српске, неопходно би било пажљиво селектовати и темељито анализирати приједлоге, сугестије, иницијативе, пројекте, представке и сл., које су опозиционе политичке странке подносиле владајућим већинама у српском парламенту у протеклих 30 година, те како су их владајуће већине прихватале и односиле се према њима. А то је изазов на који један аутор тешко да може сам дати ваљан одговор. За кредибилан одговор неопходно би било конст(р)итуисати одговарајући пројекат и провести хеуристички засновано

политиколошко истраживање тог дијела социјалне и политичке збиље српског државотворног ентитета унутар постдејтонске БиХ. Тек кад би се такво истраживање провело и дошло до егзактних података о броју, садржају и судбини иницијатива и приједлога опозиционих политичких странака које су адресирали на владајућу већину, односно владе и друге институције и органе власти у Републици Српској које су формирале побједничке политичке странке и/или коалиције. Све док се такво истраживање не обави, не утврде и на свјетлост дана не изнесу релевантни подаци, оцјене о статусу, дјеловању, улози и резултатима политичког ангажмана опозиционих партија ће нужно бити хендикепиране и на њима ће доминирати лични печати аутора, чак и кад се они труде да не буде тако.

Ипак, упркос претходно споменутим лимитима, о овдје актуелизованој теми, тј. положају опозиције у Народној скупштини Републике Српске у њеној 30-годишњој историји, треба и може се рећи слједеће.

Народна скупштина Републике Српске је од самог свог настанка, а то је било 24. октобра 1991. Године, кад је одржана Оснивачка скупштина српског народа у БиХ, што се већ годинама обиљежава као дан стварања парламента Републике Српске - о томе кад, како и зашто је настала Скупштина српског народа у БиХ, те због чега и како је трансформисана у Народну скупштину Републике Српске до сада је већ објављен респектабилан број публикација: монографија, научних студија, расправа и огледа, што значи да је то питање сасвим солидно истражено и валоризовано, и вјероватно ће бити ријечи у неколиким прилозима других аутора у овом издању, па се ми њиме овдје нећемо шире бавити - била плуралистичка, наравно у политичком значењу те ријечи. То је због тога што су у Скупштини Социјалистичке Републике БиХ, након одржаних првих демократских парламентарних избора из српског народа изабрани посланици из већег броја политичких странака, а послије формирања Скупштине српског народа у БиХ далеко највећи број њих је приступио тој новој асамблеји и тако су они, поред мандата у Скупштини СРБиХ, (п)остали истовремено и посланици у Скупштини српског народа у БиХ, новој, српској скупштини. Разумије се, српски посланици у Скупштини СРБиХ, у првим, тј. октобра 1991. кад је конституисана и поменута српска Скупштина, били су већином из Српске

демократске странке БиХ, како се у то вријеме звала та партија, као владајуће, најјаче, самим тим водеће српске политичке организације и снаге у том периоду и околностима, чији посланички клуб је од самог почетка скупштинског дјеловања био ојачан једним послаником из Српског покрета обнове. Међутим, већ на првој, Оснивачкој скупштини српског народа у БиХ, а касније још и више, Српској скупштини су се прикључили посланици из скоро свих других политичких странака заступљених у Скупштини СРБиХ у којима је било (и) Срба (Савез комуниста – Социјалистичка демократска партија БиХ, Савез реформских снага Југославије за БиХ, Демократски социјалистички савез). На оснивачком скупу Скупштине српског народа у БиХ учествовало је 78 народних посланика, а већ на слједећој и свим осталим сједницама тог парламента присуствовала су 83 посланика. Толико их има и данашња Народна скупштина Републике Српске. Тако и тада утемељен и озакоњен политички плурализам ће (п)остати константа оновремене Скупштине српског народа у БиХ и Народне скупштине Републике Српске све до данас.

Из разлога и у околностима због којих је и дошло до конституисања Скупштине српског народа у БиХ и њеног потоњег прерастања у Народну скупштину Републике Српске, у њој првих година њеног постојања није било политичких странака, организација, група или појединаца који су имали мандате, а дјеловали опозиционо у српском парламенту. Другим ријечима, није било парламентарне опозиције. Посланици из свих политичких странака чинили су јединствени Српски посланички клуб

чији предсједник је (п)остао бивши шеф Посланичког клуба Српске демократске странке БиХ у Скупштини СРБиХ. Клуб српских посланика је редовно одржавао своје сједнице прије сваког скупштинског засједања. У њему је већину имала СДС и није јој било тешко да своје ставове и оцјене наметне цијелом Клубу, а касније и Народној скупштини. Томе се нико није супротстављао прве двије ратне године и такав распоред моћи и политичког утицаја у датој констелацији функционисао је релативно стабилно и ефикасно. Све странке су на прво мјесто свог политичког дјеловања стављале одбрану тек створене Републике Српске, борбу за њену легализацију, међународну и другу афирмацију.

У тако структурисаном парламенту, који је, с обзиром на ратне услове и промјену борбених стања на линијама фронта, имао отежане услове комуникације, ипак често засиједао, главна политичка борба се није водила између идеолошки супротстављених странака, нити битно различитих политичких концепција народних посланика, с обзиром на њихову партијску припадност и етиологију, него између посланика унутар исте политичке опције и странке, али из различитих географских дестинација, регија, градова, општина, па чак и села. Јер, у том периоду, једно од најважнијих политичких питања, слједствено томе и егзистенцијалних, биле су линије разграничења учртаване на мапама, које су готово увијек биле саставни дио мировних планова, иницијатива, разговора, и о томе су се посланици најчешће сукобљавали и тражили најповољнија рјешења за „своје“ територије. Наравно, на скупштинским

засједањима сијевале су понекад варнице између посланика различитог сензибилитета, посебно темперамента, и поводом неких идеолошких и/или (гео)стратешких питања и односа према појединим конкретним изазовима, али то није магистрална одлика односа у Народној скупштини Републике Српске тих година, нити мат(р)ица кретања битних фактора парламентарног живота у Српској.

Управо скицирано стање ствари у Народној скупштини Републике Српске, а донекле и изван ње, можда је било и због тога што је Влада Републике Српске, коју је изабрала Народна скупштина, тад већ Скупштина Српске Републике БиХ, на свом првом ратном засиједању у Бањој Луци маја 1992, на приједлог мандатора из већинске Српске демократске странке, на почетку рата, у љето 1992. године донијела одлуку о тзв. замрзавању активности свих политичких странака док трају ратне активности и док се не постигне мирно рјешење кризе у БиХ. За посебну је анализу питање због чега је то Српска демократска странка иницирала, а Влада прихватила и озваничила, при чему се те забране најдоследније држала управо сама Српска демократска странка, а мање неке друге политичке странке или груп(аци)је. Та одлука била је на снази непуну годину дана, а касније ју је опет дерогирала, тј. „одмрзнула“ рад политичких партија, управо Српска демократска странка.

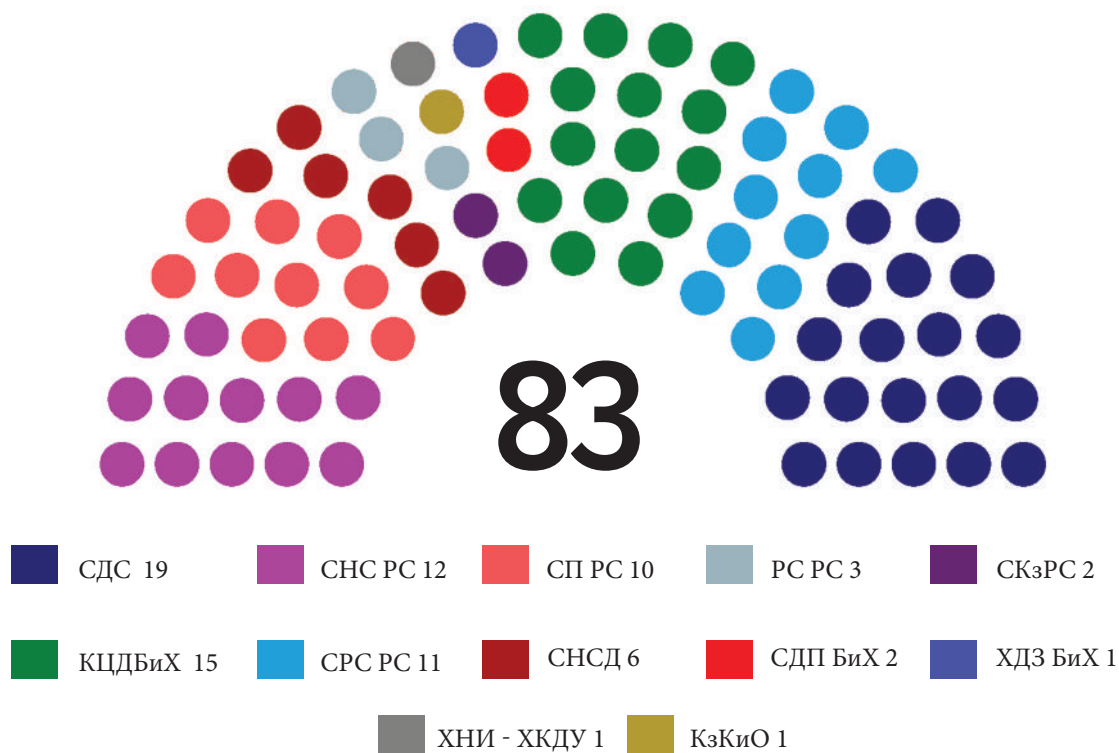
Но, ако није било опозиционих политичких странака у Народној скупштини, тачније, ако и у то вријеме самосталне политичке партије или њихови огранци и фракције и нису дјеловале опозиционо у српском парламенту, то не значи да опозиционих

политичких партија није било у Републици Српској. Било их је, и то неколико. Њихово „бујање“ нарочито је узело маха почетком 1993. године када их је основано или обновљено неколико. За потребе овог чланка евоцираћемо само неколико њих, што је довољно за илустрацију наше тезе о плурализацији политичких односа у Српској и у вријеме грађанског рата. Међу првима су основани и били најактивнији српски радикали. Заправо, након формирања у децембру 1991. они нису ни прекидали своје активности ни у вријеме тзв. замрзавања рада политичких странака, само што су једног „лидера“ замијенили другим, који је свој кредибилитет потврдио и на Оснивачкој скупштини Српске радикалне странке Републике Српске, марта 1993. године. Касније је та политичка странка, само на неки услован начин филијала Шешељевих радикала из Србије, значајно умањила своје опозиционарство и у најважнијим националним питањима подржавала Српску демократску странку и кључне одлуке Народне скупштине. Из тога су неки „аналитичари“ касније извели сасвим погрешне оцјене о коалицији ових двију партија. Осим српских радикала на политичкој сцени, тачније на територији која је на самом почетку рата стављена под контролу Војске Републике Српске и самим тим постала њен саставни дио, дјеловале су и Либерална странка, коју је предводио филозоф др Миодраг Живановић Жиле, која је неко упориште имала само у Бањој Луци, па чак и одборнике у градском парламенту; затим Партија друштвеног прогреса (предсједник Обрад Милидраг), такође изван парламената и опозициона, али сасвим безутицајна; па такође минорна Демократска странка федералиста са

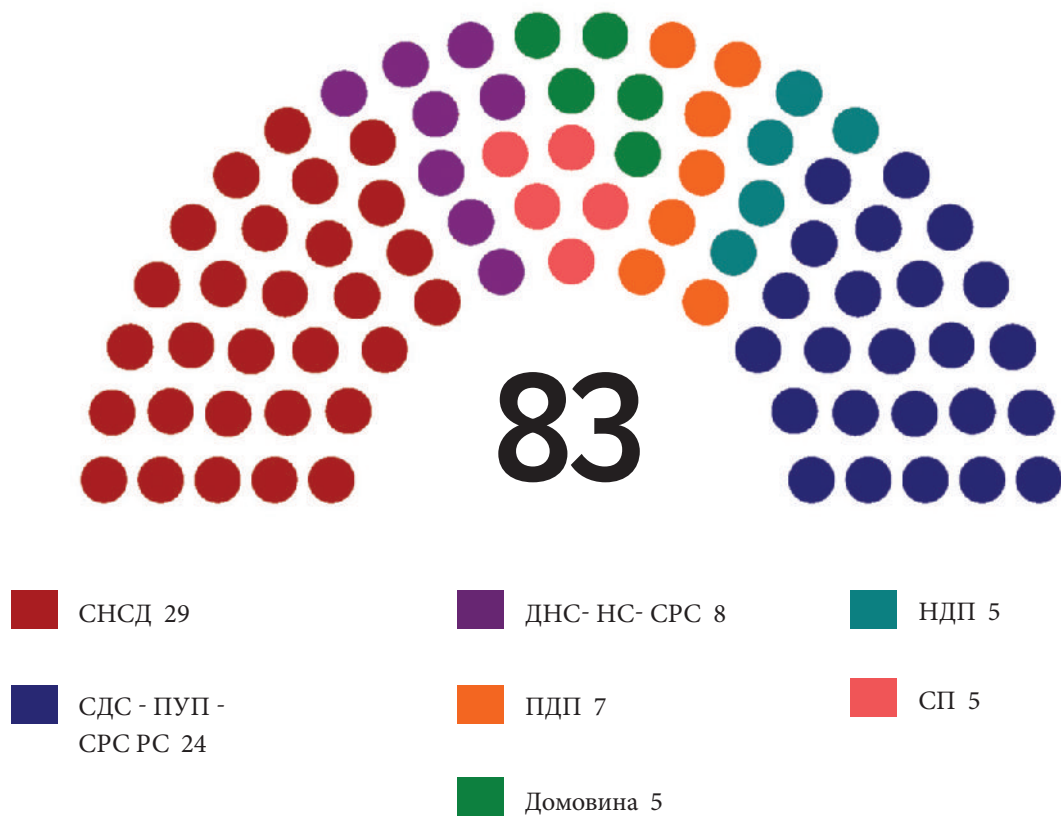
сједиштем у Сарајеву, иако ће њен шеф др Драган Ђокановић неко вријеме бити и министар у Влади Републике Српске; затим Савез комуниста – Покрет за Југославију (проф. др Мићо Царевић) коју је грађански рат у БиХ 1992–1995. затекао са више општинских одбора на терену; па онда и Југословенска демократска странка из Бањалуке („лидер“ Јован Спремо); потом Сељачко-радничка странка из данашње Козарске Дубице (Миле Ловрић), која је имала неког утицаја на локалном нивоу баш као и Странка демократских реформи из Шековића (Јанко Николић). Повремено су се јављале, путем изјава својих „лидера“ и још неке политичке странке и организације чију егзистенцију је затекло формирање Републике Српске, као што су Странка Југословена (имала је одборнике у више општина у оном дијелу предратне Босне и Херцеговине који ће убрзо по избијању рата постати Република Српска.); Демократска партија из Невесиња (Борислав Жерајић); Социјалистичка партија БиХ (Рабија Шубић) која се, као експозитура Социјалистичке партије Србије истицала по громогласној одбрани Југославије, а потом права српског народа на самоопредјељење, али ју ни то није спасило од убрзаног нестанка у ратном вихору; Јединствена социјалистичка партија Југославије (Ратко Елез) која је „владала“ Јајцем до доласка ХВО-а, априла 1992, те још неке мање.

Прва самостална политичка странка која је основана баш *de facto* у Републици Српској је Српска патриотска странка, чији предсједник је постао Славко Жупљанин. Било је то у априлу 1993. године у Бањој Луци. Она је дјеловала током рата и неколико година после

МАНДАТИ 1998.

МАНДАТИ 2014.

њега, а њени рецидиви су, ту и тамо, и данас присутни на политичком небу Српске. Додуше, она је у једном периоду (1996-1997) имала и свог посланика у Народној скупштини Републике Српске и била парламентарна, а након локалних избора у Републици Српској 1997. имала је одборнике у двадесетак општина. Убрзо после ње, почетком јуна 1993. формирана је и Социјалистичка партија Републике Српске на челу са др Драгутином Илићем. Она је од првих послеријатних парламентарних и локалних избора у Републици Српској била парламентарна политичка странка, била је у власти и у опозицији, дала већи број високих функционера (министри, посланици, директори, делегати, начелници општина, члан Предсједништва БиХ, предсједник Народне скупштине итд.) у власти Републике Српске и БиХ. Крајем те, 1993. године, и српски радикали су се „умножили“ дијелењем. Од једне њихове фракције убрзо је формирана Народна радикална странка, која ће касније додати и име „Никола Пашић“ (Дубравко Прстојевић Мрва), али осим што је имала једног посланика само у једном мандату, других значајнијих резултата није имала и угасила се почетком овог вијека. У истом периоду формирана је и Српска народна обнова, која такође није успјела да се одржи на политичком тржишту Српске, као ни Радничка партија Републике Српске из села Церовице код Добоја, данас Станара (Здравко Дошлић Тергаз). Ни Царевићев СК-ПЈ није остао имун на подјеле. Од једног његовог крила настала је безутицајна Социјалистичка радничка партија Југославије чији челници су били Радован Бијелић, а убрзо некон његовог

демисионирања и Саво Каписода.

Плурализација политичког простора Републике Српске настављена је и наредне, 1994. године. Прво је у Челинцу основана Странка српско-православне слоге (предсједник Радивој Главашевић), али је њу врло брзо стигла клетва из српске сентенције „како радио, тако му Бог помогао“, јер се та странка угасила и прије него што је било шта урадила. Међутим, за разлику од ње, друга странка формирана када и она, Странка српског јединства (др Брацо Ковачевић), која је била експозитура истоимене странке из Србије Жељка Ражнатовића Аркана, успјела је да се етаблира у Српској и дјеловала је неколико година, имала чак и по неколико одборника у локалним скупштинама општина. Но, у складу са српском „традицијом“, и она се на крају подијелила на двије фракције: бијељинску (брачни пар Љиљана и Радан Перић) и крајишку (Остоја Билак) што ју је напосљетку сасвим делегитимисало међу бирачким тијелом наше Републике. Поткрај те године у Бањој Луци је регистрована и Крајишка демократска странка под вођством Ненада Стевандића, чије су подручје дјеловања углавном биле (бивше) западнокрајишке општине. И та странка је била за једнократну употребу. Додуше, она је била једна од ријетких странака која се, у складу са законом, самоугасила пред опште изборе 1996, баш као што је то формално урадила и Нова српска идеја из Српске Илије Огњена Тадића. У исто вријеме формирана је и Радикална странка Републике Српске, настала од отцијепљених Шешељ–Поплашених српских радикала, коју је предводио бизнисмен Бранко Ђукић из Лакташа, а нешто прије ње и Српски демократски савез адвоката Божицара Бојанића. Те

двје странке су већ наредне године направиле фузију под називом Радикални отаџбински фронт „Никола Пашић“, али она никада није успјела прећи изборни цензус и остајала је изван било којег парламента у Републици Српској. Била је увијек лошије пласирана и од нешто раније формиране Отаџбинске странке (Никола Шево), која је такође настала „дисолуцијом“ ранијег Бојанићевог СДС-ОФ.

Сљедећи талас плуралистичке плиме у Републици Српској подигао/десио се одмах по окончању рата и потписивања Општег оквирног споразума о миру у БиХ (по мјесту „парафирања“ – Дејтону, познатији је по скраћеном називу Дејтонски мировни споразум) крајем 1995. године. Најбржи су били народњаци. Бивши високи партијски и државни функционери Српске демократске странке Радослав Брђанин и Милан Трбојевић основали су Народну странку Републике Српске са сједиштем у Бањој Луци. Она је на трећим парламентарним изборима у Републици Српској и првим локалним освојила један посланички мандат и неколико у локалним скупштинама општина. Међутим, херцеговачко крило те странке врло брзо се издвојило и регистровало као самостална политичка странка под називом Народна странка Српске под вођством Николе Чучковића. У исто то вријеме започела је своју афирмацију, нешто раније регистрована локална партија, Народна радикална странка Зворник Витомира Томића, која је успјела добити два одборничка мандата у СО Зворник.

Ипак, крајем те 1995. године, главни политички „хит“ било је стварање Странке независних социјалдемократа

Републике Српске, чији лидер је (п)остао Милорад Додик, који ту функцију и данас обавља, без обзира што је странка у међувремену промијенила име и сада се зове Савез независних социјалдемократа. Она је већ на првим изборима 1996. године, удружена у коалицију Савез за мир и прогрес, постала парламентарна у Народној скупштини Републике Српске и то остала до данас. Била је два пута у опозицији и два пута у власти, и то више мандата заредом и из својих редова именувала неколико премијера Српске, предсједника Републике, чланова Предсједништва БиХ, предсједавајућих Савјета министара БиХ, предсједавајућих Представничког и Дома народа Парламентарне скупштине БиХ, више министара, народних посланика, делегата, начелника општина и градоначелника, амбасадора и других јавних званичника, по чему она спада, мјерено по тим критеријумима, у једну од двије најуспјешније политичке странке у Републици Српској и БиХ. Та странка је настала прерастањем некадашњег Клуба независних посланика у Народној скупштини Републике Српске, тачније: највећег броја његових чланова - о њему ће још бити говора у овом раду - у политичку партију која се врло брзо потпуно етаблисала у све и дестинације и инстанције у Републици Српској, а потом и у БиХ.

Осим Српске демократске странке, из чијих редова је настало највише нових политичких субјеката - поред наведених партија, од њених конвертита у Бијељини је почетком 1996. године формирана Демократска странка Републике Српске карактеристична и по томе што је њен други човјек, Љубиша Савић Маузер, био далеко познатији од њеног предсједника

Драгомира Думића, али је и она остала регионалног домета, иако је у једном мандату имала свог посланика у Народној скупштини Републике Српске - честе фисије су биле и међу српским радикалима. У прољеће 1996. у Модричи је од бивших радикала основана Српска сељачка странка Републике Српске, са Горданом Видовић на челу, која је уз повремене дуже или краће прекиде у свом раду, дјелатна и данас. Српска радикална странка Републике Српске - којој ће 2000. године од стране ОЕБС-а бити забрањено учешће на изборима због тога што се није јавно дистанцирала од свог лидера, др Николе Поплашена, који је претходно одлуком високог представника у БиХ Карлоса Вестендорпа, смијењен са функције председника Републике Српске - ће се још неколико пута у својој историји

цијепати и од ње ће настати Радикална странка Републике Српске, потом Српска радикална странка „др Војислав Шешељ“ (Драган Ђурђевић), па Српска радикална странка „9. јануар“ (Мирко Благојевић), али су све оне данас изван парламента Републике Српске, са тек понеким одборником у локалним општинским скупштинама.

До краја 1996, тачније до одржавања првих послеријатних парламентарних и предсједничких избора у Републици Српској и БиХ, формирано је још неколико политичких партија у Српској. Пред само закључивање пријава за изборе формиран је и ЈУЛ Републике Српске, а заправо су га чинили остаци СК – Покрета за Југославију и Нова радничка странка „лидера“ Винка Ђурагића, која је формирана почетком те године. Посљедња формирана политичка

Први послеријатни избори у Републици Српској 1996.

партија до одржавања избора 14. септембра 1996. била је Српска странка Крајине и Посавине, предсједник Предраг Гуго Лазаревић, такође настале од групе бивших српских радикала, која је на тим изборима освојила један посланички мандат у Народној скупштини Републике Српске, а врло добро прошла на годину дана касније одржаним изборима за органе локалне власти, тако да је у Бањалуци била побједничка странка и дала градоначелника, а освојила респектабилан број гласова и у неким другим локалним заједницама. Међутим, и њој је било забрањено учествовање на изборима 2000. због казне коју је ОЕБС изрекао бањалучком градоначелнику Ђорђу Умичевићу. У Требињу је бивши функционер Српске демократске странке Драгомир Грубач формирао Демократски центар Републике Српске, који се путем коалиције Демократски патриотски блок Републике Српске помогао једног посланичког мандата у Народној скупштини Републике Српске. Исте године у Бањој Луци се изненада појавио и Владо Врањковић са својом Јединственом народном демократском странком, али се са њом никада није појавио на изборима.

Међутим, највише политичких субјеката, самосталних странака, коалиција, удружења грађана и других актера политичке сцене, у Републици Српској формирано је у периоду између првих парламентарних избора у њој одржаних у септембру 1996. и првих локалних избора у септембру 1997. и ванредних избора у Српској новембра 1997. За тих, нешто више од годину дана, у невеликом српском државотворном ентитету са, у том тренутку, нешто више

од милион становника, поред постојећих политичких странака, а није их било мало, формирано је више од тридесет нових. Разлог томе је, поред осталих, и жеља тзв. међународне заједнице да што више ослаби Српску демократску странку, етикетирану тада као антидејтонску, ретроградну и некооперативну, да се она елиминише из институција власти, а процијењено је из одређених центара моћи у иностранству да је то најбоље урадити „домаћим рукама“, тј. формирањем што већег броја странака које ће на изборима узети гласове бирача Српске демократске странке и тако ју елиминисати из власти. Недуго након тог периода, а захваљујући и „удруженом“ дјеловању снага извана и „дробљења“ гласова најјаче партије у српском народу тог времена, која је у љето те 1997. године доживјела свој највећи расцјеп послје којег је формиран Српски народни савез са Биљаном Плавшић као предсједником, послје имплементације резултата ванредних парламентарних избора у Републици Српској одржаних у новембру 1997, Српска демократска странка је детронизована – власт је формирао „тријумвират“ странака из коалиције „Слога“ (Социјалистичка партија Републике Српске, Странка независних социјалдемократа Републике Српске и Српски народни савез) и коалиције и странке са сједиштем из Федерације БиХ, прије свега из коалиције Савез за демократску и цјеловиту БиХ, коју су чиниле политичке партије: Странка демократске акције (Алија Изетбеговић), Странка за Босну и Херцеговину (Харис Силајџић), Либерална странка (Расим Кадих) и Грађанска демократска странка (Ибрахим Спахић).

С обзиром на чињеницу да је у периоду од септембра 1996. до новембра 1997. године формиран највећи број политичких странака у Републици Српској, да их је било заиста много, од којих већине данас нема ни у траговима, овдје ће се само навести њихови називи и, у загради, имена челних људи који су у тренуцима њиховог оснивања били лидери, како су они сами за себе вољели рећи, тих политичких субјеката. Дакле, њихови „портрети“ ће бити тек минимално скицирани.

Српска расељеничка демократска странка из Бијељине (Пантелија Лакић);

Демократска странка за Бања Луку и Крајину (Никола Шпирић);

Српска напредна странка из Бијељине (Горан Планинчић);

Нови демократски покрет из Рудог (Предраг Остојић);

Странка бањалучког центра (Војислав Ерцег);

Српски отаџбински фронт из Бање Луке (Војо Купрешанин);

Демократска патриотска странка Републике Српске из Бање Луке (Предраг Радић);

Странка Дрварчана, Дрвар-Бања Лука (Миле Марчета);

Демократски препород Српске из Бања Луке (Милан Гвозденовић);

Странка приватних привредника из Брчког (Радан Спасојевић);

Савезна странка Југословена за Републику Српску из Бања Луке (Предраг Радуловић Пиле);

Странка просвјете и здравства из Прњавора (Љубинка Драгојевић);

Нова комунистичка партија за Републику Српску из Бања Луке (Радован Бијелић);

Еколошка странка „ЕКОС“ из Бања Луке (Мирослав Башовић);

Еколошки покрет из Мркоњић Града (Борислав Јанковић);

Странка приватне демократије из Модриче (Милош Јоксимовић);

Социјалистичка радничка партија БиХ из Бања Луке, (Душан Штрбац);

Избјегличка странка из Зворника (Никола Вујиновић);

Независна странка (Славојка Баждар);

Српски демократски савез Републике Српске из Теслића (Милан Ближњаковић);

Грађанска странка Републике Српске из Требиња (Миленко Буквић);

„Збијмо се брат до брата“ из Мркоњић Града (Перо Радић);

Српска омладинска странка – нови нараштаји из Српске Илице (Горан Сикима);

Либерално-демократска странка Републике Српске из Требиња (Небојша Рудан);

Српска либерална странка из Требиња (Горан Миљановић);

Демократски покрет „Бирча“ – Удружење грађана Милићи (Младен Мимић);

Нови демократски покрет Бирча из

Предизборни скуп Коалиције „Слога“ 1998.

Милића (Горан Цвјетковић);

Српска странка избјеглих и расељених из Бијељине (Бранко Вејновић);

Нова демократија из Бања Луке (Винка Алексић);

Српски народни савез из Бања Луке (Биљана Плавшић);

Пензионерска странка Републике Српске из Бања Луке (Стојан Богосавац);

Странка грађана европског заједништва из Бања Луке (Миле Кнежевић).

Поменути низ „телеграфског“ помињања новоформианих политичких странака и њихових лидера, продужићемо до краја тог, 20. вијека. Јер, настанак нових странака, било диобом постојећих или формирањем стварно нових, настављен је и током 1998, 1999. и

последње године у том вијеку, 2000.

Прво су опет „пукли“ српски радикали па је из њих почетком '98. настала Радикална странка Републике Српске (Мирослав Радовановић и Мико Перковић из Бијељине), затим је неком „трансформацијом“ из Демократског препорода Српске настао Српски монархистички савез Републике Српске из Бања Луке (Милан Гвозденовић). А чак је и проф. др Петар Кунић те године инаугурисао Демократску патриотску иницијативу, мада нам је остало нејасно како се иницијатива може третирати као нови регистровани политички субјект. У Градишци је маја те године формирана странка локалних амбиција и габарита под називом Странка приватних послодаваца (Стојанка Гибача Иваштанин, иако је иза ње стајао Винко Перић и компанија „ВИКОМ“). Од свих новоформианих странака 1999. године

најзначајнија је Партија демократског прогреса Републике Српске. Она је формирана крајем септембра у Бањој Луци, а њен лидер постао је и дуго био др Младен Иванић, који ће послје првих наредних избора, 2000. године, постати и предсједник Владе Републике Српске, а затим обављати низ функција на нивоу институција БиХ. Изборне 2000. године подијелиле су се двије до тада владајуће странке: Социјалистичка партија Републике Српске и Српски народни савез. Од Социјалистичке партије Републике Српске настала је Демократска социјалистичка партија (Небојша Радмановић), а од Српског народног савеза се издвојила нова партија - Демократски народни савез (Драган Костић). Такође, Марчетина Странка Дрварчана се те године преименовала у Завичајне социјалдемократе, који ће тада ући у локалне парламенте Дрвара и Источног Дрвара и у њему остати до данас. Од крајишког крила Странке српског јединства тада је настала Независна странка „Септембар '93.“ (Остоја Билак).

Иако је период између парламентарних избора одржаних 2000. и оних из 2002. године био један од најмирнијих периода у дотадашњој историји Републике Српске, ни он није прошао без унутарстраначких турбуленција и диоба. Цех су и овог пута платили социјалисти, затим већ „традиционално“ Српска демократска странка и, први дотада, и у досадашњој историји те странке не једини пут, у међувремену преименовани Савез независних социјалдемократа. Почетком 2002, већина социјалиста дистанцирала се од дотадашњег лидера Живка Радишића, који је био приморан да

политички „спас“ потражи у формирању нове, Социјалистичке народне партије (Јагода Лажетић), која је изумрла одмах по неуспјеху на својим првим изборима. Српска демократска странка је пукла тако што се из ње одвојио др Мирко Бањац и формирао свој Савез народног препорода, који је упркос солидном рејтингу свог лидера у претходној странци завршио са тек једним послаником у Народној скупштини Републике Српске, а послје се фузионисао са Демократским народним савезом. Коначно, и унутар до тад јединственог Савеза независних социјалдемократа дошло је до првог раздвајања. Из странке је иступио г. Ранко Бакић и основао своју Партију социјалдемократског центра, али она нигдје није освојила ниједан мандат, а ни нанијела штету Савезу независних социјалдемократа, за шта ће морати сачекати наредну прилику, пар година касније, и удруживање са странком Радом за бољитак.

Исто ће се догодити и са нешто каснијим дисидентом из СНСД-а, Предрагом Ковачевићем, који је након изласка из СНСД-а формирао Демократску странку Српске (по угледу на Коштуничину Демократску странку Србије), али је са њом доживио политички дебакл, на првим и јединим изборима на којима је она учествовала.

Наравно, тиме се не затвара круг настајања нових политичких субјеката на простору Републике Српске. Њих је било и након 2002. године, међутим нећемо их овдје наводити због тога што се надамо да је то већ познато већини потенцијалних читаоца овог штива. И послје наведене године, низале су нове странке, цијепале се старе, опет највише

Српска демократска странка, српски радикали, социјалисти и други, али то није било тако давно да се већи дио јавности Републике Српске тога не би могао (при)сјетити. Тим прије што су многе, тако настале, политичке партије и данас на сцени, било да су владајуће или, пак, опозиционе.

Након претходних реминисценција о политичком плурализму у Републици Српској - за које сматрамо да су неопходан предтекст, пролог и увод у разматрање и разумијевање феномена опозиције у Народној скупштини Републике Српске - његовој етиологији и меандрима у првој деценији њеног постојања, опет се враћамо елаборацији централне теме овог чланка, тј. настанку и положају опозиције у Народној скупштини Републике Српске.

Као што смо овлаш већ наговјестили, опозиција у Народној скупштини Републике Српске се, након прве три године њеног постојања, појавила поткрај 1994. године, издвајањем посланика који нису припадали Српској демократској странци или Српском покрету обнове, него су у предратну Скупштину СРБиХ, односно Скупштину српског народа у БиХ, ушли са листа неких других политичких странака, конкретно Савеза комуниста – Социјалистичке демократске партије, Савеза реформских снага Југославије за БиХ и Демократског социјалистичког савеза, и као такви дјеловали и у Народној скупштини Републике Српске све до реченог дана, децембра 1994. Већина посланика из тих странака - нису тада сви пришли новом клубу, двојица су остала у старом, касније се учланили у

Српску демократску странку и обављали важне функције у њено име - који до тада нису странчарили него заједно са осталим посланицима учествовали у скупштинском раду и одлучивању, се определијелила за самосталан наступ, који је неминовно тај клуб водио у опозицију Српској демократској странци и њеној Влади. Клуб су назвали Независни клуб посланика и чинило га је осам посланика, од десет колико их није припадало Клубу народних посланика Српске демократске странке. Као главни разлог „сепарисања“, независни посланици су навели неслагање са политиком већине која је одбила План Контакт групе за рјешавање кризе у БиХ и успостављање мира у децембру 1994. године, те неукључивање неСДС-ових посланика у мировне преговоре и затезање односа са Србијом, односно СР Југославијом, која је с циљем дисциплиновања руководства из Пала чак увела и санкције за Републику Српску, што се изузетно тешко одразило на стање у самој Српској, како на привредни живот, тако и на политичке односе и борбени морал војника и официра. Нови, Независни клуб је почео оштро критиковати вођство Српске демократске странке, оптужујући га и за заостравање односа са СР Југославијом, односно Србијом и разлаз је био неминован и дефинитиван. Послије тога, одлуке Народне скупштине Републике Српске до краја рата, па и касније, све до парламентарних избора и конституисања новог сазива Народне скупштине 1996, никада више нису биле једногласне.

То само по себи није проблем и не треба га негативно вредновати, мада понекад може довести у питање легитимитет неких одлука и политика

представничких и законодавних тијела и органа, али се мора безусловно поштовати и имплементисати у пракси. Може се рећи да је дјеловање Клуба независних посланика за све вријеме његовог постојања било толерисано, па и, бар јавно, начелно уважавано, без обзира колико су неким челницима Српске демократске странке и руководства Републике Српске због тог „киселог грожђа“ трнули зуби. С друге стране, народни посланици из Клуба независних били су изабрани на исти начин као и они из владајућег клуба, тј. на првим демократским, непосредним парламентарним изборима у БиХ новембра 1990, дакле, имали су пуни легалитет и легитимитет, којег нису јефтино трошили, актуелизујући нека споредна питања, као што се то почело радити у овом, 21. вијеку, посебно у посљедња два-три сазива, неке опозиционе странке из тог периода и данас, па им је то обезбјеђивало несметано дјеловање, бар у Народној скупштини, ако већ не у широј јавности која у тим ратним година, а због ненавикнутости на демократију и њена „правила игре“, није могла да акцептује факт да у парламенту и на политичкој сцени државе у настајању дјелују тамо неки опозиционари.

Клуб независних посланика из Првог сазива Народне скупштине Републике Српске био је иницијална клица и основа стварања Странке независних социјалдемократа, које је од неких припадника тог клуба иницирано одмах по окончању рата, али је регистрација тог новог политичког субјекта обављена тек марта 1996. године. Наравно, нису сви посланици из Клуба независних аутоматски приступили новој политичкој

странци. Неки су се укључили у већ раније створену Социјалистичку партију Републике Српске, а неки сасвим пасивизирали и напустили политику. Међутим, иако су били чланови нових партија, а све оне законски основане и уредно регистроване, посланици из Клуба независних нису могли дјеловати и у Народној скупштини наступати као припадници и представници тих нових партија, него само као припадници Клуба независних посланика.

То ће бити могуће тек после првих послеријатних парламентарних избора у Републици Српској септембра 1996, када су се врло јасно поларизовале скупштинска већина, тј. власт, и скупштинска мањина или опозиција. Након поменутих избора, власт, сада и у међународно признатој Републици Српској, зато што је Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у БиХ, тј. Устав БиХ јасно нормирао да се БиХ састоји од два ентитета: Федерације БиХ и Републике Српске – је формирала Српска демократска странка, јер је сама имала убједљиву парламентарну већину. Због тога су у статус опозиције доспјеле све друге партије које су у тим изборима постале парламентарне. То су: Српска радикална странка Републике Српске, Демократски патриотски блок, Савез за мир и прогрес (Социјалистичка партија Републике Српске, Либерална странка Републике Српске, касније Социјално-либерална странка Републике Српске, Странка независних социјалдемократа), Српска патриотска странка СПаС, Српска странка Крајине и Посавине, касније Српска странка Републике Српске, Странка демократске акције, Савез за БиХ, на челу са Странком за БиХ и Социјалдемократска партија БиХ

са својим коалиционим партнерима. Одмах након инаугурације народних посланика и конституисања новог, Другог сазива Народне скупштине Републике Српске, отпочела је рововска борба између власти и опозиције, нарочито оне окупљене у коалицији Савез за мир и прогрес. Та борба била је оштра и беспощедна, али је задржала неко елементарно поштење и достојанство личности актера, због чега би се и могло рећи да је остајала у границама принципијелности и такмичења у идејама, приједлозима, залагањима за нова, другачија рјешења и сл. Колико год опозиција није била слијепи трабант власти, толико и власт Српске демократске странке није мазила опозицију, напротив - врло ријетко је уважавала оно што је нудила опозиција.

Опозиционе политичке странке ће јој то узвратити на исти начин, истом мјером, па чак и са каматом, чим се стекне прилика за то, а то је било врло брзо, одмах после ванредних парламентарних избора у Републици Српској, одржаних новембра 1997. До њих је дошло због озбиљног расцјепа унутар владајуће Српске демократске странке у љето 1997, после чега је распуштена Народна скупштина, а унутарстраначки конфликти, који су пријетили блокадом политичког система у свим институцијама власти, покушани ријешити изборима. И они су одржани реченог мјесеца и године. У њима се појавио и један нови политички субјект, тек основани Српски народни савез, странка окупљена око предсједнице Републике Биљане Плавшић, а чинили су је углавном бивши чланови Српске демократске странке из структура власти и један број чланова који се до тада није

политички ангажовао. Српски народни савез изашао је у изборе унутар широке коалиције „Слога“, коју су поред њега још чиниле Социјалистичка партија Републике Српске и Странка независних социјалдемократа, и одмах је био друга странка по броју гласова за српски парламент што му је донијело респектабилан број посланика у Народној скупштини.

Те три странке са српским предзнаком и са сједиштем у Републици Српској, заједно са политичким странкама из Коалиције за цјеловиту и демократску БиХ (СДА, Странка за БиХ и друге) формирале су нову Владу Републике Српске у јануару 1998. и то је био први пут да су Владу српског ентитета у БиХ подржали и *de facto* омогућили њено конституисање посланици из странака са сједиштем у другом ентитету, тј. Федерацији БиХ, дакле Бошњаци и Хрвати. Јавност у Републици Српској је, фрустрирана још дјелатним посљедицама ратних догађања, посебно неријешеним питањем огромног броја расељених лица и избјеглица, то тешко поднијела и то је новој власти умањивало легитимитет и био не мали терет о врату, ма колико се она трудила да својим мјерама поправи животни стандард грађана и умањи посљедице изолације Републике Српске на међународном плану која је отпочела одмах после рата. Такође, новостворена опозиција у том сазиву Народне скупштине свакодневно је оспоравала легитимитет нове Владе и власти у цјелини, а ту нову опозицију предводила је управо Српска демократска странка, која је до тада била владајућа партија. Уз Српску демократску странку, статус опозиције имала је, тачније, задржала је још само Српска радикална странка

Опозициони посланици у Шестом скупштинском сазиву

Републике Српске, јер она ни у првој послеријатној Влади Републике Српске није партициповала, па ново стационирање у опозиционим клупама за њу није донијело ништа ново. Нова власт се умногоме односила нетолерантно према опозицији, игноришући скоро све њене идеје, приједлоге или, пак, захтјеве, настојећи у свакој прилици, чак и кад је то по њу било контрапродуктивно, да направи отклон од старе власти, да демонстрира кооперативност са властима Федерације БиХ, са институцијама на нивоу БиХ, те организацијама и институцијама међународне заједнице. То је период у којем је на политичку

сцену Републике Српске и БиХ на велика врата ступио г. Милорад Додик, дашак свјежине на Балкану, да парафразирам оцјену којом га је поласкала Медлин Олбрајт, државни секретар САД, као предсједник те коалиционе Владе, и на њој траје до данас. Међутим, то мучење и „преживљавање“ нових власти Коалиције „Слога“ и врдање по својеврсној Прокрустровој постељи политике у Српској, није дуго потрајало.

Наиме, нови редовни парламентарни и предсједнички избори у Републици Српској одржани су у септембру 1998. У њима су учествовали сви актери

Опозиционе партије у Српској су на изборе 2014. изашле удружене у Коалицију „Савез за промјене“

парламентарног живота у Српској до тада, али и бројни други субјекти који су након ванредних избора остали изван Народне скупштине. У тим околностима и захваљујући дјеловању необичних „силница“, резултати су били слични онима оствареним у претходним, ванредним изборима, па је и њихова имплементација започела и завршила слично. Међутим, овог пута није била формирана нова влада. Нови предсједник Републике Српске, проф. др Никола Поплашен, изабран са заједничке листе СДС-СРРС, да(ва)о је мандат за састав нове Владе три пута, тројици различитих кандидата (Д. Калинић, Б. Миљуш и М. Иванић), али ниједан од њих није успио да добије подршку скупштинске већине и састави Владу Републике Српске, па је на њеном челу и даље био и остао до краја

тог мандата Милорад Додик. Једино њему предсједник Поплашен није нудио мандат иако је он тврдио да има већину. Нова влада није формирана чак ни када је тадашњи тзв. високи представник међународне заједнице, Карлос Вестендорп, смијенио др Поплашену са дужности предсједника Републике, чиме је отворена Пандорина кутија насилних смјена српских кадрова у власти на нивоу Републике, а касније и институција БиХ. Био је то један од тежих периода у историји Републике Српске. Она је тада остала без предсједника Републике, Влада је дуже од двије године радила у тзв. техничком мандату, иако се није либила доношења ни најкрупнијих и најтежих одлука које су битно утицале на статус Републике Српске, пренесено је неколико надлежности са републичких на

институције БиХ, дате су бројне сагласности на приступање БиХ разним уговорним тијелима и међународноправним конвенцијама, повељама, декларацијама и сл., што је јачало њену позицију као државе на рачун ентитета итд. Неспоразуми и сукоби владајуће већине и опозиционих политичких партија су сваким даном били већи и жешћи, а то је само погодовало интервенционизму међународних фактора и слабљењу моћи, угледа и утицаја Републике Српске. Чини се да је у томе предњачила позиција, што се као закључак може извести и из резултата парламентарних и предсједничких избора одржаних новембра 2000, кад су кандидати и странке опозиције, чак и без учешћа Српске радикалне странке Републике Српске (било јој је забрањено учествовање у тим изборима), однијели побједу и успјели да дају своју Владу.

Редовни избори 2000. године карактеристични су, између осталог, и по појави неколико нових политичких актера, од којих ће неки претрајати све до данас. Такође, у њима, поред радикала, није учествовала ни Лазаревићева крајишко-посавска српска странка, па чак ни коалиција „Слога“, која се дефинитивно распала почетком те године, кад је, прво, „пукла“ Социјалистичка партија Републике Српске из које је настала Демократска социјалистичка партија, а потом и Српски народни савез из којег је већина државних функционера формирала Демократски народни савез. Једино је Странка независних социјалдемократа остала јединствена, због чега је и била

најбоље пласирана партија из некадашње „Слоге“ на изборима 2000. Такође, те године први пут је у парламентарним изборима учествовала и Партија демократског прогреса и одмах се пласирала на друго мјесто по броју гласова српских бирача у Републици Српској. То јој је осигурало капацитет да, заједно са Српском демократском странком и Социјалистичком партијом Републике Српске, формира Владу Републике Српске у наредна два мандата. Та странка ће бити у парламентарној већини и учествовати у власти и на нивоу БиХ, али не са Српском демократском странком, него са Странком независних социјалдемократа и Српским народним савезом. Дакле, једна скупштинска већина у Републици Српској, а друга на нивоу БиХ, са Партијом демократског прогреса као везивним ткивом.

Та специфична ситуација знатно је утицала на статус опозиције у Народној скупштини Републике Српске у том периоду. Разлози за то су најмање двоструки. Први је у чињеници да Партија демократског прогреса, која је, иако мањинска, била стуб нове владе, настала као компромисна политичка организација, која, бар у тој првој фази свог дјеловања, није била склона „великим ријечима“ и „рату“ са неистомишљеницима - та пракса у тој странци је видљиво напуштена посљедњих неколико година, кад су у њој на челне функције дошли „неки нови клинци“ - иако је одмах у почетку свог мандата покушавала да драстичним резом направи отклон од претходне, оптужујући ју за криминал и тзв. афере са становима, аутомобилима, одијелима, цвијећем и сл., што је на крају добило судски епилог, али главни актери те

нарације нису били судски пресуђени, што је отупило оштрицу нове СДС-ПДП-СПРС Владе да прогони припаднике претходне власти и представнике странака које су тада дјеловале као опозиција у Народној скупштини Републике Српске, а то су биле СНСД, ДСП, ДНС и странке са сједиштем у Федерацији БиХ (СДА, СБиХ, СДП и НХИ).

Други разлог својеврсног пацифистичког дјеловања странака владајуће већине у Народној скупштини Републике Српске, прије свега Српске демократске странке произилази из позиције у којој се нашла управо Српска демократска странка. Наиме, њој је од стране међународних фактора: читај САД, а потом и официјелних служби из ОЕБС-а, Уједињених нација, Европске уније, Савјета Европе и других, једва „припуштено“ да уђе у нову Владу Републике Српске - не и у институције БиХ - због оптерећења из прошлости, па је она због жеље да остане у власти макар на нивоу Републике Српске била концилијантна према опозицији у њој, а посебно спрам Странке независних социјалдемократа, која је опет вршила власт на нивоу БиХ. Био је на дјелу неки непотписани „пакт о ненападању“, који се може (о)правдати и потребом да се сачувају надлежности и инсигније Републике Српске, које су тада опасно биле угрожене од БиХ политичара и институција, те међународних медијатора, амбасадорократије и, посебно, Канцеларије високог представника (ОХР), предвођених искусним аустријским дипломатом Волфгангом Петричем и, касније, Британцем Педијем Ешдауном. Нажалост, чак и упркос повременим

усаглашеним и јединственим дјеловањем у Народној скупштини Републике Српске и Парламентарној скупштини БиХ свих српских странака које су имале посланике и делегате у тим инстанцијама власти, многа овлашћења су пренесена на ниво институција БиХ. Нека од њих изгласана су чак рукама посланика српских странака, свеједно да ли су оне дизане увис у Народној скупштини Републике Српске или у Представничком, односно Дому народа Парламентарне скупштине БиХ.

Та релативно „мирна коегзистенција“ између позиције и опозиције у Републици Српској, па и у њеној Народној скупштини, која је била успостављена стицајем посебних околности да су све главне политичке партије биле у власти, истина на различитим нивоима, биће прекинута након редовних парламентарних избора одржаних 2002. године. Тада су већину у Српској опет обезбиједиле Српска демократска странка и Партија демократског прогреса, уз подршку повратника у парламентарни живот Српске, а то су били српски радикали којима је дозвољено поновно учествовање у изборима након што је претходно др Никола Поплашен одступио са позиције предсједника те странке. У том часу су Српска демократска странка и Партија демократског прогреса вршиле власт и на нивоу Републике Српске и на нивоу БиХ, а, сад већ, Савез независних социјалдемократа остао у опозицији на оба нивоа, што није могло, а да се не одрази на међусобне односе позиције (СДС и ПДП) и опозиције (СНСД, ДНС и СПРС). Послије 2002. године није више било уздржаности, јер „лајбек је био

Опозициони посланици у Народној скупштини 2009. године

раскопчан“, што би у једној прилици рекао предатни хрватски политичар Влатко Мачек, па су се антагонистичке страсти максимално побудиле и развиле, а страначки лидери (Додик и Калинић) су баш били инвентивни у међусобном анатемисању. Ипак, тај период остаће упамћен и по једној, за Републику Српску, корисној демонстрацији српског јединства које се очитовало и дало резултат у разматрању и доношењу одлука у вези са реформом полиције на којој је снажно инсистирала тзв. међународна заједница с циљем нових преноса надлежности и даљње унитаризације БиХ. Тада су све опозиционе странке подржале власти у Републици Српској, а сам Додик се

успротивио наметању рјешења која дерогирају уставна овлашћења ентитета, конкретно Републике Српске, без обзира на реалну претпоставку да би његово супротно понашање било „топло“ поздрављено и громогласно подржано из међународних кругова.

На неки начин власти Републике Српске, а нарочито њен даташњи предсједник Драган Чавић, „хонорисали“ су ту лојалност опозиције и г. Додика тиме што му је предсједник Републике при крају тог четворогодишњег мандата (2002-2006) повјерио мандат за састав нове владе, након што је Партија демократског прогреса нешто раније, крајем 2005, повукла своју подршку

Влади Српске демократске странке и, по први пут, српских радикала, председника Пере Букејловића. Иначе, тај мандатни период карактеристичан је по томе што је Партија демократског прогреса мијењала свој статус. Прво је била владајућа, па је изашла из власти, али је подржавала мањинску владу, да би на његовом крају опет са три министра ушла у нову Владу Републике Српске. Борба позиције и опозиције у Народној скупштини имала је препознатљиву динамику и садржај, скупштинска засједања су била редовна и атрактивна, чак и када је на пола мандата, 2004, високи представник Педи Ешдаун смијенио тадашњег председника Народне скупштине Републике Српске Драгана Калинића и неке министре из Владе Републике Српске, а на њихова мјеста дошли други људи - нпр. председник српског парламента постаће Душан Стојичић, такође из Српске демократске странке. Иако су биле у опозицији, неке политичке странке и њихови лидери, посебно Савез независних социјалдемократа и Додик, у том периоду су конзумовали више медијског простора него позиционе партије, што им је пружало прилику да јавно декларишу своје погледе на односе у Републици и БиХ и тиме делегитимишу владајућу гарнитуру, што ће им донијети убједљиву побједу на председничким и парламентарним изборима 2006. године.

Послије тих избора и имплементације њихових резултата, у Републици Српској и БиХ ће се етаблирати власт која је, са мањим промјенама, и данас на дјелу. Власт ће формирати Савез независних

социјалдемократа са својим коалиционим партнерима: Демократским народним савезом и Социјалистичком партијом Републике Српске, а у једном краћем периоду и са Партијом демократског прогреса, те са Српском демократском странком на нивоу БиХ. Изузев што су Српска демократска странка и Партија демократског прогреса кратко биле у власти, све остало је готово исто од те 2006. до данас. Распоред политичких снага се није битније мијењао, а ни персоналних промјена није било превише. Тада „дефинисани“ односи према опозицији нису се суштински мијењали, само су владајуће странке из тактичких разлога понекад и донекле ублажавале оштру реторику дисквалификације странака из опозиције и њихових лидера. У томе је предњачио Савез независних социјалдемократа.

И у периоду од 2006. до данас настајале су нове политичке странке, а нестајале старе или престајале бити парламентарне. Опет су се највише дијелиле Српска демократска странка, из које су у актуелизованом периоду настале, између осталих и Демократска партија (Драган Чавић) која се касније фузионисала са Народном демократском странком (Крсто Јандрић) у Демократски народни покрет, који и у, за сад, последњем скупштинском сазиву има своје посланике, а мало иза тога и Савез за демократску Српску (Драган Калинић), пар година после тога и Уједињена Српска (Ненад Стевандић), па Прва Српска демократска странка (др Радомир Лукић), након што Српска демократска странка 1990. (Миладин Недић) претходно није дала никакве резултате,

Опозиција у Девејшом сазиву

затим Социјалистичка партија Републике Српске, која је у међувремену на неки волшебан начин „изгубила“ одредницу „Републике Српске“, од које се прво одвојио Крсто Јандрић и формирао поменућу Народну демократску странку, а нешто касније и опозициони Здравко Крсмановић са Новом социјалистичком партијом и на крају Социјалистичка партије Српске (Горан Селак). У међувремену су из скупштинских клупа српског парламента нестали посланици из Српске радикалне странке Републике Српске, из свих странака са хрватским предзнаком, а укупан број посланика из странака са сједиштем у Федерацији БиХ зауставио се на четири. Ни Демократски народни савез није успио да избјегне дисолуцију. У посљедњем

мандатном периоду из те, некада стабилне партије, издвојиле су се већ двије нове странке – ДЕМОС (Недељко Чубриловић) и Народна партија српске (Дарко Бањац). За разлику од неких претходних мандата, у посљедња два мандата учестали су „трансфери“ народних посланика из једне у другу политичку странку, због чега је Народна скупштина још колоритнија него што су јој то „испоручивали“ изборни резултати. Због тога није риједак случај да један те исти посланик у току само једног мандата буде и у већини и у мањини, и у власти и у опозицији. У неколико посљедњих година запажено је даље маргинализовање опозиције, све теже „пробијање“ у јавност њених идеја, приједлога и тражења, због чега је смањен број усвојених писмена које

је предложила опозиција. Такав однос позиције према опозицији у Народној скупштини Републике Српске, свакако знатно више него нпр. у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ, очекивано се „прелио“ и у ширу јавност Републике. Поларизација међу грађанима је већа данас него прије 20 и више година, а са њом и политичка нетолеранција и социјална искљученост многих група и категорија грађана. То се негативно одражава на политичку стабилност и развој наше политичке заједнице, њену државотворну отпорност и спремност за жртву ради очувања њеног уставноправног и политичког положаја, као и идентитета српског народа.

Као што је већ речено, па и неколико пута поновљено, Народну скупштину од самог њеног настанка чине посланици који су бирани непосредно, у складу са законом прописаним условима, на демократским парламентарним изборима, и то је, уз предсједника Републике, једино политичко тијело и институција власти у којој се налазе они који су директан израз воље народа. То је био и биће извор њеног легитимитета, то јој је давало снагу да има вољу да истраје све ове године у рјешавању бројних изазова и проблема, да се одупре притисцима фактора и бројних иностраних сила које иза демократске „фасаде“ дјелују сасвим супротно прокламованим принципима и нормама. Захваљујући тој и таквој отпорности, те, упркос свему, сложи посланика у кључним тренуцима историје парламента српског ентитета у БиХ и цијеле Републике Српске, Народна скупштина је и могла да

претраје све ове године, да упркос многим изазовима, па и повременим унутрашњим несагласностима и међусобицама, ради на ползу народа и свих грађана српске политичке и државотворне заједнице у БиХ.

Народна скупштина Републике Српске је све вријеме свог постојања и рада, без обзира на то ко у њој био власт, а ко опозиција, ко њоме предсједавао, упркос тешкоћама са којима се суочавала у свом дјеловању, упркос властитим, унутрашњим слабостима, неадекватним пословницима, чак и помањкању техничких услова за рад и сл., као и без обзира на лимите политичког система чији је она важан чинилац, без обзира на то што су изборни закони, правила и прописи из те области омогућавали, па понекад и стимулисали изборе послје којих су у Народну скупштину улазили контроверзни посланици и(з) минорне странке, што су били неправедни према неким политичким субјектима, због чега су они можда добијали мање гласова, посланика и учешћа у власти, без обзира што су на неким засиједањима тог парламента атмосфера и понашање актера били деструктивни, непримјерени коректном парламентарном амбијенту (додуше, нису ријетки ни физички обрачуни посланика у парламентима држава са вишевијековном демократском традицијом.), што су се посланици више препирали него што су тражили конструктивна рјешења итд., била једино званично, институционално мјесто и медијум на којем су се редовно сусретали, водили дијалог, путем којег су износили своје идеје и размјењивали ставове и аргументе,

идејно и вербално се сукобљавали позиција и опозиција. Једино су у том високом дому народног представништва опозициони посланици могли и могу јавно рећи шта мисле о власти и резултатима њеног рада, о приједлозима закона, стратегијама, акционим плановима, кадровским рјешењима, те о стању у друштву у цјелини итд., при чему се не може порећи факт да већина, ма ко је у том тренутку чинио, није понекад прихватала и њихове идеје, приједлоге, захтјеве и сл., кад је процијенила да су били сувисли и конструктивни, по

чему је парламент Републике Српске достигао стандарде рада у неким старијим и развијенијим парламентарним демократијама, што се односи и на медијске могућности праћења њеног рада. Међутим, чињеница што у том истом периоду парламентарна већина у Народној скупштини, посебно посљедњих неколико година, није радо прихватала и увијек усвајала приједлоге и захтјеве политичких партија и посланика из опозиције, је сасвим друго питање и може бити елаборисано у неком наредном тексту.

ШЕСТ ГОДИНА РАДА СЛАВНОГ ПРВОГ САЗИВА

Пише: Мирјана Кусмук

Од формирања Народне скупштине Републике Српске, 24. октобра 1991. године, па све до избора Другог сазива, сједнице парламента привлачиле су велику медијску пажњу. На сједницама је, поред домаћих, био и велики број страних новинара, а сасвим извјесно највећи број акредитованих новинара пратио је сједницу на Јахорини, одржану 5. и 6. маја 1993. године на којој је одбијен Венс-Овенов план.*

У овом тексту покушаћу да вас подсјетим на неке од најважнијих сједница о којима су писали и које су пратили са пажњом не само медији у Републици Српској, него и сви свјетски медији и које заиста с правом носе епитет историјске.**

Руководство Народне скупштине одлучило је да се сједнице у рату одржавају широм Републике Српске, како би показало компактност територије и бригу за све дијелове земље. Тако су сједнице одржане у Билећи, Зворнику, Шамцу, Приједору, Бијељини, Мркоњић Граду, Новом Граду, Бањалуци, Санском Мосту, али ипак највећи број њих одржан је у Палама и на Јахорини. Некада је посланицима било веома тешко да дођу на сједницу јер територија није била компактна и било је немогуће остварити путну комуникацију, по чему је посебан подухват била сједница одржана почетком 1993. године у Билећи, а на коју су посланици стизали

како су знали, неки хеликоптерима, а неки обилазним путевима преко Србије и Црне Горе. И скупштинска Служба путовала је заједно са њима, јер морало се куцати на лицу мјеста, правили су се закони, улагали амандмани, писале резолуције, декларације и закључци.

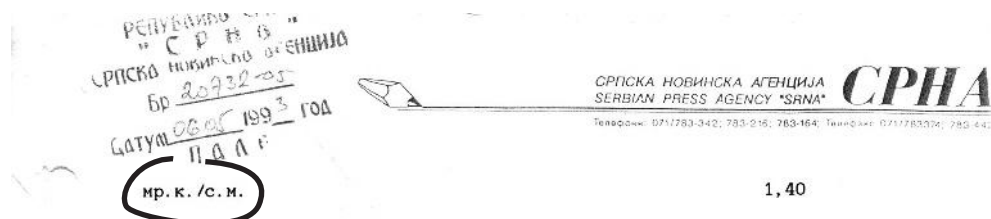
Најважнијим сједницама Првог сазива присуствовао је велики број гостију, међу којима су увијек били високи црквени великодостојници, који су се неријетко обраћали посланицима, интелектуалци, писци, историчари, публицисти....

Велики број сједница, посебно оних на којима су се разматрали мировни планови или ситуација на фронту, био је, бар једним дијелом, затворен за јавност. Међутим, чини се да смо са њих извјештавали континуирано и несметано, јер би нам увијек неко од посланика који би изашао са сједнице да запали цигарету, попије кафу или удахне свјеж ваздух, преносио шта се збивало изнутра. Тај први сазив парламента био је у том смислу „непослушан“, радо су разговарали са нама, домаћим новинарима, и без затора нам преносили детаље са сједнице.

Оно што је посебно занимљиво јесте да су и такозване историјске сједнице имале обиман дневни ред, јер би послије разматрања најважније тачке, као што је мировни план, посланици прешли на дио сједнице на којем су разматрали и усвајали велики број закона од којих су многи, уз измјене, до данас на снази.

*Најмање 200 новинара зајосјело је Јахорину, а данас, са ове дистанце, Јахоринска сједница била је и моје велико „вајћено новинарско кришћење“.

**О сједницама са којих сам извјештавала писаћу нешто оштрије, а оне на којима су биле моје колеге у овом тексту биће фактиографски забиљежене, кроз шикер емитованих вијести Агенције „Срна“.

1,40

СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ: СВЕ ЖРТВОВАТИ ЗА НАРОД, НАРОД НИ ЗА ШТА

СРПСКО САРАЈЕВО, 6. МАЈА (СРНА) - Сугеришући посланицима Скупштине Републике Српске да "под разумним условима" ратификују атински потпис на Венс-Оенов мировни план, председник Републике Србије Слободан Милошевић касно ноћас, између осталог, је нагласио: "Све треба жртвовати за народ, а народ ни за шта", јавља СРНИН извјештач са Скупштине.

По други пут посланицима Скупштине РС обратиће се и грчки премијер Константин Мишотакис, те председници СР Југославије Добриша Ђосић и Црне Горе Момир Булатовић.

Вијесци агенције Срна објављена 6.5.1993. године у 1.40 часова

Почетак рада

Након убиства српског свата на Башчаршији у Сарајеву, прва сједница одржана је 18. марта 1992. и на њој је Скупштина српског народа у БиХ прихватила мировни план португалског дипломате Жозеа Кутиљера, који је предлагао да БиХ буде уређена као децентрализована држава три национална кантона. Тај документ одбили су представници муслиманског народа, иако га је Алија Изетбеговић претходно потписао.

Након што је 6. априла 1992. крња Влада Социјалистичке Републике БиХ, на основу муслиманско-хрватског референдума, прогласила независност БиХ од Југославије, а Европска заједница признала ту независност, у Бањалуци се већ сутрадан, 7. априла 1992. састала Скупштина Републике Српске БиХ и донијела Одлуку о проглашењу Републике

Српске БиХ иостанак у Југославији, засновану на резултатима плебисцита. На истој сједници, Скупштина је обавјештена да су оставке у Предсједништву Социјалистичке Републике БиХ поднијели српски чланови Биљана Плавшић и Никола Кољевић. На истој сједници донесена је Одлука о оснивању Српске новинске агенције.

Одлука о отцјепљењу БиХ од Југославије, запалила је ратну бакљу. Република Српска и њене институције наставиле су свој самосталан пут. Тако је у Бањалуци, 12. маја 1992. године одржана сједница Народне скупштине на којој су донесене стратешке смјернице одбране Републике Српске и основана Војска Републике Српске за чијег команданта је именован генерал Ратко Младић. Изабрано је и Предсједништво Српске Републике БиХ, које су чинили Радован Караџић, Биљана Плавшић и Никола Кољевић. Ова сједница одвијала се иза

затворених врата, а њене одлуке саопштене су по завршетку засједања.

Скупштина је на сједници у Бањалуци, одржаној 11. и 12. августа 1992, донијела Декларацију о државном и политичком уређењу којом је утврђено да се назив Српска Република БиХ мијења у Српска Република. Усвојена је и Декларација о државном и политичком уређењу и амандмани на Устав. У Декларацији се, између осталог, каже да су остварена права српског народа на самоопредјељење. У првој тачки те Декларације пише: „Српске власти су за тренутан и безуслован прекид рата и постизање консензуса о политичком рјешењу кризе“. Скупштина је за председника Врховног суда изабрала Светислава Станојевића, а за републичког јавног тужиоца Мирослава Гладанца. Усвојена је и Декларација о прихватању и подржавању свих хуманитарних настојања међународне заједнице.

Народна скупштина на сједници у Бијељини, 15. септембра 1992. године, донијела је Одлуку о промјени назива Српска Република БиХ у Република Српска.

У Приједору је 31. октобра 1992. одржана права заједничка сједница скупштина Републике Српске и Републике Српске Крајине и усвојена Декларација о сарадњи и тежњама за уједињење у заједничку државу.

Народна скупштина поново је позвала на прекид рата у БиХ са сједнице одржане на Јахорини 17. децембра 1992. године. На овој сједници Народна скупштина усвојила је Декларацију о прекиду рата. Нико од посланика није био против, а пет

је било суздржано. Како се наводи у тој декларацији постојеће линије разграничења сматрају се привременим границама између зараћених страна и важе до постизања политичког договора у БиХ. „Народна скупштина Републике Српске проглашава да је етничко-вјерски рат у БиХ за Републику Српску завршен“, пише у Декларацији у којој се као услов за закључивање мира предвиђа повлачење јединица регуларне Војске Републике Хрватске са територија Републике Српске. На овој сједници Народна скупштина донијела је и Одлуку о избору Радована Карацића за председника Републике Српске, а Биљане Плавшић и Николе Кољевића за потпредседнике Републике. Сједници су као гости присуствовали митрополит дабробосански Николај и митрополит новограчанички Иринеј.

Мировни преговори

У Палама, послије два дана засједања, Народна скупштина Републике Српске је дала, 20. јануара 1993, председнику Радовану Карацићу мандат за потписивање Женевских уставних принципа. Скупштина је изабрала Владимира Лукића за председника Владе Републике Српске, као и министре које је он предложио.

Венс–Овенов мировни план за БиХ први пут се пред народним посланицима нашао на сједници Народне скупштине у Билећи, одржаној 2. и 3. априла 1993. године. Био је то други мировни план понуђен БиХ, након пропасти Кутиљеровог плана из 1992. године који су одбили Муслимани. Разрађен план који је обухватао уставне принципе и мапе разграничења достављен је свим странама у марту 1993. Билећкој, како су

SRPSKO SARAJEVO, 6. MAJA (SRNA) - ZASJEDANJE SKUPŠTINE REPUBLIKE SRPSKE (2): Upravo kada je izgledalo da su uspjela ubjeđivanja od strane Karadžića, Miloševića, Čosića, Bulatovića, Micotakisa i drugih da se Vens - Owenov plan prihvati i kada je rečeno da se vode dogovori pod kojim i pod koliko uslova izglasana je sasvim drugčija odluka - neka narod odluči o svemu. Tako su aktivirane odluke Narodne skupštine iz Bijeljine od 26. aprila. NA SLICI: Zasjedanje je prekidano nekoliko puta, da bi se u pauzama dogovaralo na Klubu poslanika, a konačna odluka donijeta je u zoru Đurđevdana. (Snimio Ljubomir Bartula)

je s pravom mediji nazvali, „istorijskoj sjednici“, prisustvovao je i zamjenik ministra spoljnih poslova Rusije i specijalni izaslanik ruskog predsjednika u мировним преговорима о БиХ Виталиј Чуркин. Сједници су као гости присуствовали принц Томислав Карађорђевић, митрополит дабробосански Николај, делегација тадашње Републике Српске Крајине под вођством председника Скупштине Милета Паспаља, те велики број српских интелектуалаца, међу којима су били Гојко Ђого, Брана Црнчевић...

Први дио сједнице био је отворен за

јавност у дијелу у ком су се посланицима обраћали званичници. Проф. др Никола Кољевић у том обраћању рекао је да је „српска страна за примирје које ће пречицом довести до мира, као и за компромисе који су болни, али морају бити једнако болни за све“. Мировни Венс-Овенов план пред посланике је дошао по принципу „узми или остави“, а пратиле су га, у случају одбијања, пријетње санкцијама и Републици Српској и Савезној Републици Југославији. Сједница је почела око 12 часова, а већ у 14 часова је прекинута како би Чуркин иза затворених врата разговарао са посланицима. Радио Београд и Радио Нови Сад ову сједницу

преносили су директно и баш ту десио се велики медијско-политички гаф. Екипа Радија Нови Сад заборавила је да искључи микрофоне и тако су затворени састанак Чуркина са посланицима имали прилику „ексклузивно“ да слушају сви чији је радио-пријемник био на овој фреквенцији. Док се „пропуст“ открио у етер је отишао већи дио састанка. А на њему су посланици били жестоко против Венс–Овеновог плана. „Посланицима Народне скупштине указао сам да у преговорима покажу много више конструктивности“, једна је реченица коју је Чуркин рекао новинарима након тешких разговора.

Посланици ће исти став заступати и сутрадан, у наставку сједнице. Највећу замјерку износили су на мапе разграничења, а исти став имао је и тадашњи премијер Владимир Лукић који ће двије године касније радити на мапама у Дејтону. „Ја сам за наставак преговора и директне сусрете са муслиманском и хрватском страном, али мапе треба категорички одбити“, рекао је он новинарима у Билећи. Сједницу је пратио јак притисак споља, а посланицима је стизао велики број телеграма подршке из дијаспоре уз поруке да не дају „ниједан милиметар српских земаља и неба изнад њих“.

Другог дана засједања посланици су у Билећи, уз само један суздржан глас, усвојили Декларацију о наставку мировног процеса, уз поруку: „Мир – одмах, преговори – да, мапе – још не“. Народна скупштина одбацила је Венс–Овенов приједлог мапа јер не одговарају етничком саставу становништва.

По завршетку ове, у Билећи је одржана још једна „мирнија“ сједница на којој је усвојен Закон о употреби заставе, грба и химне.*

Притисци за усвајање Венс–Овеновог плана су се настављали па је 26. априла 1993. одржана сједница Народне скупштине у Бијељини на којој су посланици једногласно одбили овај план. Донесена је одлука да се 15. и 16. маја одржи референдум на којем ће се грађани изјаснити о Венс–Овеновом плану. На ову напету сједницу из Београда стигао је Владислав Јовановић, министар спољних послова Савезне Републике Југославије, који је на сједници прочитао писмо које су посланицима упутили предсједник Савезне Републике Југославије Добрица Ђосић, Србије Слободан Милошевић и Црне Горе Момир Булатовић. У том писму они су од посланика тражили да прихвате план, истичући да „они немају право да својим одлукама излажу Савезну Републику Југославију санкцијама и угрожавају десет милиона њених становника“. Консултативну сједницу са Јовановићем, иза затворених врата, посланици су започели 26. априла у 3.35 часова ујутро. Након тих разговора почела је сједница у пленуму на којој је било дозвољено присуство новинара. Сједницу је пратио велики број извјештача. Дискусије посланика биле су веома оштре. „Одлука о неприхватању Венс–Овеновог плана сазријева одавно и ноћас нема потребе чекати 6 часова ујутро да би посланици рекли – НЕ“, рекла је те ноћи потпредсједник Републике Српске Биљана Плавшић. И као што је и рекла – Агенција „Срна“ рано ујутро, 27. априла, у 6.40

*Са сједнице у Билећи за „Срну“ су извјештавала двојица покојних колега Милан Ното и Драгомир Симовић, чија имена наводим, јер свједока догађаја, најалосније, све је мање.

Новинари 6.5.1993. рано у зору чекају крај сједнице о Венс-Оеновом плану у „Рајској долини“ на Јахорини

часова, емитовала је вијест: „Посланици Народне скупштине одбили Венс–Оенов план“. У тој вијести наводи се да је Народна скупштина поново одбила дио Венс–Оеног плана који се односи на мапе, те да су посланици донијели Одлуку о расписивању референдума на којем ће се изјаснити народ Републике Српске.

И ту није крај сједницама на чијем дневном реду је био Венс–Оенов план. Предсједник Републике Српске Радован Караџић, уз велики притисак међународне заједнице, али и званичног Београда, 1. маја 1993. на Конференцији о БиХ у Атини потписао је Венс–Оенов план за БиХ, али уз услов да потпис потврди Народна скупштина. Пет дана након тога, 5. маја 1993. одржана је једна од најважнијих и

најдраматичнијих сједница Народне скупштине, у „Рајској долини“ на Јахорини. Сједници су присуствовали грчки премијер Константин Мицотакис, предсједник Савезне Републике Југославије Добрица Ћосић, Србије Слободан Милошевић, Црне Горе Момир Булатовић, предсједник Скупштине Србије Зоран Лилић и српски премијер Никола Шаиновић*.

Сједница је почела 5. маја у 12 часова обраћањем Мицотакиса, Ћосића, Милошевића, Булатовића и Караџића. Тај дио био је отворен за медије, да би се од 14 часова, па све до изласка Добрице Ћосића пред новинаре, у рану зору наредног дана, ова маратонска сједница одвијала иза затворених врата.**

*Сједницу је праћео велики број акредитованих медија, око 200 новинара из земље, региона и свијета..... чекало је резултате засједања. Све вијести свјетских агенција емитоване су тога дана са Јахорине под ознаком „URGENT“.

**Једини простор на ком су могли да бораве новинари био је испред хоћела „Рајска долина“, на сједиштини хоћела и једној малој импровизованој прес-собици у којој је био један једини телефон за бар 50 акредитованих редакција. Свима нама најближе је било то што је био забрањен улазак и у рестиоран, а то је значило само једно – до краја сједнице нема ни јела ни кафе.

Слободан Милошевић и Констинтин Мицотакис стижу на сједницу на Јахорини

Сједница је прекидана неколико пута јер је предсједник Скупштине Момчило Крајишник давао паузе за консултације посланика. Све је било напето и драматично и наслућивало се да ће Скупштина ипак одбацити Венс-Овенов план, што је значило, с обзиром на став Савезне Републике Југославије, велику неизвјесност. Овоме у прилог говориле су изјаве посланика дате новинарима у паузама засједања, али и изјава Мицотакиса грчким медијима: „Биће веома тешко јер је већина посланика против плана. Одлуку треба очекивати касно ноћас или рано ујутро. Остајем овдје све док се одлука не донесе“.

Била је то једина изјава коју је дао Мицотакис, иако су сви медији покушавали да добију барем једну једину његову реченицу. *

У једној од пауза сједнице, која је почела негдје око 20 часова и трајала скоро до поноћи, посланици су договорили девет услова под којима би Венс-Овенов план могао бити прихваћен. Неки од услова били су да се у року од три недеље укину санкције према Савезној Републици Југославији, да се омогући територијални континуитет Републике Српске, да се изврше корекције мапа, да БиХ буде конфедерална заједница, да се Србима дозволи право на самоопредјељење, да урбани дио Сарајева буде муслиманска провинција, а да остали дијелови града припадну српским провинцијама....

Посланици су се о овим условима, на спрату изнад сале гдје се одржавала сједница, изјашњавали појединачно, прихватили их и пред утицајне госте, који

**И мој колега, иако је новинар Агенције „Срна“, Жељко Цвијановић, није испунио уреднички захтјев да уради интервју са Мицотакисом. Одбијен је одлуком шефа протокола грчког премијера који је рекао да је интервју морао да закаже мноо раније, прије њиховог доласка на Јахорину.*

су стрпљиво чекали њихов став, изашли са њима. Након изношења услова, Народној скупштини су се поново обратили Мицотакис, Милошевић и Булатовић.

Информације о свему што се унутра збива давали су нам посланици који су повремено излазили и тако смо и емитовали вијести. „Све треба жртвовати за народ, а народ ни за шта“, поручио је Милошевић, пише у једној од тих вијести. А у другој се наводи да је Крајишник у обраћању посланицима рекао: „План не смијемо одбити, а не можемо прихватити“.

У три часа ујутро занимљиву изјаву о ономе шта се збива иза затворених врата Србије дао посланик Добрица Ђосић. Рекао је да су излагања гостију била веома убједљива, да је Ђосић рекао и то да народ ван Србије, ако план не буде прихваћен, неће моћи да добија помоћ. „Нисам схватио да ли је то пријетња или немоћ Југославије“, изјавио је уочи самог гласања Видић.

И на крају: како се и очекивало, у рану зору 6. маја, Народна скупштина потврдила је став са сједнице у Билећи и Бијељини и одбацила Венс–Оенов план, одбијајући да верификује Караџићев потпис. Потврђена је и одлука да се одржи референдум. Од 83 посланика, сједници је присуствовало 76. Посланици су Одлуку донијели са 52 гласа за, два против и 12 посланика се суздржало од гласања.

Ову вијест новинарима је саопштио

Добрица Ђосић који је први, видно љут, изашао са сједнице. Рекао је: „Од свих рђавих и кобних одлука које је могла донијети Народна скупштина Републике Српске донијела је најгору и најкобнију. Ове зоре, овог сванућа, поражен је политички разум“. Вијест је емитована 6. маја у 5.15 часова.

У вијести коју је „Срна“ емитовала у 5.30 часова Биљана Плавшић је рекла: „Одлука је очекивана, а шта ће се сада десити ја то не знам“. Након тога Момчило Крајишник је одржао прес-конференцију и саопштио новинарима да су се посланици изјаснили да остану код одлуке коју су донијели у Бијељини, да план није одбијен, него да је коначна одлука препуштена народу који ће се изјаснити на референдуму.

Милошевић није рекао ништа, нити су новинари могли да му се приближе. Његово обезбјеђење у покушају да му ставимо диктафон пред нос док је као фурија пролазио поред нас, буквално нас је пообарало. И тако је предсједник Србије отишао кући, а након тога уведене су санкције на Дрини. У Србију нису могли до иду званичници Републике Српске, а обустављена је свака хуманитарна помоћ за Републику Српску из Савезне Републике Југославије.*

Још једном парламент је засједао због Венс–Оеновог плана. Била је то сједница у Зворнику одржана три дана након „Јахоринске“, 9. маја 1993. На тој сједници дефинисана су питања о којим ће се народ о Мировном плану изјаснити на

**Ову сједницу из Агенције „Срна“ праћили су уредници и новинари: Жељко Цвијановић, Мирјана Кусмук, Невенко Ерић, Слободан Ковачевић, Силејан Зликовац, преводилац Душан Грбић. Колеје су се смјењивале, а Душан и ја остали смо до краја, до ране ђурђевданске зоре 1993. године.*

референдуму 15. и 16. маја 1993. Посланици су усвојили Одлуку по којој ће се грађани изјаснити о томе да ли одобравају Венс–Овенов план, те да ли су за независну Републику Српску, слободну да ступи у равноправне односе са другим народима и државама.

Према подацима Изборне комисије, на референдуму је око 96% гласача одбило Венс–Овенов план, а исто толико потврдно је одговорило на питање о статусу Републике Српске. Народна скупштина потом је верификовала резултате референдума и то је био крај Венс–Овеновог мировног плана.

Овим, активности на мировним преговорима нису престале. Већ у љето исте године, тачније 16. августа 1993. године, у Женеви су почели преговори вођа три зарађене стране у БиХ о њеној подијели на три републике. Народна скупштина је 28. августа 1993. на сједници у Палама усвојила Женевски пакет, познат и као Венс–Столтенбергов план, а на тој сједници посланици су прихватили Уставни споразум о Савезу република БиХ и мапу територијалног разграничења. Међутим, парламент Републике БиХ у Сарајеву одбацио је овај мировни план, након чега су 1. септембра прекинути мировни преговори у Женеви.

План Контакт групе

У априлу 1994. године основана је Контакт група коју су чинили представници САД, Велике Британије Русије, Француске и Њемачке и која је понудила нови мировни план за БиХ. О овом плану Народна скупштина расправљала је на сједници у Палама, 19. јула 1994. године. На још једној „историјској“ сједници иза затворених

врата, Народна скупштина Републике Српске усвојила је Декларацију о предложеном Мировном плану Контакт групе.

Како су медији објавили након затворене сједнице, предсједник Скупштине је изјавио да ће запакована коверта у којој су посланици написали одговор бити отворена у Женеви „због опреза пред покушајима међународне заједнице да наметне прелиминарна рјешења“. У вијести Агенције „Срна“ објављеној под насловом „Шта крије наранџаста коверта“ наводи се да су се „дискусије посланика кретале од резолутног одбијања плана Контакт групе до умјеренијих тонова и давања конструктивних приједлога“. Основне замјерке на план биле су да није прецизиран уставни статус Републике Српске, те да се мапама које предвиђају подјелу БиХ у омјеру 51 : 49% Посавина своди на узак коридор, а да је за Брчко намијењен неприхватљив статус. Иако је једино било извјесно да у коверти пише „да“ или „не“, по изјавама које су пратиле сједницу било је јасно да је одговор на понуђени план негативан.

Одлука ће бити објелодањена већ сутрадан у Женеви, а чланови Контакт групе затражиће од Републике Српске да промијени одговор и прихвати план до 30. јула 1994. године. Донијети такву одлуку било је немогуће јер је по овом плану Република Српска морала да уступи велики дио територије коју је контролисала, Муслиманско-Хрватској Федерацији.

Због тога је Народна скупштина одлучила да поново пита народ. Донесена је одлука о изјашњавању о плану Контакт

Новинари Ројтерса Радул Радовановић и Војо Сијејановић узимају изјаву њошћпредсједника Српске Николе Кољевића

групе на плебисциту 27. и 28. августа 1994. године. На том плебисциту, чији је резултат Народна скупштина прихватила 1. септембра 1994, 96,12% грађана изјаснило се против прихватања плана Контакт групе. Слободан Милошевић након ове одлуке изјавио је да „нико нема право да одбије мир у име целог српског народа“, те да вође Републике Српске поступају против интереса цијелог српског народа и осталих грађана Савезне Републике Југославије. Дошли су најтежи дани од почетка рата. Милошевић је појачао санкције на Дрини, а прекинуте су чак и телефонске везе са Србијом. Почели су ваздушни напади НАТО снага на Републику Српску. Појачали су се и напади на Републику Српску од стране Армије Републике БиХ. И у једном интервјуу који ми је тог новембра 1994. године дао

Никола Кољевић, а објавила „Јавност“, наслов је открио све оно што ће се касније и догодити „Офанзива на Републику Српску по мапи Контакт групе“.

Мировним плановима Народна скупштина неће се бавити до краја 1994. године, а он ће се поново на дневном реду наћи у фебруару 1995. Важно је напоменути да је крајем 1994. године одржана још једна важна сједница, не толико у међународном колико у смислу функционисања демократије у раду парламента. Наиме, на сједници 29. децембра 1994. седам народних посланика формирало је Клуб независних посланика и овим је Народна скупштина добила два клуба који су до тада дјеловали у јединственом клубу посланика Народне скупштине. За предсједника Независног

клуба изабран је Милорад Додик, а чинили су га некадашњи чланови Савеза реформских снага и Социјалистичке демократске партије БиХ. Додик је након сједнице рекао новинарима да ови посланици желе да се чује њихов аутономан глас у парламенту у времену у којем се рјешава судбина српског народа.

И заиста, Клуб независних посланика је већ на сједници у Шамцу, одржаној 13. фебруара 1995, изнио први аутономан глас који је гласио да треба подржати план Контакт групе. Међутим, Народна скупштина већином гласова одбацила је њихово писмо прочитано на почетку сједнице и тврдње изречене у корист прихватања плана. Предсједник Клуба Милорад Додик у изјави Агенцији „Срна“, емитованој 13. фебруара 1995. у 13 часова, рекао је да ће „Клуб истрајати у настојању да се план Контакт групе прихвати као основа за даље дјеловање“.

За нас новинаре била је ово нова ситуација у којој однедавно постоје два Клуба, а чланови Клуба независних посланика нашли су се на удару због другачијег става.*

Народна скупштина са сједнице у Шамцу упутила је писмо Слободану Милошевићу у којем га позива да укине санкције на Дрини и понавља да су мапе разграничења неприхватљиве.

Још је један занимљив догађај у вези са овом сједницом, коју су поред домаћих пратили и новинари „Асошијетед преса“ и „Ројтерса“. Јован Ковачић, који је у то вријеме радио за „Ројтерс“, у једној паузи упитао је Радована Караџића како гледа на објављивање листе ратних злочинаца коју је издао Међународни суд за ратне злочине у Хагу и на којој је и његово име. Мени редакција није јавила ову вијест па сам само поставила диктафон. Караџић је одговорио кратко на енглеском језику и била је то његова прва изјава о Хашком трибуналу, емитована 13. фебруара 1995. у 16.55 часова у „Срнином“ тикеру вијести. Изјава је гласила: „Република Српска извешће пред суд сваког за кога се докаже да је починио ратни злочин. Наш устав забрањује да испоручујемо грађане Републике Српске“.

Долази мир

И док се план Контакт групе „крчкао“, а мапе вјероватно кориговале далеко одавде, у априлу 1995. одржана је једна од најдраматичнијих сједница са становишта унутрашњих односа у Републици Српској. Сједница Народне скупштине у Санском Мосту почела је 15. априла 1994. године у 11 часова. Ноћ уочи сједнице одржана је сједница Клуба посланика и Главног одбора СДС-а који су иза затворених врата донијели закључке.**

*Додик је, када сам заштражила изјаву у Шамцу, рекао: „Шта ће ти кад је не смијеш објавити?“ „Смијем“, рекла сам, јер сам знала да на деску Агенције „Срна“ сједе професионалци који неће оставити ништа. И заиста, вијест је емитована, тачно у 13 часова.

**Новинар „Срне“ Неђо Ђевић по „земљачкој“ линији „извукао“ је закључке од предсједника Извршног одбора СДС-а Велибора Остојића. Док је Остојић читао закључке написане руком на папиру, сјустила сам диктафон и снимила га. Закључке смо послали редакцији која их је објавила у 1 час иза ноћи. Овај детаљ веома је занимљив са становишта слободе медија у ситуацији у којој би та слобода с правом могла бити озбиљно ограничена. А није била.

Суочени са притисцима за усвајање плана Контакт групе и тешком ситуацијом на фронту, власти Републике Српске и Републике Српске Крајине су на овој сједници покренуле иницијативу за реализацију Приједорске декларације о уједињењу Републике Српске и Републике Српске Крајине у јединствену федерацију. Очито је да су на овај начин покушале да поправе преговарачку позицију. Уочи сједнице могло се чути да су мапе Контакт групе направљене да Република Српска и Република Српска Крајина нестану као државе.

Међутим, све што се збивало у Санском Мосту упућивало је на дубоку кризу и на неслагање војног и политичког руководства. Сви су о томе „шушкали“, а новинари су били потпуно одсјечени од сваког извора информација. *

Иако је сједница почела у 11 часова, прву вијест Агенција „Срна“ емитовала је тек у 15 часова, наводећи кратко да Народној скупштини извјештај о војној ситуацији у Српској, са освртом на стање на бихаћком ратишту, подноси генерал Ратко Младић.

Први дан сједнице, са које готово да није било вијести, окончан је око поноћи, а други је почео у недјељу, 16. априла, у 11.35 часова. Агенција „Срна“, тек предвече тога дана, у 17.25 часова, емитовала је вијест да посланици и даље расправљају о војно-политичкој ситуацији. Сљедећа вијест емитована је у

2 часа иза поноћи и у њој се наводи да су се „Младић и Карацић обратили поново посланицима и говорили о војној ситуацији“. И то је била посљедња емитована вијест са „Санске сједнице“ Народне скупштине. Први пут ниједна ријеч о ономе што се дешавало у хотелу „Санус“ није допирала до новинара, нити је било закључака.

Мјесец након „Санске сједнице“, 23. маја 1995, одржана је ванредна сједница Народне скупштине у Банском двору у Бањалуци. Сједница је сазвана након што је Хрватска војска заузела Западну Славонију, а једина тачка дневног реда била је „Војно-политичка ситуација након окупације Западне Славоније“. Овој сједници присуствовали су у име Главног штаба Војске Републике Српске генерали Милан Гверо и Здравко Толимир. Посланици су осудили хрватску агресију на Западну Славонију.

И ова сједница била је затворена за јавност, али не у мјери у којој је била „Санска“. У паузи сједнице предсједник Скупштине Момчило Крајишник дао је изјаву да се поново разговара о уједињењу са Републиком Српском Крајином, а парламент је другог дана засједања, 24. маја касно увече, донио одлуку о уједињењу Републике Српске и Републике Српске Крајине у једну државу са јединственом влашћу и одбраном. Одлука о уједињењу није реализована, а само два мјесеца касније услиједиле су велике војне акције у којима је Република Српска Крајина

**Прес-цензиар је био у поштини, удаљеној барем 200 метара од хотела „Санус“, где се одржавала сједница. Била је то једина сједница када је било немогуће пресресити народној посланика и сазнати било шта. Занимљиво је да су и ову сједницу праћили извјештачи највећих свјетских медија.*

Сједница Првог сазива у Санском Мосћу

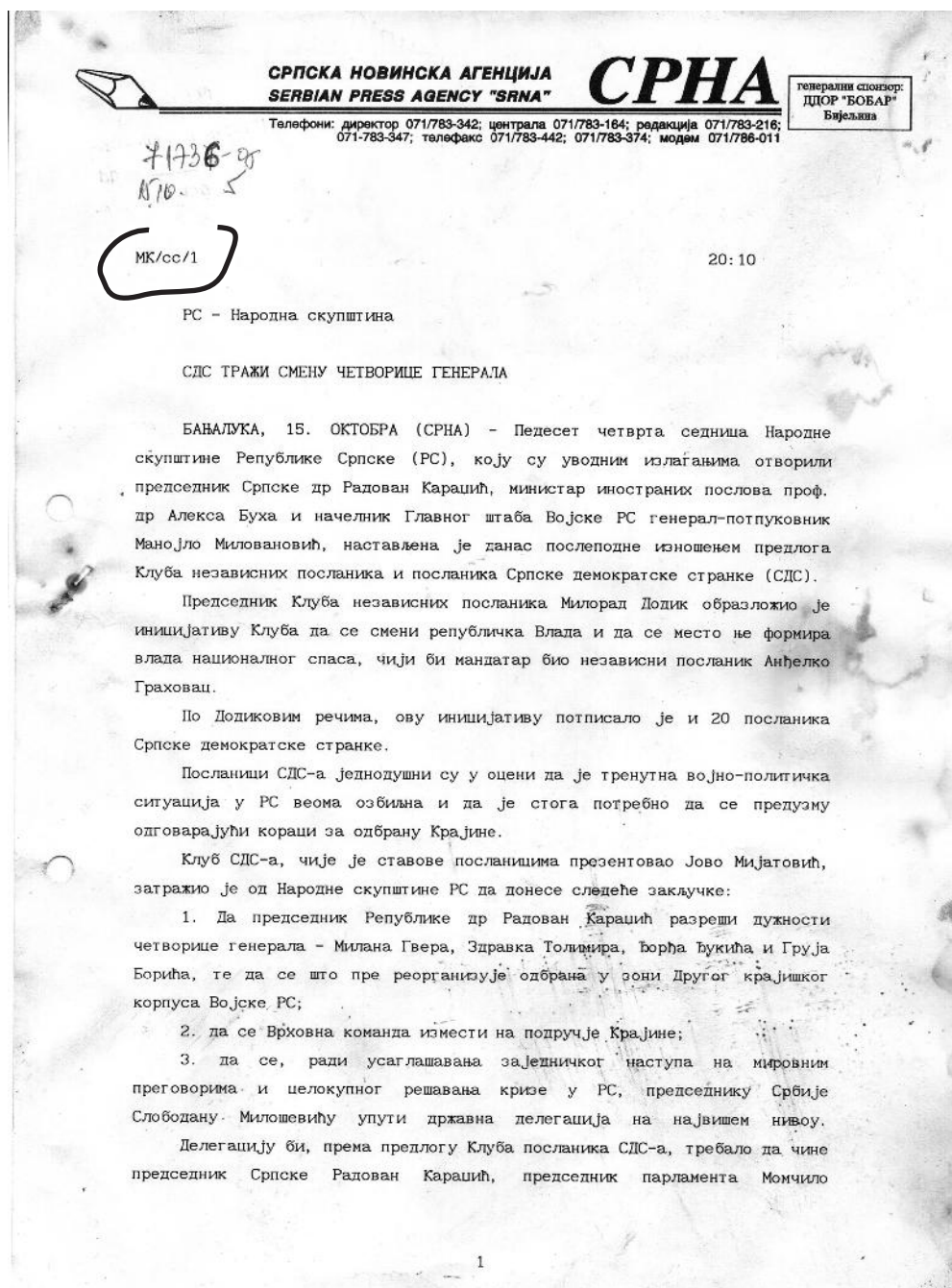
престала да постоји, а више од 200.000 Срба протјерано је из Хрватске у највећем егзодусу на просторима бивше Југославије.

У паузама сједнице новинари су постављали питања руководству Републике Српске да ли знају нешто о разговорима о мировним рјешењима о којима са америчким амбасадором и чланом Контакт групе Робертом Фрејзером разговара Слободан Милошевић? „Добро је што Милошевић разговара са Американцима, јер Америка је најутицајнији пресудни фактор у свијету“, одговорио нам је на питање постављено током сједнице у Бањалуци Радован Караџић. Истовремено, одбио је да коментарише противљење уједињењу које је стизало од премијера Републике Српске Крајине Борислава Микелића, који је служио за

блиског Милошевићевог сарадника.

Пред потписивање мировног споразума

Након што је у љето 1995. године „пала“ Републике Српска Крајина, а стотине хиљада избјеглица кренуло 4. августа 1995. године на пут без повратка, започела је удружена хрватско-муслиманска офанзива на градове на сјеверу Републике Српске: Гламоч, Дрвар, Петровац, Сански Мост..... Република Српска у тој офанзиви изгубила је 12 општина, а посљедњи је пао Сански Мост – 10. октобра 1995. године. У Бањалуку су се слиле десетине хиљада избјеглица. Таква атмосфера пратила је веома драматичну сједницу Народне скупштине која је одржана у Банском двору у Бањалуци, 14. октобра 1995. године.

Једна од вијести Агенције "Срна" емитована са сједнице у Бањалуци 15.10.1995.

Вече уочи сједнице одржавале су се сједнице клубова посланика: Клуба СДС-а и Клуба независних посланика. Предсједник Клуба посланика СДС-а проф. др Војислав Максимовић рекао је да посланици овог клуба траже

одговорност политичара и војних оперативних команданата у вези са збивањима на западу земље. Сједница је окончана око 2 часа иза поноћи, а Максимовић је по завршетку сједнице рекао медијима да је закључено да се

западни дио Републике Српске мора одбрани свим средствима, док су у ваздуху лебдјеле стрепња и страх за судбину и саме Бањалуке.

Истовремено је Клуб независних посланика усаглашавао ставове за сутрашњу сједницу и прикупљао потписе за проглашење Бањалуке главним градом Републике Српске.

Посланици су затворену сједницу Скупштине почели у 10.45 часова, 15. октобра 1995. године. Сједници је присуствовало 67 посланика. На самом почетку сједнице предсједник Клуба независних посланика Милорад Додик затражио је паузу како би се одржале заједничке консултације оба клуба у парламенту. Како нису успјели да усагласе ставове пред Народну скупштину изнесени су приједлози оба клуба. Додик је образложио иницијативу Клуба независних посланика да се смијени Влада и формира Влада националног спаса, чији мандатар би био посланик Анђелко Граховац. Рекао је да је иницијативу да Бањалука буде проглашена главним градом потписало више од 20 посланика.

Клуб СДС-а, чије ставове је презентовао Јово Мијатовић, тражио је да Скупштина донесе сљедеће закључке: да се дужности разријеше четири генерала: Милан Гверо, Здравко Толимир, Ђорђе Ђукић и Грујо Борића, да се реорганизује одбрана у зони Другог крајишког корпуса, да се Врховна команда измјести у Крајину, да се усагласи заједнички наступ на мировним преговорима и предсједнику Србије Милошевићу упути делегација на

највишем нивоу.... Са сједнице су допирале вијести о тешкој и мучној расправи, о упозорењима да се Република Српска брани на три тачке – коридору, бањалучкој регији и Трнову, али и да се разговара о мировним преговорима који се воде далеко одавде, у Женеви и Њујорку.

Министар иностраних послова Алекса Буха рекао је први пут посланицима на овој сједници да је у Женеви договорено да ће се БиХ састојати из два ентитета, Републике Српске и Муслиманско-Хрватске Федерације, те да ће бити омогућени паралелни специјални односи са сусједним земљама.... што ће се и десити већ у новембру у Дејтону. На тај начин међународна заједница је *de facto* први пут признала постојање Републике Српске.

Након мучних расправа, у један час иза поноћи објављено је да је са 60 гласова за и четири уздржана од гласања прихваћена оставка премијера Душана Козића, али и одбијен приједлог Клуба независних посланика о измјени члана 9 Устава Републике Српске да умјесто Српског Сарајева главни град буде Бањалука. Парламент је изгласао приједлог о смјени четворице генерала, те да се врховна команда премјести у Крајину.

У другом отвореном дијелу засједања разговарало се о положају прогнаног српског становништва, њиховом смјештању и хуманитраној помоћи. Шеф Републичког штаба за прихват и смјештај избјеглица Гојко Кличковић изнио је податак да је од почетка егзодуса из Западне Славоније преко територије Републике Српске, прешло 465.000

Делегација Српске пред пута у Дејтон испред виле „Босанка“ у Београду: Алекса Буха, Никола Кољевић, Момчило Крајишник, проф. др Радомир Лукић, проф. др Јован Заметишца, проф. др Гашио Мијановић и проф. др Владимир Лукић и преводилац Марина Рајиковић

избјеглица. „Од тога је 230.000 са наших простора, а други дио је из Републике Српске Крајине“, рекао је он обраћајући се посланицима. У изјави датој „Гласу српском“ по завршетку сједнице, председник Народне скупштине Момчило Крајишник рекао је да је сједница била тешка и по својим закључцима „историјска“.

Расправа о „актуелним питањима унутрашње и спољне политике“ настављена је и на следећој редовној сједници, одржаној шест дана касније, тачније 22. октобра 1995. у Бијељини.

На почетку ове сједнице, на којој је усвојена политичка платформа за

предстојеће мировне преговоре у САД, Крајишник је рекао да је делегација Републике Српске 19. октобра разговарала са Слободаном Милошевићем и да је он рекао да ће у мировним преговорима поштовати стратешке циљеве Републике Српске, да ће се залагати да Српска добије широк коридор у појасу Брчког, те да је пружио увјеравања да ће јој бити враћене територије изгубљене у недавној хрватско-муслиманској офанзиви, тачније 12 општина у тзв. Високој Крајини, те да јој буде обезбјеђен излаз на море и да задржи Српско Сарајево. Извјештај о преговорима са Милошевићем посланицима је поднио потпредседник парламента Милован Милановић.

Потписивање Дејтонског мировног споразума

И ова сједница трајала је до дубоко у ноћ. Посланици су првог дана засједања око један час иза поноћи одобрили контакте Војске Републике Српске са представницима других земаља у вези са ангажовањем мултинационалних снага у БиХ. Парламент је усагласио да су спремни да дају одобрење за стационирање војника из Русије, Украјине и других пријатељских земаља на граници Републике Српске са Муслиманско-Хрватском Федерацијом.

Другог дана засједања усвојена је Платформа за мировне преговоре, који су у војној бази у Дејтону почињали за седам дана, 31. октобра. Платформа се састојала од осам тачака са принципима

за уставни споразум и шест тачака које се односе на територијалне приоритете. Ову платформу, како је одлучила Скупштина 23. октобра 1995, заступала је делегација коју су чинили: потпредсједник Републике Српске Никола Кољевић, предсједник парламента Момчило Крајишник и министар спољних послова Алекса Буха са којима су у Дејтон још путовали: проф. др Владимир Лукић, проф. др Радомир Лукић, проф. др Гашо Мијановић и проф. др Јован Заметица.

Након потписивања Дејтонског мировног споразума 21. новембра 1995. и његове ратификације у Паризу 14. децембра, прва сједница Народне скупштине Републике Српске одржана је на Јахорини, 17. децембра 1995. године.

У новинарској биљежници са ове сједнице записала сам овако:

На Јахорини је у 10.50 часова почела 56. редовна сједница Народне скупштине Републике Српске на којој је делегација Републике Српске посланицима поднијела извјештај о Мировној конференцији у Дејтону.

Владимир Лукић (члан експертског тима за територијално разграничење на преговорима у Дејтону): „Због промјена унесених на карти територијалне подјеле послје разговора у Дејтону обратио сам се писмом председнику Србије Слободану Милошевићу. Дошло је до измјена карте, а границе су у корист Федерације помјерене код Градача и Вукосавља, затим код Шамца гдје граница улази у град, потом на југу Сарајева гдје нам одузимају фабрику „Фамос“, радарске станице на Јахорини и највише коте на овој планини, гранична линија улази и у Трново са сјеверне стране, одузимају нам најквалитетнији дио Поповог поља и пресецају пут Љубиње–Требиње. Површина територије Републике Српске тако сада износи 48,62% БиХ, а не 49%. У Паризу је извршена корекција мапа код Градача, али постоји могућност да буде још измјена што сам писмено затражио од Милошевића који је у име Срба парафирао Дејтонски споразум“.

Послије уводног излагања проф. Лукића отворена је посланичка расправа.

Мирко Мијатовић: „Молим вас да приликом даљих евентуалних измјена консултујете стручњаке са терена“.

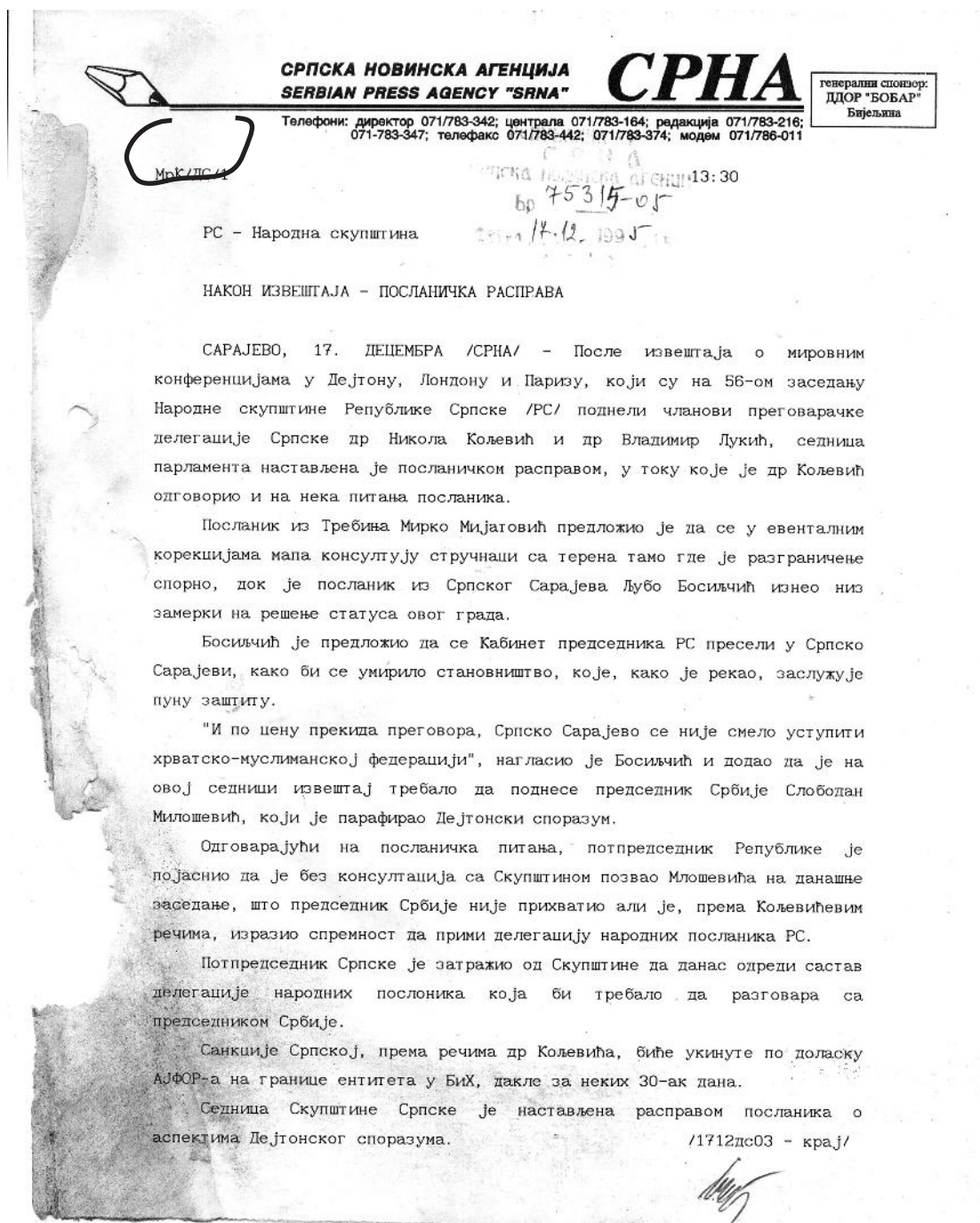
Љубо Босиљчић: „Страшно је све ово што се догодило са Српским Сарајевом. Предлажем да председник Републике

Српске сиђе у Српско Сарајево и да умири народ. Народ у Српском Сарајеву заслужио је заштиту. По цијену прекида преговора није смјело бити уступања Сарајева Федерацији. Данас би овдје извјештај требало да поднесе Слободан Милошевић који је потписао Дејтонски споразум“.

Никола Кољевић, потпредседник Републике Српске: „До укидања санкција Републици Српској доћи ће по доласку војних снага ИФОР-а на границе између ентитета, значи за 30 дана. Ја сам без одобрења Скупштине на данашњу сједницу позвао Милошевића, али он је тај позив одбио и рекао да је спреман да прими делегацију коју ће чинити група посланика“.

Потом је Народна скупштина Републике Српске са једним уздржаним гласом изабрала Рајка Касагића за новог председника Владе.

У тикеру Агенције „Срна“, у вијести емитованој у 12.35 наводи се да је Кољевић упознао посланике о мировним конференцијама у Лондону и Паризу. Рекао је да се у Лондону говорило искључиво о имплементацији Дејтонског споразума и да су се земље учеснице обавезале да ће финансијски помоћи реконструкцију оба ентитета. Кољевић је рекао да је други аспект Конференције у Лондону била непромјењивост Дејтонског споразума. Формирана је специјална екипа предвођена Карлом Билтом која ће радити на имплементацији Дејтонског споразума у Сарајеву, а тај тим предводи Михаел Штајнер. „На састанцима вођеним у претходна два дана речено је да народ у Српском Сарајеву има право да остане до изградње новог града или да оде“, рекао је Кољевић.

Вијести са прве сједнице одржане након потписивања Дејтонског мировног споразума 17.12.1995.

Највише полемике водило се о најболнијој тачки Дејтонског споразума, а то је уступање територије Српског Сарајева Федерацији. Посланици су позивали председника Републике

Српске, Владу и Народну скупштину да се 25. децембра из Пала преселе у Сарајево и да „остану са народом који је издат и продат“. „Тражим да Скупштина Републике Српске прецизно заузме став о

народу у Српском Сарајеву, Вукосављу и Брчком. Народ у Српском Сарајеву изразио је жељу да остане на својим огњиштима и да државне институције пронађу ријешење. Република Српска мора стати уз народ Српског Сарајева. Државне институције – Предсједништво, Влада и Скупштина требало би да до 25. децембра преселе своја сједишта у Српско Сарајево“, рекао је у веома емотивном обраћању на сједници предсједник Ратног предсједништва Српског Сарајева и народни посланик из Илијаша Трифко Радић.

И као што је наведено у „Срниној“ вијести, емитованој у 15.30 часова: „Посланичка дискусија о аспектима Мировног споразума о БиХ обиљежена је дисонантним тоновима и кретала се од резолутног одбијања до позива да се ситуација разумно сагледа“.

Посланици су говорили да је највећа жртва коју су Срби дали у Дејтону губитак Српског Сарајева и да сада треба стати пред 120.000 људи који су четири године бранили своје домове и рећи им да нису дио Републике Српске. Била је ово једна од најтужнијих сједница од конституисања Народне скупштине, а окончана је усвајањем Декларације о статусу угрожених дијелова Републике Српске. У тој декларацији грађани Српског Сарајева, Вукосавља и дијела Подриња позивају се да остану на својим огњиштима, формирају локалну власт и да „наставе

политичку борбу до коначног праведног рјешења њиховог статуса“. САД, земље чланице Контакт групе и међународна заједница позивају се да им помогну у остваривању легитимних интереса српског народа. Народна скупштина усвојила је на овој сједници и Одлуку о смјештају снага за одржавање мира на подручју Републике Српске.

Крај мандата Првог сазива

У 1996. години почела је имплементација Дејтонског мировног споразума, а 25. јуна 1996. године Народна скупштина донијела је Закон о политичким организацијама, којим је грађанима Републике Српске омогућено право на слободно политичко организовање и формирање политичких странака.

Скупштина је 9. јула 1996. године усвојила Одлуку о расписивању избора за народне посланике другог сазива и одборнике у Скупштини Града Српско Сарајево и у скупштинама општина. Одлучено је да ће се избори одржати 14. септембра 1996. године, у складу са Законом о избору народних посланика и одборника и Анексом 3 Општег оквирног споразума за мир у БиХ.

Непосредним гласањем, на територији Српске, која је била једна изборна јединица, мандате су на изборима добила 83 народна посланика.

Из архива

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

Република Српска
НАРОДНА СКУПШТИНА

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД
ОД ОКТОБРА 1991. ДО ОКТОБРА 1993. ГОДИНЕ

Пала, октобра 1993. године

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД ОД ОКТОБРА 1991. ДО ОКТОБРА 1993. ГОДИНЕ

Скупштина српског народа Босне и Херцеговине конституисана је 24. октобра 1991. године. Од конституисања одржала је 35 седница. У овом извештају, који обухвата двогодишњи период судбоносне борбе српског народа на овом простору, Народна скупштина, састављена од легитимних представника српског народа, имала је изузетно значајну активност и била одлучујући фактор у обликовању, изграђивању и конституисању Републике Српске. Извештај, који се ради на основу Закључка Народне скупштине, покушаће да да најважније податке о раду, назнаку питања која су била предмет одлучивања, преглед активности Скупштине, њених радних тела, носилаца функција у Скупштини, као и рад стручних служби, односно свих који су у назначеном периоду активно допринели остваривању улоге Скупштине у овом историјском периоду.

С обзиром на то да је документација о раду Скупштине за првих 15 седница остала у окупираном Сарајеву, самим тим ће се и приказ рада овог периода дати сумарно, на основу усвојених докумената објављених у „Службеном гласнику Републике Српске“. Исто тако, као допуна овом извештају, пре истека мандата првог сазива Народне скупштине Републике Српске, припремиће се преглед рада наредног периода.

Криза у бившој Југославији, неодговорни сецесионизам потпомогнут од традиционалних непријатеља Југославије, ставио је легалне и легитимне представнике српског народа у Босни и Херцеговини пред историјску одговорност. Безобзирна коалиција политичких представника муслиманске и хрватске националне заједнице, која се, кршећи Устав бивше Босне и Херцеговине и све дотадашње, заједнички усвојене законе, одлучила на сецесију, била је у темељу супротна избореном праву српског народа да живи као целина на свом етничком простору, заједно са својом браћом у Србији и Црној Гори.

Народни посланици и политичко вођство српског народа, полазећи од неотуђивог права народа на самоопредељење и Устава бивше Босне и Херцеговине, одлучили су да оснују Скупштину српског народа у Босни и Херцеговини на првом заседању, одржаном 24. октобра 1991. године. Овом чину конституисања Скупштине српског народа приступила су 72 посланика Српске демократске странке, један посланик Српског покрета обнове и четири посланика Савеза реформских снага. Поред ове одлуке, на првом заседању, као најважнији акт донесена је и Одлука о остајању српског народа у заједничкој држави Југославији. Скупштина српског народа и њени легитимни политички представници, у првим корацима конституисања српске државе, руководили су се са два основна

принципа: првим, да ништа што траже као право за српски народ у Босни и Херцеговини не оспоравају другим народима који живе на овом простору и, другим, да судбоносна питања о положају српског народа изнесу на плебисциту (референдуму) односно да народ потврди или одбаци таква одређења. Руководећи се овим принципима, поред конститутивних аката Скупштине, Пословника и именовања функционера, Скупштина је на Првој седници донела Одлуку о расписивању и спровођењу плебисцита српског народа у Босни и Херцеговини и Декларацију Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини.

Успешно спроведен плебисцит српског народа потврдио је исправност одређења народних представника. Декларација је објаснила разлоге установљења Скупштине српског народа у бившој Босни и Херцеговини. Она представља темељан акт који је народ прихватио и показао спремност да то одређење брани и оружјем у руци. Поучено трагичним искуством у овом веку, поготово геноцидом извршеним над српским народом, осећајући претњу и опасност од нових сличних трагичних догађаја, Скупштина је обзанила целокупној јавности путем ове декларације, да је српски народ историјски, државотворан и равноправан са другим народима на овим просторима. Исто тако, утврђено је да је Скупштина највиши легални и легитимни представник српског народа и да само њени представници могу представљати и заступати српски народ у земљи и иностранству.

Респектујући вековну борбу српског народа за слободу, свечано је изјављено да

српски народ има историјска права и стварне интересе да живи у једној савезној држави са осталим деловима српског народа и са другим народима који то желе. Том приликом, Скупштина српског народа прокламовала је да ће радити демократски и изразила уверење да ће таквим радом уредити односе и са другим народима. Ту свечану прокламацију Скупштина, у двогодишњој борби српског народа, није изневерила. О томе говори податак да је Скупштина, и поред ратних дејстава, у сталном заседању и да је до сада одржала 35 седница.

Друга седница, одржана 21. октобра 1991. године, посебно је значајна по томе што су народни посланици одлучивали о територијама општина, месних заједница и насељених места у Босни и Херцеговини која се сматрају територијом Савезне Државе Југославије, а донесена је и Одлука о верификацији проглашених српских аутономних области у Босни и Херцеговини. Формирање аутономних области одговор је на централизацију власти у рукама хрватско-муслиманске коалиције и покушај подјармљивања српског народа у бившој Босни и Херцеговини. Области су представљале прве самосталне органе власти и претечу формирања јединствене Српске Републике Босне и Херцеговине. Области су након испуњења своје функције укинуте амандманима на Устав Републике Српске. Овом приликом треба истаћи јединство и патриотизам посланика приликом гласања о овом питању. Наиме, Уставом је предвиђено да се о овом одлучује двотрећинском већином укупног броја посланика, а том приликом седници је присуствовало управо толико посланика.

Развој политичке ситуације и припрема сецесије, као и резултати плебисцита српског народа, определили су Скупштину да се приступи формирању Републике Српске БиХ, као федералне јединице у саставу Савезне Државе Југославије, и то у случају да хрватска и муслиманска заједница промене свој однос према Југославији. О томе је одлучено на Четвртој седници Скупштине српског народа, одржаној 21. децембра 1991. године. Том приликом образован је и изабран Министарски савет Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини и донесена је Одлука о признавању Републике Српске Крајине.

Следећи демократске традиције српског народа, а имајући осећај историјске одговорности за тренутак у коме се безобзирно, кршећи све међународне правне норме, комада Југославија, Скупштина српског народа доноси, 9. јануара 1992. године, Декларацију о проглашењу Републике српског народа БиХ. Том декларацијом, поред дефинитивног одређења да српски народ на овом простору остане у заједничкој држави Југославији, поново се изражава став Скупштине да се разграничење са другим двома заједницама у бившој Босни и Херцеговини изврши мирним путем и договором, уз уважавање етничких, историјских, правних, културних, економских, географских, комуникацијских и других битних критерија. Скупштина се обавезала да ће у овом поступку разграничења поштовати принципе и правила међународног права. Овај чин био је и настојање да се допринесе мирном остваривању права на самоопредељење и муслиманског и хрватског народа

дотадашње Босне и Херцеговине.

Након 9. јануара 1992. године до почетка рата одржано је девет седница Народне скупштине Републике Српске које су биле одраз интензивног трагања за формулом мирног решења кризе у бившој Босни и Херцеговини. Скупштина је била у сталном заседању. У њен рад укључивали су се сви политички представници српског народа, посебно Политички савет Српске демократске странке, као и сви културни, јавни, политички и привредни радници српске националности. Са истим циљем, изналажења мирног решења, одржан је и Конгрес српских интелектуалаца. Скупштина је на свакој седници разматрала резултате и ток преговора са друге две националне заједнице о уређењу бивше Босне и Херцеговине. С обзиром на ток разговора овлашћених представника српског народа, Скупштина је истовремено интензивирала уставну и законодавну активност на реализацији Одлуке о формирању Српске Републике Босне и Херцеговине. Као реализацију за даље кораке у сецесији Босне и Херцеговине од Југославије, Скупштина је на седници, одржаној 28. фебруара, донела Устав Српске Републике Босне и Херцеговине, Закон о Влади, Закон о државној управи, Закон о народној одбрани и друге прописе којима се конституише Српска Република.

Поред тога, веома важна активност Скупштине била је усмерена на реализацији Препоруке о оснивању скупштина општина српског народа у Босни и Херцеговини. Ово је била значајна мера којом су се штитили интереси српског народа од непринципијелне коалиције муслиманско-хрватске заједнице у

скупштинама општина и демократски пут обезбеђења равноправности српског народа.

У овом периоду Скупштини Републике Српске прикључили су се посланици српске националности из редова других парламентарних странака заступљених у Скупштини бивше Босне и Херцеговине (СДП и ДСС) тако да Скупштина отада броји 83 посланика. Посланици Горан Зекић, проф. др Милутин Најдановић и Милован Бјелошевић су погинули и умјесто њих су, у складу са законом, изабрани нови, а посланик Душан Урошевић заробљен је у Зеници.

На 14, последњој седници Скупштине у предратном периоду, одржаној 6. априла 1992. године у Бањој Луци, Народна скупштина је донела Одлуку о проглашењу независне и самосталне Српске Републике Босне и Херцеговине. Овим актом је, у складу са правом народа на самоопредељење, оспорено признање целовите Босне и Херцеговине и њен пријем у Уједињене нације. Том приликом је, такође, прихваћена оставка проф. др Биљане Плавшић и проф. др Николе Кољевића, изабраних представника српског народа у Предсједништву Босне и Херцеговине.

• • •

Након признавања сецесије од стране чланица Европске заједнице и САД, 6. априла 1992. године, Скупштина је позвала све представнике српског народа у заједничким органима власти да се повуку из ових органа и прикључе властима Републике Српске. Као што је то учинио и српски народ у бившој Босни и Херцеговини, тако су и представници српског народа скоро у целини

прихватили позив Скупштине и изразили јединство са политичким руководством у не пристајању на сецесију и одвајање од Југославије.

На првих пет седница Скупштине, одржаних у периоду од априла до септембра 1992. године (од 16 до 20 седница) разматрана је 221 тачка дневног реда. На овим седницама, с обзиром и на ратна дејства, просечно је присуствовало преко 80% посланика у Скупштини. На овим седницама, поред нужних промена Устава Српске Републике и Уставног закона за провођење Устава, доминирала су питања организационог карактера која су представљала стварање неопходних претпоставки за вођење одбрамбеног рата, формирање органа власти (избор чланова Предсједништва, Владе, постављање команданта војске и др.). Скупштина је у првом реду утврдила стратешке циљеве српског народа у Босни и Херцеговини и позвала народ на њихово остварење. Наиме, пошто су пропали сви покушаји да се политичким средствима пониште неуставни и нелегитимни акти за признање независности бивше Босне и Херцеговине, којим би се државотворни и конститутивни српски народ у Босни и Херцеговини свео на националну мањину, и други пут у овом веку изложио геноциду и репресалијама, Скупштина српског народа одлучила је да се разграничи са друге две заједнице. Прихваћен је метод разграничења мирним путем и дата овлашћења и представницима Републике Српске да учествују на Лисабонским преговорима. На свакој седници Скупштине посланици су разматрали информацију о току мировних преговора и давали овлашћења својој делегацији за даље преговоре који

су се одвијали под окриљем Европске заједнице.

Поред неопходне нормативне активности за регулисање свих области живота и успостављања правне државе, посебно су испољавана настојања да се успостави пуно јединство на целој територији Републике Српске, размотре мере које важе у време ратног стања, односно непосредне ратне опасности, те терет рата једнако распореди на све субјекте и просторе у Републици. Целокупна активност парламента и носилаца функција у Скупштини била је усмерена на што хитније стварање и материјалних, и организационих, и кадровских претпоставки за рад и безбедност Предсједништва, парламента, Владе, министарстава, правосудних органа, информативних гласила и свих других републичких институција које су морале почети рад са „голе ледине“ јер су централне републичке институције бивше Босне и Херцеговине, са свом документацијом и техничким средствима биле и остале у централном делу града Сарајева који је држала муслиманска страна.

Уз перманентно праћење стања и подузимања мера на оспособљавању војске и других државних институција за одбрану Републике Српске, Скупштина је истовремено разматрала и питања која су представљала раскид са дотадашњим, социјалистичким, системом у бившој Босни и Херцеговини и Југославији. Враћајући се демократским традицијама српског народа, а и полазећи од природног и неotuђивог права народа да слободно одређују свој политички статус и обезбеђују свој економски, социјални и културни развој, на 19. седници

Скупштине српског народа, 11. августа 1992. године, донесена је Декларација о државном и политичком уређењу државе Републике Српске. Овим свечаним актом који се даље разрађује у Уставу и законима Републике Српске, српска држава на овим просторима враћа се демократији, вишестраначком парламентарном систему, једнакости и равноправности грађана, гаранцијама слобода и права грађана у складу са међународним стандардима, те економији која се заснива на приватној својини и тржишној привреди. Скупштина је одлучила да се српска држава врати својој православној вери, својим старим симболима, химни, застави и грбу. У овом темељном акту, такође, одређен је однос према Републици Српској Крајини и према Савезној Републици Југославији, као и однос према Хрватима и Муслиманима у бившој Босни и Херцеговини који се треба заснивати на политичком договору и мирном уређењу граница.

И поред ратних дејстава, која су отежавала рад Скупштине, испољена су настојања да се рад Скупштине учини што садржајнијим и да се што више посланика непосредно укључи у рад овог представничког тела. У том циљу донесена је и Одлука о избору и конституисању сталних комисија Скупштине. Тако је на 20. седници конституисано десет комисија Скупштине и у њихово чланство изабрани су сви посланици из састава парламента.

• • •

У времену од октобра 1992. до јануара 1993. године одржано је пет седница

Скупштине, на којима је разматрано 167 тачака дневног реда. Међу најважнијим питањима овако обимних дневних редова треба издвојити расправе о уставном уређењу Босне и Херцеговине и мировном пакету које су понудили копредседници мировних конференција у Женеви. У расправи о овим документима дошло је до пуног изражаја јединство легитимних политичких представника српског народа, Скупштине државних органа, војске и народа. Тиме је, и поред великог притиска нама ненаклоњених светских моћника, претњи и уцена, било могуће одупрети се решењима која су покушали да наметну представници Европске заједнице и Уједињених нација. Не прихватајући решења која су противна интересима српског народа, Скупштина је истовремено одлучила да представници Републике Српске наставе мировне разговоре у циљу успостављања примирја, односно престанка ратних дејстава, достављања хуманитарне помоћи и проласка хуманитарних конвоја, размене заробљеника и слободног кретања цивилног становништва. Исто тако, Скупштина је представницима Уједињених нација и Европске заједнице перманентно указивала на потребу прихватања реалне ситуације у бившој Босни и Херцеговини изражене у чињеници да постоје три државотворна ентитета која су у међусобном сукобу – грађанском рату – проузрокованом распадом Југославије и да је интерес сва три народа да се разграниче и живе као добри суседи, а не у лажном братству – јединству које ће бити стални извор конфликта и жеље за доминацијом најбројније нације над друге две.

Поред сталног разматрања питања

мировних преговора, организације војске и снабдевања становништва, интензивно је настављена политичка и законодавна активност на обликовању и правном уређењу односа у Републици путем доношења политичких докумената и системских закона. На тродневном, 21. заседању Скупштине, донесене су Декларација о приватизацији предузећа и друге имовине и Резолуција о рехабилитацији. Ова два значајна документа која имају изузетан значај за даљи развој политичког система Републике Српске. Скупштина их је донела да би се јасно разграничила у сфери економије и идеологије са бившим, такозваним периодом комунистичке диктатуре, односно системом социјалистичког самоуправљања. Декларацијом о државном и политичком уређењу државе Скупштина се определила за економију засновану на приватној својини и тржишној привреди, а Декларацијом о приватизацији предузећа и друге имовине одређен је пут којим ће се такозвана друштвена својина и државна предузећа приватизовати. Најзначајнија одредница овог документа је да ће се бесплатно поделити већи део вредности ове имовине учесницима рата и свима онима који су се одазвали позиву да изврше своју патриотску обавезу одбране вековних огњишта српског народа на овим просторима.

Законом о преносу средстава друштвене у државну својину, такозвана друштвена имовина постала је државна својина и забрањено је њено отуђивање. Ова мера донесена је из разлога непосредне ратне опасности и важи и у садашњим условима, док је приватизација трајно опредељење Републике Српске.

У циљу дефинитивног раскида са

бившим обликом власти званим „диктатура пролетеријата“ и отклањања завада и неправди нанесених српском народу у време 50-годишње владавине комуниста, Резолуцијом о рехабилитацији отклањају се ове последице и одређују да ће се рехабилитовати сва лица и отклонити последице бројних неоснованих осуда, незаконитог лишавања слободе, одузимања имовине, губитка грађанских и политичких права грађана. Прокламовано је да ће се све осуде лицима које су била осуђена после 15. маја 1945. године, као припадницима Југословенске отаџбинске војске, четничких једница, ради Резолуције ИБ, отпора колективизације, неслагања са Комунистичком партијом Југославије и других идеолошких разлога, брисати и сматрати да су таква лица неосуђивана.

У овом периоду донесено је око 20 системских закона који, уз амандмане на Устав, представљају коначно обликовање правног система Републике Српске, односно реализацију Декларације о државном и политичком уређењу. Међу најзначајније свакако спадају Уставни закон о застави, грбу и химни, Закон о славама и светковинама, Закон о држављанству, Закон о јавним службама као и низ других закона који регулишу јавни, културни и привредни живот у Републици Српској. Поред ове активности Скупштина је у овом периоду, вршећи функцију највишег органа власти, вршила и именовања носилаца државних, правосудних и других јавних функција. Треба напоменути да је у Скупштини, у вршењу ове функције, испољено настојање и поштовано начело да се на функције првенствено бирају људи који прихватају Републику Српску, уз

испуњавање услова стручне спреме и професионалног искуства.

У овом периоду, односно на 23. седници Народне скупштине, одржаној 17. децембра 1992. године, донесена је Декларација о завршетку рата. Наиме, полазећи од чињенице да се бишва Социјалистичка Република Босна и Херцеговина распала, а да је српски народ, у грађанском рату који му је наметнут, остварио своју легитимну и легалну тежњу за сопственом и сувереном државом, дато је на знање непријатељима српског народа и целокупној светској јавности да Република Српска жели мир. Поред тога, по ко зна који пут, понуђено је хрватској и муслиманској заједници склапање мира и предложено да се политичким средствима реше сви територијални, гранични, спорови између конститутивних држава које су организоване на територији бивше Босне и Херцеговине. Овом декларацијом истовремено је дата гаранција да ће се обезбедити мир, животна, правна и имовинска сигурност свим грађанима, без икакве дискриминације.

Поред овог значајно је истаћи да су се овим актом амнестирали сва лица која су учествовала у оружаним сукобима, а нису починила ратне злочине, уз истовремено преузимање обавеза да се ратни злочинци процесуирају у складу са законом.

Иако су Скупштина Републике Српске, њене влада и војска и до тада сарађивале са ОУН, УНПРОФОР-ом и УНХЦР-ом у несметаном допремању хуманитарне помоћи и овом приликом је свечано изјављено да ће наша република омогућити допремање хуманитарне и сваке друге помоћи потребне

становништву на простору захваћеном ратним дејствима.

На овој седници, на основу усвојених амандмана на Устав Републике Српске, уместо Председништва извршен је избор председника и потпредседника Републике. Поред тога, на овој седници изабран је нови мандатар Владе. Наиме, промене у извршној власти обављене су у складу са развојем државне организације Републике Српске, захтевима за што ефикаснијим радом. Министарски савет на почетку, и прва влада у ратном периоду, обавили су значајне послове на предлагању и законском уобличавању државних органа, заштити предузећа и других институција. Од нове владе Скупштина је очекивала да у овој фази борбе српског народа обезбеди спровођење закона Републике Српске, функционисање правне државе, бољу координацију са локалним органима власти у општинама, а посебно на активирању производње у свим областима где је то могуће.

Бавећи се континуирано извештајима о мировним преговорима у Женеви, Скупштина је на 24. и 25. седници, као најзначајнија питања разматрала Предлог пакета мировног плана Венс–Овен. Доследно поштујући вољу српског народа изражену путем плебисцита, Скупштина је одлучила да не одступа од одлуке да се сачувају суверенитет, територијални интегритет и целовитост Републике Српске. Скупштина није прихватила мапе, односно понуђена решења за разграничења националних заједница у бившој Босни и Херцеговини и поред пристрасности и непринципијелности међународних моћника, отворених претњи и притисака. Да би се одржао

мировни процес и задовољио интерес целокупног Српства, посебно у ситуацији блокаде Србије и Црне Горе, као и ситуације у Републици Српској Крајини, Скупштина је прихватила Уставне принципе за Босну и Херцеговину. Јасно је исказала да се овом одлуком неће нарушити стратешки циљеви нити затворити врата да се у коначном исходишту оствари воља српског народа.

Уз редовну анализу извештаја Главног штаба Војске Републике Српске о ситуацији на ратиштима, Скупштина је у више наврата разматрала питања унутрашње политике, функционисања Владе, министарстава и органа власти у општинама. Разматрајући ова питања Скупштина је указала на многе објективне и субјективне слабости у функционисању органа власти. Оштро су осуђиване појаве профитерства, малверзације, интрига, каријеризма, нереди, нестручности и импровизације на свим нивоима функционисања власти. Захтевано је предузимање свих мера правне државе против прекршилаца закона Републике Српске, као и смењивање неспособних функционера државне управе.

• • •

У времену од априла до октобра 1993. године одржано је десет седница Народне скупштине са 159 тачака дневног реда. На седници, одржаној 2. априла, на којој је присуствовао и Виталиј Чуркин, заменик министра иностраних послова Русије, донесена је Декларација о наставку мировног процеса. Скупштина је била једногласна у оцени коју су коначно прихватили и представници Уједињених нација и Европске заједнице, да је могућа

подела територије Босне и Херцеговине на етничком принципу и да је она неопходна да би се прекинуле страхоте грађанског рата, те да би се прекинуо сукоб три народа у Босни и Херцеговини. И овог пута, Народна скупштина, као и целокупан српски народ, показала је да се залаже за мир и да мировни процес треба наставити до његовог довршења, кроз директне преговоре страна у сукобу, без којих се не може постићи праведно решење.

Скупштина је осудила политику притисака и кажњавања која економски и политички угрожава цели Балкански регион, те запретила да ће прекинути сарадњу са међународним институцијама уколико се настави овакво кажњавање целог српског народа. Још једанпут потврђујући свој суверенитет на својим етничким просторима, Скупштина је забранила присуство и распоређивање страних војних трупа на просторима Републике Српске. И поред притисака и претњи Скупштина није прихватила мапе о територијалном разграничењу провинција у бившој Босни и Херцеговини које неправедно деле површину и не одговарају етничком саставу становништва.

У наставку разматрања мировног плана на 28. и 29. седници, одржаним у Бијељини, Скупштина није, и поред додатних претњи и оштрих санкција предвиђених Резолуцијом 820 Савета безбедности, прихватила предлог Венс–Овеновог плана, односно мапе разграничења, већ је одлучила да свој став провери на референдуму грађана Републике Српске. Наиме, страховити притисак међународних моћника, као и писмо председника Савезне Републике

Југославије, Србије и Црне Горе, те долазак на седницу министра Владислава Јовановића нису поколебале народне посланике Републике Српске. У појединачном извештавању сваког присутног посланика једногласно је одлучено да се иде на референдум. На инсистирање и предлоге државног и политичког руководства Савезне Републике Југославије, односно Србије и Црне Горе, одржана је још једна, 30. седница Народне скупштине, на којој је поново разматрана верификација мировног плана Венс–Овен за уређење бивше Босне и Херцеговине. Уз учешће председника Владе Републике Грчке, господина Мицотаниса, господина Ђосића, председника Савезне Републике Југославије, господина Милошевића, председника Србије, господина Булатовића, председника Црне Горе, господина Паспаља, председника Скупштине Републике Српске Крајине, као и других високих званичника Савезне Републике Југославије, Србије и Црне Горе, Скупштина је водила дводневну расправу о овом питању. Овој седници присуствовали су и председници скупштина општина и општинских одбора Српске демократске странке. Поновно разматрање, дуготрајна и мукотрпна анализа и тумачење свих одредаба Венс–Овеновог плана уверили су посланике у исправност одлуке донесене на заседању у Бијељини, да се ово судободно питање за српски народ изнесе на референдум. Наиме, планом, уместо 64% територије бивше Босне и Херцеговине на којима живи већинско српско становништво, српским провинцијама припало је 44,2% територије. Поред тога, иако је српски народ у свом досадашњем развоју, без икакве сумње, највише допринео укупном

материјалном богатству бивше Босне и Херцеговине, план је предвиђао да скоро сви привредни, а посебно енергетски потенцијали бивше Босне и Херцеговине припадну муслиманској и хрватској страни. И најважније, план је предвидео да 46% српског становништва остане у муслиманским и хрватским провинцијама.

Из ових разлога је, о једном овако важном питању, могао одлучити само народ путем најдемократскијег облика изјашњавања, тајним гласањем на референдуму. Поред тога, процењујући да је притисак на српски народ у Републици Српској достигао врхунац, политичко руководство и Скупштина су одлучили да се демократским принципима супротставе претњама и притисцима.

На седници Скупштине, одржаној 9. маја 1993. године у Зворнику, формулисано је судбоносно питање: „Да ли сте за Венс–Овенов план?“ и додатно питање: „Да ли сте за самосталну Републику Српску са правом републике да ступа у равноправне односе са другим народима и државама?“.

Спроведен референдум, који је био истовремено и друга провера исправности политике ове скупштине и Српске демократске странке, као владајуће странке од избора у децембру 1990. године, потврдио је да је Скупштина својим дотадашњим одлукама доследно изражавала вољу српског народа у односу на разрешење кризе у бившој Босни и Херцеговини. Наиме, према резултатима референдума од 1.200.772 гласача, гласало је 1.102.233 или 92%. Од укупно изашлих гласача 96% се изјаснило за самосталну Републику Српску са правом да ступа у

равноправне односе са другим народима и државама. Изражено је незабележено јединство српског народа и његових легитимних представника у Републици Српској, као и одлучност да одбрани своју слободу и не попусти под притисцима који су уперени против највиталнијих интереса српског народа. Овакав одлучан став народа и његовог вођства поколебао је светске моћнике у њиховим настојањима да од српског народа учине послушнике. Демократски одговор је охладил тензије и притисак је почео да попушта.

Спремност политичког руководства Републике и одлучно изражена воља Скупштине да се настави мировни процес резултирали су, након преговора у Женеви, новим мировним планом Венс–Столтенберг, који је уважио реалност постојања Републике Српске, уважио постојање три државе на простору бивше Босне и Херцеговине и предложио, за српски народ, прихватљивије решење у разграничењу са друге две националне заједнице. Овај план Скупштина је, након свестране анализе, уз велике жртве и уступке, јер је 15% српске земље припало Хрватима и Муслиманима, прихватила на 34. седници, одржаној 27. августа у Палама.

Упоредо са интензивним бављењем међународним положајем Републике Српске и извештајима о стању на ратиштима, Скупштина је у овом периоду, од априла до октобра 1993. велику пажњу посветила и питањима из области унутрашње политике и даљој доградњи правног система Републике Српске. Тако је у овом периоду донесено 39 закона, од којих посебно треба поменути Закон о универзитету, Закон о

здравственом осигурању, Закон о правима војних инвалида и породица палих бораца, Закон о основној школи, Закон о средњој школи, Закон о социјалној заштити, Закон о избјеглицама и многи други закони системског карактера којима се даље обликује правни систем Републике Српске. Значајно је истаћи да је на 33. седници донесена Одлука о проглашењу неважећих одлука донесених на заседању ЗАВНОБИХ-а 1943. године у Мркоњић Граду. Скупштина је истовремено одлучила да покрене иницијативу да Скупштина Југославије поништи одлуке Авноја којима је нанесена историјска неправда српском народу, његовом поделом у више република.

На овој седници је, такође, изменама Пословника Скупштине, усвојен нови текст заклетве коју полажу сви изабрани представници народа у Републици Српској.

Поред законодавне активности, у унутрашњој политици, Скупштина је затражила извештај о раду Владе, министарстава и других институција система о остваривању њихових функција и закључака Скупштине. На 34. заседању Скупштине, одржаном 7. августа, 9. и 29. септембра и 1. октобра 1993, посебно је размотрено стање у унутрашњој политици и донесени су закључци који су обавезали посланике, Владу и извршне органе, Главни штаб Војске Републике Српске и све скупштине општине, да својом активношћу допринесу промени стања у унутрашњој политици и извршавању закона Републике Српске. На овој седници Скупштине истовремено је преузета обавеза да се на сваком наредном

заседању разматра неко од питања унутрашње политике, односно остварује одговорност Владе и извршних органа.

Статистички посматрано Скупштина је у ратном периоду заседала 90 пута и разматрала укупно 537 тачака дневног реда. Од тога је донела 117 закона, 185 одлука, 145 одлука о избору и именовању, пет Декларација и више платформи, апела, прогласа и упозорења. Овом приликом треба истаћи да ни о једном питању, значајном за Републику Српску и српски народ у целини, није одлучивано без знања, учешћа и сагласности Народне скупштине Републике Српске. Својим одговорним приступима свим питањима која је разматрала, Скупштина је својим радом афирмисала Републику Српску, њене институције и органе, те показала како се демократским принципима брани најбитнији интерес једног народа, право да сам одлучује о својој судбини.

Скупштина Републике Српске одржала је и две заједничке седнице са Скупштином Републике Српске Крајине, октобра 1992. и априла 1993. године. Одговорно преузимајући обавезу према српском народу западно од Дрине, уз поштовање принципа записаних у бројним декларацијама ОУН, КЕБС-а и Конференције о Југославији, две скупштине су донеле Декларацију о уређењу међусобних односа. Овим актом се српски народ у Републици Српској и Републици Српској Крајини опредељује за уједињење онда када се створе услови за тај чин, односно до истека плана Уједињених нација о заштити Републике Српске Крајине. Исто тако, донесена је Одлука о конституисању Народне скупштине Републике Српске Крајине и Републике Српске. Овом одлуком

одређене су надлежности ове скупштине, створене претпоставке за формирање министарског савета и образовање координационог одбора.

У двогодишњем раду Народна скупштина Републике Српске, у предратном и ратном периоду, веома је изражено свесно извршавање обавеза народних посланика. Присуство посланика по појединим седницама кретало се од 51 до 78, од 83 посланика колико сада броји Скупштина Републике Српске. Оволики број посланика је у Скупштини до стварања уставних претпоставки за попуну пуног састава Скупштине од 120 посланика. У посебном прилогу даје се преглед присуства посланика седницама Скупштине. На свим досадашњим седницама Скупштине, поред обавезног учешћа Владе и Главног штаба Војске, редовно су присуствовали представници Српске православне цркве, као и угледни гости Удружења Срба из Југославије и света, представници парламената, влада и поједини дипломатски представници амбасада акредитованих у Савезној Републици Југославији. Поред тога, драгоцен допринос раду Скупштине дали су својим присуством и учешћем најпознатији српски писци, сликари, други уметници, историчари и академици. Седници Скупштине присуствовали су и припадници династије Карађорђевић, принц Томислав Карађорђевић и принцеза Јелисавета.

У Извештају о раду Скупштине треба поменути активности и радних тела Скупштине. У овом периоду одржан је мали број седница комисија Скупштине. Ратна дејства и материјалне претпоставке онемогућиле су да комисије дају већи

допринос раду Скупштине, односно да у потпуности испуне своју функцију тела која ће претходно детаљно разматрати питања о којима се одлучује на седницама Скупштине. Скупштина је, у циљу ефикаснијег рада, бољег информисања и стварања услова за лакши рад посланика, образовала три посланичка центра, која би у наредном периоду требало да више допринесу остваривању функције посланика. Исто тако, доношењем прописа о правима и дужностима посланика обезбеђено је да посланици могу несметано обављати своје послове.

На сталном раду у Скупштини, поред председника и једног потпредседника, ангажовани су председник Комисије за представке и жалбе и два посланика. Ови функционери Скупштине у извештајном периоду били су ангажовани на припремама свих значајних питања о којима је Скупштина одлучивала.

Председник Скупштине био је и стални члан државне делегације на мировним преговорима у Женеви, те присуствовао већини састанака са представницима међународних организација и друге две сукобљене стране. Поред тога, у Скупштини је развијена веома жива активност у договарању о реализацији политике парламента са свим структурама власти Републике, а посебно у скупштинама општина. У време присуства функционера у седишту Скупштине одржавао се велики број састанака и примане су многобројне странке. Исто тако, развијена је посета општинама у Републици. Том приликом, разматрала су се питања од интереса за општине, информисало се о ситуацији и координисало се између општина и

Републике. У овом периоду посланици на сталном раду у Скупштини, односно функционери, посетили су већину општина у Републици и својом активношћу покушавали повезати све делове Републике. Поред наведених активности веома много времена посвећено је пословима сарадње са УНПРОФОР-ом, УНХЦР-ом, МКЦК и свим другим организацијама које остварују своју улогу на ратом захваћеном подручју бивше Босне и Херцеговине.

У остваривању функција Скупштине и обезбеђивању стручних, техничких и материјалних претпоставки за њен успешан рад старала се Стручна служба Скупштине која је имала девет запослених радника. Организација рада Скупштине у време рата, односно непосредне ратне опасности, била је доста компликована. Недостатак телефонских

веза, застоји у функционисању поштанског саобраћаја, честе блокаде путева, као и скромна техничка и материјална средства, отежавали су рад Скупштине, али су залагањем Стручне службе ови проблеми превазилажени, тако да ниједна седница Скупштине у ратном периоду из ових разлога није отказивана нити померана. Треба напоменути да се у Скупштини радило и недељом и празницима, да је радно време трајало 12 часова и да су организована 24-часовна дежурства.

Од почетка рада Скупштине Републике Српске издата су 42 „Службена гласника Републике Српске“ у којима су објављени Устав, Пословник о раду Скупштине, закони и сви други општи акти, као и одлуке Скупштине Републике Српске.

(Пале, октобар 1993. године)

НАПОМЕНА: Извештај председника Народне скупштине Момчила Крајишника о раду парламента у прве двије године.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
НАРОДНА СКУПШТИНА

ДРЖАВНА ТАЈНА
МАТЕРИЈАЛ СЕ ВРАЋА!

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ЗА ПЕРИОД ОД ОКТОБРА 1993. ДО 31. ДЕЦЕМБРА 1994. ГОДИНЕ

- П Р Е Д Л О Г -

ПРЕГЛЕД
ОДСУСТВА ПОСЛАНИНА ОД 35. ДО 48. СЕДНИЦЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Ред бр.	Презиме и име	ПРЕСУДА ШТАБНЕ
1.	БОГИЋ ГАВРО	39 36 31 28 30 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49
2.	БУХА АЛЕНСА	+ + - + + + + + + + + + + +
3.	БИЈЕЛИЋ СЛОБОДАН	+ + + + + + + + + + + + + +
4.	БОСИЉЧИЋ ЛУБО	+ + + + + + + + + + + + + +
5.	БРЂАНИН РАДОСЛАВ	+ - + + + + + + + + + + + +
6.	БУЦАЛО ВОЗИН	+ + + + + + + + + + + + + +
7.	БЛАГОЈЕВИЋ СТАНКО	+ + + + + + + + + + + + + +
8.	БОРКОВИЋ РАТНО	+ + + + + + + + + + + + + +
9.	ВАСИЛЕВИЋ МЛАДЕНКО	+ + - + + + + + + + + + + +
10.	ВЈЕШТИЦА МИРОСЛАВ	+ + + + + + + + + + + + + +
11.	ВЕСЕЛИНОВИЋ МЕНАД	+ + + + + + + + + + + + + +
12.	ВИДИЋ ДОБРИВОЈ	- - - + - + + + + + + + + +
13.	ВОЈИНОВИЋ МИЛЕНКО	+ + + + + + + + + + + + + +
14.	ГРАХОВАЦ АЊЕЉКО	+ - + + + + + + - + + + + +
15.	ГАНОВИЋ МОМИР	+ - + + + + + + - - - - - -
16.	ГАВРИЋ НЕЂО	- + + + + + + + - + + + + +
17.	ГЛАМОЧИЋ СЛАВНО	+ + + + + + + + + + + + + +
18.	ГОЉИЈАНИН ПОМЧИЛО	+ + + - + + + + + + + + + +
19.	ГОСТИЋ УРОШ	+ - + + + + + + + + + + + +
20.	ГРЂИЋ БРАНКО	+ + + + + + + + - + + + + +
21.	ДОДИН МИЛОРАД	- - + + - + - + - - + + + +
22.	ЂУРИЋ ДРАГАН	+ + + + + + + + + + + + + +
23.	ЂЕНАКОВИЋ НЕДЕЉКО	+ + + + + + + + + + + + + +
24.	ЕРЦЕГ НИКОЛА	+ + + + + + + + + + + + + +
25.	ЗОРИЋ МИЛАН	- - - - - - - - - - - - - -
26.	ЗЕМЧОВИЋ ДУШКО	+ + + + + + + + + + + + + +

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД ОД ОКТОБРА 1993. ДО 31. ДЕЦЕМБРА 1994. ГОДИНЕ

Извештај Народне скупштине Републике Српске обухвата период од октобра 1993. до 31. децембра 1994. године.

Извештај ће назначити најважнија питања која су била предмет расправе и одлучивања Скупштине у овом периоду, као и преглед активности скупштинских радних тела, носилаца функција у Скупштини, те рад Стручне службе Скупштине и других који су активно доприносили остваривању улоге Народне скупштине.

У периоду од октобра 1993. до 31. децембра 1994. године Народна скупштина одржала је 13 редовних, једну ванредну и једну свечану седницу.

На 13 редовних седница разматрано је 399 тачака дневног реда, од чега 216 предлога закона и 20 нацрта закона.

Скупштина је у овом извештајном периоду усвојила 65 закона; 56 закона о изменама и допунама закона; 30 различитих одлука; 77 одлука о избору, односно именовању; 24 одлуке о разрешењу носилаца функција; 25 закључака; две платформе, две декларације, две резолуције, једно саопштење; једно образложење (уз декларацију); те разматрала 114 разних других материјала.

Рад Скупштине у овом периоду био је

базиран првенствено на Оријентационом програму рада у 1994, усвојеном на почетку те године. Програм је сачињен на основу предлога Владе, а и Скупштина је разматрала акте који су од предлагача пристизали на разматрање.

Напомињемо да из овог програма није реализовано 26 законских аката, јер их Влада није припремила за разматрање.

Као што се види из назначених података, Скупштина се и у овом периоду интензивно бавила нормативном активношћу у циљу потпунијег регулисања свих области живота и обезбеђења услова за функционисање правне државе на целом простору Републике Српске. Донесено је више системских закона, закона из области пореске политике и банкарског система, закона из области правосудног система и низ других закона којима су регулисани друштвени и привредни живот и створене оптималне претпоставке за ефикасно функционисање ових области живота и рада у нашој Републици.

Поред нормативне, Скупштина је велики део својих активности посветила разматрању и предузимању мера за одбрану и за равномерно распоређивање терета рата на све субјекте и све просторе Републике, као и за одржавње минималног нивоа производње, а посебно пољопривредних делатности како би се обезбедиле довољне количине

хране за војску и становништво Републике.

Скупштина се, такође, заједно са државним и политичким руководством Републике, перманентно бавила разматрањем информација о преговорима са међународном заједницом за разрешење кризе у бившој Босни и Херцеговини и заузимала ставове о предлозима за окончање конфликта.

На 35. седници, одржаној 2. октобра 1993. године, Скупштина је размотрила Извештај о преговорима у Женеви и реализацији Платформе Народне скупштине усвојене на 34. седници уз усвајање Уставног споразума о Савезу република Босне и Херцеговине који је Народна скупштина прихватила као политичко решење и услов за успостављање мира. С обзиром на то да муслиманска страна није потписала мировни план, Скупштина је усвојила Декларацију којом је изразила спремност Републике да, упркос одбијању муслиманске стране да прихвати мировни план, настави мировни процес у оквиру Конференције о бившој Југославији, у духу, до тада, усаглашених елемената мировног плана. Због одбијања плана од муслиманске стране, Скупштина је овом декларацијом повукла концесије које је дала као услов за тренутно потписивање мира.

На овој седници одбијен је захтев УНПРОФОР-а за успостављање новог коридора на релацији Тузла–Градишка, као и захтева за постављање екипе војних посматрача Уједињених нација на подручју Маглаја. Скупштина је том приликом захтевала од УНПРОФОР-а да се прво успостави мир, а онда поставе посматрачи на свим линијама додир

сукобљених страна.

Поред низа других питања, Скупштина је на овој седници размотрила и Пројекцију развоја пољопривреде и аграрне политике у Републици и усвојила предложену пројекцију, уз одговарајуће закључке којим је сугерисано Влади да у приоритете набавке уврсти и набавку горива за убирање летине и засејавање пољопривредних површина. Влади је сугерисано да сачини пројекцију развоја пољопривредне производње по одређеним сегментима, као и пројекцију целокупне привредне производње, такође по одређеним сегментима.

На 36. седници, која је била и последња у 1993. години, Скупштина је, поред низа нормативних аката, разматрала Анализу о материјално-финансијском положају Фонда здравственог осигурања, здравствених установа и организација у Републици Српској. Информацију о реализацији закључака 34. седнице, усвојених поводом разматрања унутрашње политике у Републици. Разматрани су и усвојени Годишњи извештај Народне банке за 1992. годину, Извештај о остваривању монетарне политике за период од 1. 1. до 30. 6. 1993. године, као и Предлог пројекције о формирању, кориштењу и располагању девизним резервама Републике са којима рукује Народна банка.

На почетку 1994. године – 9. јануара, Народна скупштина одржала је свечану седницу посвећену другој годишњици стварања Републике Српске. На седници су присуствовали бројни угледни гости и пријатељи Републике Српске. Председник Републике др Радован Караџић, у надахнутом свечаном говору, подсетио је на историјат борбе српског народа, на

околности под којима је створена Република Српска, као и на циљеве борбе српског народа.

У првом полугодишту 1994. године, Народна скупштина је разматрала и извештаје о раду министарстава и републичких организација. У више наврата Скупштина је захтевала од Владе извештај о извршењу закључака 34. седнице ради реализације задатака у вези са унапређивањем функционисања органа власти на терену и побољшања унутрашње политике у целини. Такође, у више наврата је разматран материјални положај војске и захтеване су информације од Министарства одбране о вршењу војне обавезе грађана у условима непосредне ратне опасности. Скупштина је тим поводом усвојила Закључак о третирању војних дезертера и њихових сродника којим би требало да се мобилишу у одбрану земље сви војно способни држављани Републике Српске.

Скупштина је, такође, у пар наврата разматрала Извештај о примарној емисији Народне банке. Због проблема који су се појавили у пласману примарне емисије, формирана је посебна комисија која је имала задатак да испита све околности под којима су емитована и пласирана средства примарне емисије. Тај посао, ипак, није доведен до краја.

Скупштина је инсистирала на извршењу закључака о реорганизацији Војске Републике Српске и више пута разматрала Извештај Министарства одбране о извршењу закључака 34. седнице. Међутим, Закључак о реорганизацији војске још није реализован.

Због новонастале ситуације у преговарачком процесу за разрешење кризе у бившој Босни и Херцеговини, због одбијања муслиманске стране да потпише мировни план, дошло је до стагнације преговарачког процеса. Међутим, наша преговарачка делегација и даље је учествовала у преговорима и Скупштина се перманентно бавила тим питањима, заузимала ставове и давала смернице делегацији за наступање у преговарачком процесу.

Тако је, на 38. седници, усвојена Платформа којом је повучена понуда Републике Српске дата прихватањем Уставног споразума о Савезу република Босне и Херцеговине, као услова за успостављање мира. Платформом су одређене позиције са којих ће Република Српска наступати у даљим преговорима, а то су, између осталог, фактичко стање и сувереност Републике Српске.

На 39. седници, одржаној 24. и 25. марта 1994. године Скупштина је поново саслушала информацију о догађајима који су се десили на преговарачком плану између две седнице.

С обзиром на то да је у међувремену дошло до потписивања уговора Хрвата и Муслимана о њиховој федерацији и уговора о конфедерацији са Хрватском, Република Српска је дошла у ситуацију да се посебно одреди у преговарачком процесу. Након расправе Скупштина је усвојила Платформу о даљем поступању делегације Републике на преговорима о миру.

Платформом је поново потврђено одређење Републике Српске за мир и

политичко решење грађанског рата у бившој Босни и Херцеговини. Упозорено је да је српска страна већ у два случаја испунила захтеве међународне заједнице, уз њену обавезу да суспендује санкције против српског народа. Српска страна није учествовала у припреми хрватско-муслиманског уговора о стварању заједничке државе и он њу не обавезује. Указано је међународној заједници на резултате два референдума српског народа о решењу српског националног питања и на неотуђиво право народа на самоопредељење, као и на потврђена права на сувереност три народа бивше Босне и Херцеговине у оквиру Женевске конвенције о бившој Југославији и у Вашингтонском споразуму Хрвата и Муслимана. Такође, истакнуто је да српско право на сопствену државу гарантују и сви документи на основу којих је настала Југославија, као и Повеља Уједињених нација и међународни пакти о људским правима.

Скупштина је Уговор Хрвата и Муслимана оценила као право два народа да слободно одлуче о свом политичком статусу, али исто тако стварање нове федерације и њен улазак у конфедерацију са Хрватском значи и формално-правно нестанак бивше југословенске републике Босне и Херцеговине. Изостављањем из преговора, Републици Српској је дефакто призната самосталност.

Скупштина је овом платформом заузела став, када се стекну услови за преговоре, да се они одвијају у следећим фазама:

а) закључење мира и замрзавање свих војних активности, без прејудуцирања територијалних решења или карактера будућих међународних веза;

б) делимитација и коначно утврђивање граница између Муслиманско-Хрватске Федерације и Републике Српске;

в) признавање суверености и независности Републике Српске;

г) преговори о међусобним односима ових држава.

Наглашено је да је српски приоритет уједињење са Србијом и другим српским државама.

У међувремену, формирана је Контакт група од представника Америке, Русије, Француске, Енглеске и Њемачке, која је преузела улогу посредника у преговарачком процесу.

На 40. седници Скупштина је поново разматрала новонастале околности и усвојила Саопштење, којим је потврђено да Платформа, усвојена на претходној седници, остаје основни документ за рад делегације. Констатовано је да нема претходних услова за прекид непријатељстава и наставак преговарачког процеса, а делегација Републике је обавезна да Републици обезбеди равноправан третман у преговарачком процесу и да се отклони свака врста притисака на српски народ, укључујући и санкције.

Саопштењем је истакнуто да даљи преговори о бившој Босни и Херцеговини треба да се наставе у оквиру нове конференције, на основу досадашњих резултата Конференције о бившој Југославији, а то је постојање два независна државна ентитета на просторима бивше Босне и Херцеговине – Републике Српске и Муслиманско-Хрватске Федерације, а база за територијално разграничење остаје фактичко стање и други релевантни критерији.

Наглашено је том приликом да су Брчко и Посавина, као саставни део Републике Српске, од виталног националног интереса, па је Скупштина одбацила сваки покушај међународне заједнице да промени статус те територије.

У наставку мировног процеса настављају се притисци на српски народ и долази до мировног плана Контакт групе. Скупштина је након разматрања, на 42. седници одржаној 18. и 19. јула 1994. године, усвојила Декларацију којом је констатовала да Скупштина није у могућности да одлучи о Мировном плану Контакт групе зато што нису познати сви елементи тог плана и што на понућеним мапама треба даље радити.

Скупштина је закључила да предлог Контакт групе о територијалном разграничењу може послужити као основа за даље преговоре и поново се определила за трајан мир, а преговарачку делегацију овластила да може наставити преговоре.

Народна скупштина је одбацила могућност било каквог присуства страних оружаних снага у региону без претходне сагласности Скупштине Републике.

Због даљих притисака на Републику Српску да прихвати мапе Контакт групе, Скупштина је на 43. седници, одржаној 28. јула 1994. године, након разматрања информације о току преговора, усвојила Образложење (као саставни део Декларације), којим је одала признање међународној заједници за напоре усмерене на успостављање мира на простору бивше Босне и Херцеговине.

Међутим, Скупштина је истакла да остаје код Декларације и не одбацује активно учешће Контакт групе у наставку даљих преговора, очекујући да ће се у даљим преговорима обезбедити остварење права народа на самоопредељење, даље прилагођавање мапа, разграничење у граду Сарајеву и регији Сарајева, излазак Републике Српске на море, укључујући и право на државно повезивање са другим државама, те споразум о прекиду непријатељстава и укидање санкција.

Скупштина је том приликом закључила да, у случају ултимативног захтева за прихватање било ког дела или целине плана, председник Народне скупштине има обавезу и овлашћење да распише референдум ради изјашњавања грађана о том питању, уз могућност међународне контроле.

Након ових одлука Скупштине, под притиском међународне заједнице, долази до изјаве председника Републике Србије Слободана Милошевића и писма Владе Републике Србије упућених руководству Републике Српске, којим се тражи безусловно прихватање плана Контакт групе. Ради тога се, 3. августа 1994. године, одржала ванредна седница Народне скупштине, на којој је Скупштина упозната са писмом и изјавом руководства Србије.

Скупштина је јединствено изразила разочарање поступком руководства Србије и остала при својој ранијој одлуци. Усвојени су закључци којима су у целини потврђени Декларација и Образложење, те донесена Одлука о расписивању референдума о изјашњавању грађана Републике о предлогу Контакт групе. Скупштина је

том приликом усвојила и Закључак, да након прибављања сагласности Скупштине Републике Српске Крајине, упути предлог Скупштини Републике Србије и Народној скупштини Републике Црне Горе за уједињење свих српских земаља.

На референдуму о изјашњавању грађана о мапама о територијалном разграничењу у бившој Босни и Херцеговини, који је одржан 27. и 28. августа 1994. године, од укупног броја гласача који су изашли на референдум, 96,12% се изјаснило против мапа Контакт групе; за мапе је гласало 3,33%, а неважећих листића је било 0,50%.

Резултати и овог референдума недвосмислено су показали да је српски народ Републике Српске потпуно опредељен за политику коју води државно и политичко руководство Републике и да је одлучан у одбрани своје слободе, суверености и равноправности.

Скупштина је на овој седници, поред Одлуке о проглашењу резултата референдума, усвојила и Закључак којим је задужен председник Скупштине да инсистира код скупштина Србије и Црне Горе да одговоре на предлог Скупштине за уједињење Републике Србије, Републике Црне Горе, Републике Српске и Републике Српске Крајине. Међутим, и поред подсећања, скупштине Србије и Црне Горе нису одговориле на овај предлог.

Због неприхватања плана Контакт групе Република Србија и Југославија уводе потпуну блокаду Републике Српске, па се наша Република нашла у још тежој ситуацији. Зато је Влади Републике

Српске наложено да припреми програм мера и задатака у новонасталим условима. На 45. седници, одржаној 1. септембра 1994. године, Скупштина је размотрила програм који је предложила Влада и након опсежне расправе усвојила закључке у 27 тачака, којима се покушало обезбедити функционисање најнеопходнијих сегмената државе и обезбеђење војске за одбрану њених граница у овим условима.

У међувремену, након дуже блокаде Републике Српске, на позив председника Републике Радована Караџића, долази у посету Републици Српској бивши амерички председник Џими Картер, који показује нешто више разумевања за српско питање и практично пробија блокаду према нашој републици.

Информацију о разговорима нашег руководства са председником Картером Скупштина разматра на 48, последњој седници у овом извештајном периоду, и усваја закључке којим у целини прихвата документ потписан од стране руководства Републике и бившег америчког председника Џимија Картера. Скупштина, такође, том приликом обавештава Контакт групу и међународну заједницу да уђу у преговарачки процес на основу споразума потписаног са бившим америчким председником Картером и изјављује да оружане снаге Републике у потпуности поштују споразум о примирју.

У овом периоду, у условима блокаде Републике Српске, долази до охрабрења непријатеља и до напада на границе наше државе на свим линијама. Нарочито интензиван напад догађа се на бихаћко-крупском и купрешком ратишту, где

непријатељ постиже и знатне резултате, због чега председник Републике проглашава ратно стање на територији Републике у зони одговорности II крајишког корпуса и даје предлог Скупштини да се прогласи ратно стање на целој територији Републике. Скупштина, ради тога, захтева од Владе да припреми ратне прописе за случај проглашења ратног стања, као и оштрије мере за непосредну ратну опасност, како би се обезбедило очување граница Републике и мобилизација свих расположивих снага у одбрану државе. Тако Скупштина, на 47. седници, усваја 62 закона о примени закона у условима непосредне ратне опасности или ратног стања. Тиме је обезбеђена основа за максимално ангажовање свих субјеката у одбрани Републике и одржавање основних функција државе. Скупштина се, ипак, није определила за увођење ратног стања на територији целе Републике, али је применом закона и у непосредној ратној опасности обезбедила услове за мобилизацију свих расположивих снага за ефикасну одбрану државе и обављање функција власти.

У назначеном извештајном периоду Народна скупштина је у више наврата разматала рад Владе и функционисање власти у Републици. Због неефикасног функционисања власти у свим областима Скупштина је на 44. седници изабрала новог председника Владе и Кабинет који је новоизабрани председник Владе предложио.

Скупштина је, такође, пратила и рад скупштина општина. Због лошег стања Скупштина је распустила Скупштину општине Центар и расписала и спровела изборе за нове одборнике у Скупштину

општине Центар Сарајево.

Укинута је општина Турбе, те расписани и спроведени превремени избори за скупштине општина Јајце, Оџак и Трново.

Због потребе изражене у пракси да се изврше измене у Уставу Републике Српске, те да се неке одредбе Устава разраде и дограде, Народна скупштина је на 45. седници, на предлог председника Републике, донела Одлуку да се приступи промени Устава Републике Српске. Том приликом задужена је Комисија за уставна питања да сачини нацрт уставних амандмана и понуди их Скупштини на разматрање.

Уставна комисија је припремила амандмане 26-43, којима је предложила измене, односно допуне појединих одредаба Устава.

Предложене амандмане Скупштина је размотрила на 46. седници одржаној 9-11. и 23. новембра 1994. године. Након дуготрајне расправе о сваком од амандмана појединачно, којом приликом су извршене измене и поправке у односу на предложени текст, Скупштина је усвојила амандмане 26-43. на Устав Републике Српске.

Најзначајније измене и допуне односе се на уређивање права, дужности и одговорности, односно међусобних односа и разграничења надлежности републичких органа у ванредним приликама, а нарочито у ратном стању и непосредној ратној опасности. Такође, извршене су значајне промене у области односа председника Републике, Скупштине и Владе, у циљу обезбеђења

бржег и ефикаснијег избора нове владе у случају оставке, односно изражавања неповерења Влади. Циљ ове промене је да се превазиђу проблеми такозване кризе Владе која се до сада посебно огледала у дугом временском периоду између разрешења старе и конституисања нове владе.

Скупштина Републике Српске, од свог оснивања 24. октобра 1991. године до 30. децембра 1994. године, иако састављена од више парламентарних партија, радила је као јединствен клуб посланика. Међутим, на 48. седници посланици који су на изборима били кандидати Савеза реформских снага и Социјалистичке демократске партије (бивши Савез комуниста) обавестили су председника Скупштине да су формирали независни клуб посланика.

Председник Скупштине је на седници информисао Скупштину о формирању, односно издвајању тог клуба.

С обзиром на то да дотични посланици нису на изборима учествовали под формом независних кандидата, него као кандидати политичких партија које су учествовале на вишестраначким изборима за парламент бивше Босне и Херцеговине, задужена је Мандатно-имунитетска комисија Скупштине Републике Српске да размотри ово питање и Скупштини поднесе извештај о статусу такозваног независног клуба посланика.

Рад скупштинских комисија у извештајном периоду није био посебно изражен. Само неке скупштинске комисије су се састајале непосредно пред одржавање седница Скупштине и разматрале материјале из свог делокруга

рада, а само повремено су излазила на седнице Скупштине са својим ставовима о појединим материјалима.

Због природе посла запажен рад се обављао у Комисији за представке, предлоге и друштвени надзор, којој се свакодневно обраћао већи број странака са захтевима за помоћ и разрешење разних проблема и неправилности на које странке наилазе на терену.

Комисија за уставна питања је имала повећане активности с обзиром на то да су у овом периоду вршене уставне промене доношењем амандмана на Устав Републике Српске.

Комисија за избор и именовање, скоро из седнице у седницу, разматрала је већи број кадровских решења из надлежности Скупштине, а Комисија за контролу рада органа и институција из области одбране и унутрашњих послова у више наврата је била ангажована на испитивању инцидента у Војсци и Министарству унутрашњих послова.

Преко председника Скупштине представљена је у Врховној команди и преговарачком тиму који води преговоре о разрешењу кризе у бившој Босни и Херцеговини.

Потпредседник Скупштине је и председник Комисије за контролу рада органа и институција у области Министарства унутрашњих послова и Војске Републике Српске па је Скупштина преко те комисије активно учествовала у контроли рада Министарства унутрашњих послова и Војске.

Стручна служба Скупштине је

кадровски и просторно била недовољно опремљена тако да је захваљујући ванредном и прековременом ангажовању извршавала своје обавезе. Било је нужно попунити одређеним бројем високостручних кадрова.

Материјали за разматрање на седницама Скупштине, када год је то било могуће, достављани су посланицима пре одржавања седнице. Међутим, с обзиром на то да су на благовремену припрему материјала утицали и други фактори на које Стручна служба Скупштине није имала утицаја, већина материјала је пристизала непосредно пред одржавање седнице. Из тог разлога већину материјала су посланици добијали непосредно пред одржавање седнице или на самој седници, па нису били у могућности да проуче материјале пре скупштинског заседања.

У току овог извештајног периода био је изражен нередован долазак неких посланика на седнице Скупштине. Међутим, израженији је био одлазак, односно напуштање седница пре њиховог завршетка, због чега се у неколико наврата дешавало да Скупштина остане без кворума и не успе окончати усвојени дневни ред.

(Преглед присуства посланика од 35. до 48. седнице даје се у прилогу.)

П.С.

Нисмо у могућности предложити план рада Скупштине за 1995. годину, пошто још није донесен план рада Владе Републике Српске. План Владе Републике Српске ће послужити за израду плана Скупштине, а до времена израде Скупштина ће радити на основу оперативних планова и текуће проблематике.

(Пале, јануар 1995. године)

НАПОМЕНА: Извештај председника Народне скупштине Момчила Крајишника о раду парламента за 1994. годину.

Фото-албум

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

39. редовна сједница Првог сазива Народне скупштинe

Сједница Првог сазива Народне скупштинe одржана у Шамцу

Једна од сједница Првој скупиштинској сазива одржаних у Бањалуци

Први високи представник у БиХ Карл Билт са председником Првој сазива Народне скупштинe Момчилом Крајишником 1996. године у Палама

Конститутивна сједница Другог сазива у Банском двору у Бањалуци

Предсједница Републике Биљана Плавшић, српски члан Предсједништва БиХ Момчило Крајишник и председник Народне скупштине Драган Калинић на једној од сједница Другог сазива

Председник Народне скупштини Пећар Ђокић у Народној скупштини

Блаженопочивши патријарх српски Павле на свечаној академији у Републици Српској

Министри на сједници Четвртој сазива

Предсједништво Петтој сазива Народне скупштине

Пријем у Народној скупштини 21.9.2002. године

*Предсједник Републике Српске Драган Чавић и потпредсједници Адил Османовић и Иван Томљеновић
полажу заклетву у Народној скупштини 29.11.2002.*

Председништво Народне скупштинe 2005. године

Влада Републике Српске после избора у Народној скупштини 2006. године

Предсједништво Седмог сазива

*Предсједници Скупштинe Србије Оливер Дулић и Народне скупштинe Републике Српске Ијор Радојичић
пошћисују Прошћокол о сарадњи два парламенћа, Бањалука, 9.1.2008. године*

Предсједавајући Савјета министара БиХ Никола Шпирић, премијер Српске Милорад Додик, предсједници Српске и Србије Рајко Кузмановић и Борис Тадић и предсједавајући Предсједништва БиХ Небојша Радмановић на конститутивној сједници Осмог сазива Народне скупштине 15.11.2010.

Једна од сједница Осмог сазива

Српски члан Председништва БиХ Небојша Радмановић, председавајући Представничкој дома Парламентарне скупштине БиХ Милорад Живковић и председник Републике Српске Рајко Кузмановић на једној од седница Народне скупштине

Свечана академија поводом 20 година Народне скупштине Републике Српске, Бански двор, Бањалука 2011. година

Свечана сједница Народне скупштине поводом 25 година постојања и рада

Предсједница Савјета Федерације Федералне скупштине Руске Федерације Валентина Матвијенко на свечаној сједници Народне скупштине, 10.5.2020.

Лидери політичних партій на 22. йосебної сједници Девеїї сазива, 27.2.2017.

Предсједништво Девеїї сазива и пресједница Републике Српске Жељка Цвијановић на Девеїї йосебної сједници, 17.2.2020.

Чланови Одбора за представке, приједлоге и друштвени надзор у Народној скупштини на ширену у селу Сојиња код Невесиња, 6.3.2017.

Чланови Одбора за европске интеграције у посјети митрополићу зајребачко-љубљанском Порфирију, садашњем патријарху СПЦ, Загреб, 2018. године

У Народној скупштини свечано представљање јавности 166. листа Мирослављевој јеванђеља и Повеље бана Кулина (ауθενичне копије), 2018. година

Млади шахисти на турниру у Народној скупштини

Дјеца оболела од дијабетеса постоје Народној скупштини на Дан борбе против ове болести

САДРЖАЈ

- 11** Увод
Народна скупштина највиши уставни и законодавни орган у структури власти Републике
- 21** Континуитет и напредак - Недељко Чубриловић, предсједник Народне скупштине
- 31** Темељ уставности и основ државности Републике Српске - Милорад Додик
- 39** Конституисање Народне скупштине и конститутивни акти Републике Српске - проф. др Радомир Лукић
- 59** Положили смо историјски тест - Момчило Крајишник
- 63** Народна скупштина - главни носећи стуб и заштитник Републике Српске - Драган Калинић
- 65** Јачали смо капацитет и институционалну вриједност Народне скупштине - Петар Ђокић
- 69** Политичко јединство као залог добрих рјешења за Српску - Душан Стојичић
- 71** Околности оснивања Скупштине српског народа у БиХ - Радомир Нешковић
- 78** Рад Народне скупштине од 1991. до 2021. године, најважнији акти - Боро Благојевић
- 91** Народни посланици од Првог до Десетог сазива
- 103** Статистика десет сазива Народне скупштине
- 105** Тридесет година међународне сарадње и представљања Српске у иностранству - проф. др Матеј Савић
- 113** Опозиција у Народној скупштини Републике Српске - мр Слободан Наградић
- 139** Шест година рада славног првог сазива - Мирјана Кусмук
- 159** Из архива - Извештај о раду Народне скупштине Републике Српске за период од октобра 1991. до октобра 1993. године
- 174** Из архива - Извештај о раду Народне скупштине Републике Српске за период од октобра 1993. до 31. децембра 1994. године
- 185** Фото-албум

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRPSKE

CIP

